

แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
ในจังหวัดชัยนาท

นางสาววิมลลักษณ์ พุ่มพิกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2563

**Extension Guidelines of Rice Seed Production of Members of Community Rice
Center Chainat Province**

Miss.Wimolruk Pumpikul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2020

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
 ในจังหวัดชัยนาท

ชื่อและนามสกุล นางสาววิมลลักษณ์ พุ่มพิกุล

วิชาเอก ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นารีรัตน์ สีระสาร
 2. รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช ครูฑาเมือง แสนเสริม

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2564

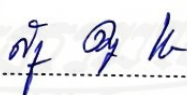
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมจิต โยธะคง)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นารีรัตน์ สีระสาร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช ครูฑาเมือง แสนเสริม)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดชัยนาท

ผู้วิจัย นางสาววิมลลักษณ์ พุ่มพิกุล รหัสนักศึกษ 2629000908

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นาริรัตน์ สีระสาร (2) รองศาสตราจารย์ ดร. สนิษฐา คุรุทเมือง แส่นเสริม
ปีการศึกษา 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (2) สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน (3) ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน และ (5) แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ที่มีการขึ้นทะเบียนกับกรมการข้าว ปี 2563 จำนวน 150 ราย เก็บจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 56.92 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประสบการณ์ในการปลูกข้าว เฉลี่ย 30.46 ปี ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 7.69 ปี จำนวนพื้นที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 25.91 ไร่ รายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี เฉลี่ย 172,016.67 บาท รายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี เฉลี่ย 82,878.66 บาท จำนวนแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 2.01 คน (2) สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน โดยส่วนใหญ่ปลูกข้าวพันธุ์กข41 อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ เฉลี่ย 21.59 กิโลกรัมต่อไร่ และเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง มีการเตรียมพื้นที่ไม่เผาต่อซังในแปลงนาและไถดะ 1 ครั้ง โดยปลูกข้าวแบบนาหว่านน้ำตม ใส่ปุ๋ยเคมี มีการสำรวจโรคและแมลงศัตรูข้าวในแปลงนาอย่างสม่ำเสมอ ทำการตัดพันธุ์ปนในแปลงนา การเก็บเกี่ยวและการจัดการเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยระบายน้ำก่อนเก็บเกี่ยวอย่างน้อย 7 - 10 วัน (3) เกษตรกรต้องการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้านเมล็ดพันธุ์ (4) เกษตรกรมีปัญหาด้านการดูแลรักษาเมล็ดพันธุ์และมีข้อเสนอแนะ คือ เจ้าหน้าที่ควรมีการบูรณาการด้านเรียนรู้ในชุมชนและการให้ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มากขึ้นอีกทั้งจัดทำแปลงเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าไปศึกษาดูงาน (5) แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว คุณภาพดีและส่งเสริมการกำจัดศัตรูข้าวด้วยสารชีวภัณฑ์เพื่อลดต้นทุนการผลิต

คำสำคัญ ความต้องการ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดชัยนาท

Thesis title: Extension Guidelines of Rice Seed Production of Members of Community Rice Center

Chainat Province

Researcher: Miss. Wimolruk Pumpikul; **ID:** 2629000908;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Nareerut Seerasarn, Assistant Professor;

(2) Dr. Sineenuch Khрутmuang Sanserm, Associate Professor; **Academic year:** 2020

Abstract

The purposes of this research were to study farmers in the following issues: (1) socio-economic condition of members of community rice center, (2) rice seed production condition of community rice center, (3) extension needs of rice seed production of members of community rice center, (4) problems and recommendations for rice seed production of the community rice center, and (5) extension guidelines of rice seed production of the community rice center.

The population consisted of 150 of members of community rice and collected from all the population who registered with the Rice Department in the production year of 2020. Structured interviews were used for data collection. Statistics used were frequency, percentage, mean, minimum, maximum, standard deviation and ranking.

The results indicated the following: 1) Most of the farmers were male, the average age of 56.92 years and finished primary school. The average experience of rice production was 30.46 years. The average experience of rice seed product were 7.76 years. The average rice seed production planting area was 25.91 rai. The average income from rice seed production per year were 172,016.67 baht. The average expenses from rice seed production per year were 82,878.66 baht. The average numbers of labor of rice seed production were 2.01 persons and 2) Most of the rice seed production of member of the community rice center conditions. Most of them grow rice varieties RD41., average seed rate used was 21.59 kg/rai. Most of them keep their seeds for their own use. Most of the land preparation did not burn stubble in the fields and plowed once, by planting rice in a paddy field, use chemical fertilizer, regularly surveying diseases and pests in the rice fields, crossbreeding in the field, harvesting and managing rice seeds by draining water before harvesting at least 7 - 10 days. And harvest the rice seeds at the proper maturity stage. Approximately 30 days after the rice is 80% flowering 3) Farmers need government support for seeds. 4) Farmers were problems with seed preservation and suggestion was that officials should integrate a learning resource in the community and provide more knowledge on rice seed production. In addition, a learning plot was created for farmers to study and visit. 5) Extension guidelines of rice seed production of extension good quality rice seeds and extension of the eradication for rice pests with bio-based substances to reduce production costs.

Keywords : Needs, Rice Seed Production, Community Rice Center, Chainat Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณา อนุเคราะห์ดูแลเอาใจใส่ให้คำปรึกษา เสนอแนะ แนวทาง และให้การช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.สมจิต โยชะคง ประธานกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาริรัตน์ สีระสาร อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริมอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาติดตามให้ คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการทำการวิจัย การสร้างเครื่องมือวิจัย การตรวจสอบเครื่องมือ ติดตามให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัยและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องในการทำ วิทยานิพนธ์นี้ จนเรียบร้อยสมบูรณ์ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบ ขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ช่วยกรุณาแนะนำให้ความรู้ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิเคราะห์และเขียนวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ขอขอบคุณบุคลากรและครอบครัว ที่เป็นกำลังใจสำคัญยิ่ง ขอขอบคุณนางสาวชวนชม ดีรัมย์ นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ ที่คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำและสอบถามข้อมูลจาก เกษตรกร ขอขอบคุณผู้นำชุมชนและเกษตรกรทุกท่านที่ให้ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกพระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอนให้ เกิดสติ ปัญญาในการศึกษาหาความรู้ จนนำมาสู่ผู้วิจัยมาสู่ความสำเร็จของการศึกษาในครั้งนี้ คุณประโยชน์และความดีที่บังเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่ผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

วิมลลักษณ์ พุ่มพิกุล

สิงหาคม 2564

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	2
กรอบแนวคิดการการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
บริบทของพื้นที่จังหวัดชัยนาท	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	9
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความต้องการ	16
สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	20
ศูนย์ข้าวชุมชน	25
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	33
ประชากร	33
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก ศูนย์ข้าวชุมชน.....	40
ตอนที่ 2 สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน.....	45
ตอนที่ 3 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิก ศูนย์ข้าวชุมชน.....	51
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของ ศูนย์ข้าวชุมชน.....	57
ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของ ศูนย์ข้าวชุมชน.....	62
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	64
สรุปการวิจัย.....	64
อภิปรายผล.....	72
ข้อเสนอแนะ.....	80
บรรณานุกรม.....	83
ภาคผนวก.....	87
ก แบบสอบถาม.....	89
ข คำสัมภาษณ์ที่ความเชื่อมั่นแบบสัมภาษณ์.....	100
ประวัติผู้วิจัย.....	105

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ผลกระทบต่อมวลรวมจังหวัดและรายได้ประชาชาติของจังหวัด.....	8
ตารางที่ 2.2 การจำแนกพื้นที่การเกษตร จังหวัดชัยนาท ปี 2545/2546.....	8
ตารางที่ 3.1 แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	33
ตารางที่ 4.1 สภาพทางด้านสังคม.....	40
ตารางที่ 4.2 สภาพทางด้านเศรษฐกิจ.....	43
ตารางที่ 4.3 สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน.....	46
ตารางที่ 4.4 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน.....	51
ตารางที่ 4.5 สรุปภาพรวมความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน.....	56
ตารางที่ 4.6 ระดับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว.....	57
ตารางที่ 4.7 สรุปภาพรวมปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว.....	59
ตารางที่ 4.8 ระดับความต้องการข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว.....	60
ตารางที่ 4.9 แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน.....	62
ตารางที่ 5.1 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน.....	66
ตารางที่ 5.2 ปัญหาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน.....	69
ตารางที่ 5.3 ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว.....	71
ตารางที่ 5.4 แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน.....	72
ตารางที่ 5.5 สรุปแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน.....	77

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดชัยนาท.....	7

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวเป็นสินค้าเกษตรหลักที่สำคัญของประเทศไทยโดยเป็นอาหารหลักของคนในชาติ ปี 2563 ประเทศไทยส่งออกข้าวได้เพียง 5.72 ล้านตัน เป็นอันดับสามโดยอินเดียส่งออกได้เป็นที่หนึ่ง ในปริมาณ 14 ล้านตัน และมีเวียดนามเป็นอันดับสอง มีปริมาณการส่งออก 6.3 ล้านตัน ปากีสถานเป็นอันดับสี่ มีปริมาณ 4 ล้านตัน และสหรัฐอเมริกาเป็นอันดับห้า ส่งออกปริมาณ 3.05 ล้านตัน (ประชาชาติธุรกิจ, 2564) การปลูกข้าวมีปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ คุณภาพของดิน ปริมาณน้ำ และเทคโนโลยีแต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ เมล็ดพันธุ์ดีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ให้ผลผลิตเฉลี่ยสูง ต้านทานต่อโรค/แมลงศัตรูพืช และได้เมล็ดข้าวที่มีคุณภาพดีตรงกับความต้องการของตลาด ปัญหาที่พบในปัจจุบัน ก็คือชาวนาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ (Seed) คุณภาพดีเนื่องจากเกษตรกรเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองต่อเนื่องกันหลายปี ทำให้เมล็ดพันธุ์ไม่บริสุทธิ์ (สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว, 2563)

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โดย “ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว” ของกรมการข้าว ยังผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่ได้ตามความต้องการของเกษตรกร อีกทั้งเกษตรกรมีความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวประมาณ 1 ล้านตัน/ปี ในขณะที่ภาครัฐผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้เพียงประมาณปีละ 100,000 ตัน (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร, 2560) การสร้างโรงงานปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์หรือศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเพิ่มเติมต้องลงทุนอีกหลายหมื่นล้านบาท ทำให้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดียังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง

ศูนย์ข้าวชุมชนจัดตั้งขึ้น ในปี 2543 โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ภายใต้ชื่อ “ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน” หลังจากที่มีการจัดตั้งกรมการข้าวขึ้นเป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมการข้าวจึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการผลิตและการพัฒนาชาวนาตามยุทธศาสตร์ข้าวปี 2549-2551 ในการพัฒนาศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนให้เป็น “ศูนย์ข้าวชุมชน” โดยเน้นให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาการผลิตและกระจายพันธุ์ข้าวในชุมชน เป็นศูนย์กลางการพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพดีในชุมชนและเป็นศูนย์กลางการพัฒนาองค์กรชาวนาในชุมชน (เกษตรก้าวไกล. 2559)

จังหวัดชัยนาทเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดชัยนาท ซึ่งมีอยู่ประมาณ 92 ศูนย์ กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ ทั้งนี้กรมการข้าวได้มียุทธศาสตร์การผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยมีเป้าหมายคือ เกษตรกรไทยได้ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีอย่างเพียงพอ และทันฤดูกาล

เพาะปลูก แต่ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาในพื้นที่ภาคกลางประสบปัญหาภัยแล้งทำให้กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์และผู้ประกอบการไม่สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ตามความต้องการของตลาด นอกจากนี้ยังประสบปัญหาคุณภาพเมล็ดพันธุ์บางส่วนไม่ได้มาตรฐานและไม่ตรงกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะความต้องการพันธุ์ที่ปรับปรุงใหม่เพื่อให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ (สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท, 2563)

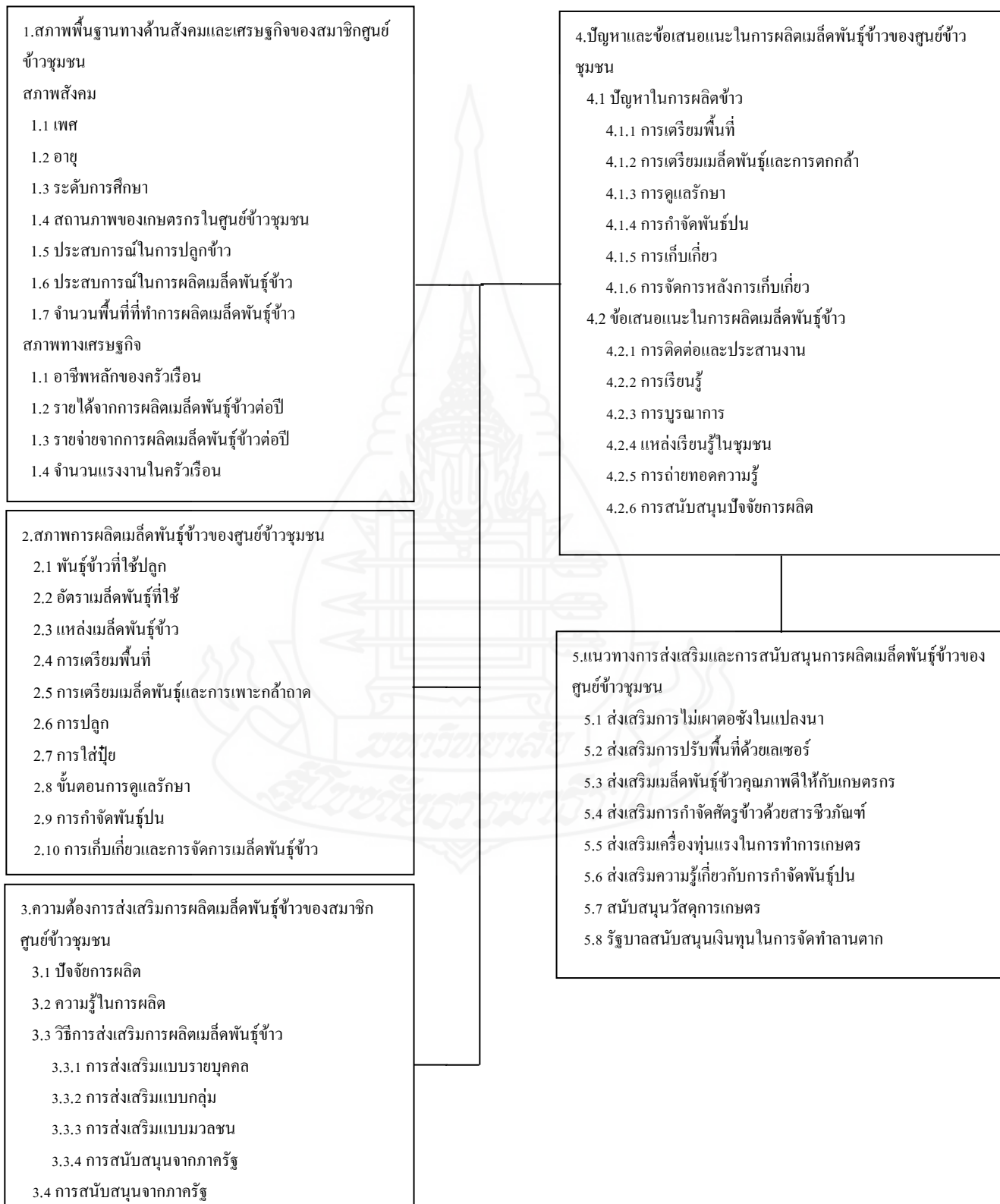
จากสถานการณ์ดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดชัยนาท เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเมล็ดข้าวเพิ่มสูงขึ้น และเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ช่วยสร้างเสริมความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร สร้างเสริมความมั่นคงให้กับประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน
- 2.3 เพื่อศึกษาความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน
- 2.5 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดชัยนาท บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้วิจัยจึงได้จัดทำกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัด ชัยนาท มีขอบเขตดังนี้

4.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่ ศึกษาเกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ที่มีการขึ้นทะเบียนกับกรมการ ข้าว ปีงบประมาณ 2563 จำนวน 150 ราย

4.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา ศึกษาสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าว ชุมชน ศึกษาสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว การเตรียมพื้นที่ การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการเพาะกล้าถาด การปลูก การใส่ปุ๋ย ขั้นตอน การดูแลรักษา การกำจัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยวและการจัดการเมล็ดพันธุ์ข้าว ศึกษาความต้องการส่งเสริม การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของ ศูนย์ข้าวชุมชน ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

4.3 ขอบเขตเชิงเวลา การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดชัยนาท ตั้งแต่เดือนกันยายน 2563 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2564

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดชัยนาทที่ขึ้นทะเบียนกับ กรมการข้าวปีงบประมาณ 2563

5.2 ศูนย์ข้าวชุมชน หมายถึง ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านโพธิ์เจริญ อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ศูนย์ข้าว ชุมชนบ้านดอนกอก อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองเดิน อำเภอหนองมะโมง จังหวัด ชัยนาท ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านบ่อแร่ อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองระกำ อำเภอวัด สิงห์ จังหวัดชัยนาท

5.3 เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพ หมายถึง เมล็ดพันธุ์ที่ได้มาตรฐานเป็นเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ที่ไม่มีพันธุ์ อื่นเจือปน มาจากต้นข้าวที่ไม่เป็น โรคหรือถูกแมลงทำลาย ไม่มีข้าววัชพืช (ข้าวดีด) หรือสิ่งเจือปน มีอัตรา การงอกไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 เปอร์เซ็นต์

5.4 สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ หมายถึง สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนตั้งแต่ พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว การเตรียมพื้นที่ การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการ เพาะกล้าถาด การปลูก การใส่ปุ๋ย ขั้นตอนการดูแลรักษา การกำจัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยวและการจัดการเมล็ด พันธุ์ข้าว

5.5 ความต้องการในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว หมายถึง ความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดชัยนาท ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1.ปัจจัยการผลิต 2.ความรู้ในการผลิต 3.วิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 4.การสนับสนุนจากภาครัฐ

5.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว หมายถึง ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดชัยนาท ซึ่งจำแนกออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1.การเตรียมพื้นที่ 2.การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า 3.การดูแลรักษา 4.การกำจัดพันธุ์ปน 5.การเก็บเกี่ยว 6.การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

5.7 แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว หมายถึง ส่งเสริมการไม่เผาตอซังในแปลงนา ส่งเสริมการปรับพื้นที่ด้วยเลเซอร์ ส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้กับเกษตรกร ส่งเสริมการกำจัดศัตรูข้าวด้วยสารชีวภัณฑ์ ส่งเสริมเครื่องทุ่นแรงในการทำเกษตร ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดพันธุ์ปน สนับสนุนวัสดุการเกษตร เช่น และรัฐบาลสนับสนุนเงินลงทุนในการจัดทำลานตาก

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 หน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ให้แก่เกษตรกรต่อไปในอนาคต

6.2 หน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนางานด้านส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับพื้นที่ ระดับจังหวัดและระดับประเทศ

6.3 หน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสามารถนำผลการวิจัยไปศึกษาต่อยอด เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรในด้านการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ตรงกับความต้องการของตลาด ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืน

6.4 เกษตรกรสามารถนำผลการวิจัยไปปฏิบัติหาแนวทางแก้ไขในพื้นที่ของตนเองในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มีประสิทธิภาพและสามารถแก้ไขปัญหาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในแปลงนาพร้อมทั้งวิธีการดูแลรักษาแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ใน จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. บริบทของพื้นที่จังหวัดชัยนาท
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
4. สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
5. ศูนย์ข้าวชุมชน
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทของพื้นที่จังหวัดชัยนาท

บริบทของจังหวัดชัยนาท ศึกษาข้อมูล 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านที่ตั้งและอาณาเขต สภาพทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การเกษตรกรรม การผลิตพืชเศรษฐกิจ โดยมีประเด็น ดังนี้

1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดชัยนาทตั้งอยู่ในภาคกลางตอนบนของประเทศบนฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา และเป็นตอนเหนือสุดของภาคกลาง บนเส้นรุ้งที่ 15 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศาตะวันออก มีพื้นที่จังหวัดทั้งหมด 2,469.746 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,543,591 ไร่ หรือเท่ากับร้อยละ 15.5 ของพื้นที่ในภาคกลางตอนบนและอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 195 กิโลเมตร (ที่มา : องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท)

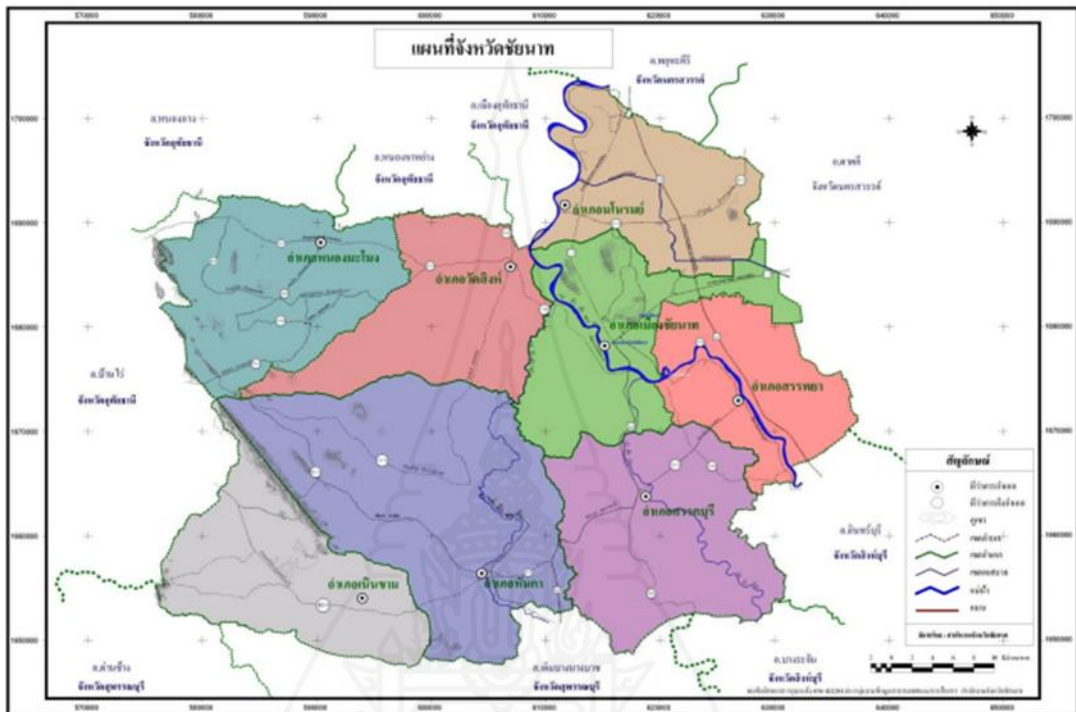
มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ เขตท้องที่อำเภอมนรมย์ติดต่อกับจังหวัดนครสวรรค์ เขตท้องที่อำเภอวัดสิงห์ ติดต่อกับจังหวัดอุทัยธานี

ทิศใต้ เขตท้องที่อำเภอสรรพยาและอำเภอสรรคบุรีติดต่อกับจังหวัดสิงห์บุรี

ทิศตะวันออก เขตท้องที่อำเภอเมืองชัยนาทและอำเภอมนอรัญญ์ติดต่อกับจังหวัดนครสวรรค์ เขตท้องที่อำเภอสรรพยาติดต่อกับจังหวัดสิงห์บุรี

ทิศตะวันตก เขตท้องที่อำเภอหันคาและอำเภอเนินขามติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรี เขตท้องที่อำเภอหนองมะโมงติดต่อกับจังหวัดอุทัยธานี

ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดชัยนาท

ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยนาท (2564, น.1)

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดชัยนาทเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ จึงเหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพทางการเกษตร ดังนั้น ประชากรส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ 80 จึงประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม รองลงมาได้แก่ ด้านการพาณิชย์ ประมาณร้อยละ 6 ด้านการอุตสาหกรรมและการหัตถกรรมประมาณร้อยละ 3

ตารางที่ 2.1 ผลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดและรายได้ประชาชาติของจังหวัด

ปี	รายได้ต่อหัว หน่วย : บาท	ผลผลิตภัณฑ์มวลรวม หน่วย:ล้านบาท
2556	113,612	35,239
2557	94,602	29,456
2558	89,758	28,056
2559	90,532	28,388

ที่มา : สำนักแรงงานจังหวัดชัยนาท (2561, น.11)

1.2.1 การเกษตรกรรม

จังหวัดชัยนาทมีพื้นที่เกษตรกรรมรวมทั้งหมด 1,228,455 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 79.29 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน 777,991 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 63.33 ของพื้นที่การเกษตร ซึ่งสามารถจำแนกประเภทพื้นที่การเกษตรได้ ดังนี้

ตารางที่ 2.2 การจำแนกพื้นที่การเกษตร จังหวัดชัยนาท ปี 2560/2561

อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	พื้นที่ การเกษตร	พื้นที่ปลูก ข้าว	พืชไร่	ไม้ผล	ไม้ดอก/ ไม้ ระดับ	พืชผัก	ไม้โต เร็ว	อื่น ๆ
เมืองชัยนาท	137,717	116,778	3,348	8,780	126	670	2,356	4,837
มโนรมย์	97,513	73,478	10,186	4,803	255	987	755	6,789
วัดสิงห์	165,008	120,139	10,278	1,341	10	187	3,993	9,000
สรรพยา	121,196	109,078	42	6,172	1,022	2,874	397	1,611
สรรคบุรี	187,800	170,499	5,658	7,603	260	574	-	3,004
หันคา	239,135	162,547	58,545	5,849	25	104	4,607	7,008
หนองมะโมง	158,032	66,514	72,479	488	22	219	1,306	1,687
เนินขาม	134,878	16,750	112,469	728	5	12	2,654	2,260
รวม	1,241,279	835,783	293,005	35,764	1,725	5,627	16,068	36,169

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท (2563, น.5)

1.2.2 การผลิตพืชเศรษฐกิจ

นอกจากข้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัด ซึ่งสามารถปลูกได้ทั้งนาปี และนาปรังแล้ว ยังมีการผลิตพืชไร่/พืชผักที่สำคัญ ๆ ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อย โรงงาน และถั่วเขียวผิวมัน รวมพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว จำนวน 196,218 ไร่ สำหรับข้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดชัยนาท สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี โดยในฤดูเพาะปลูกปี 2545/46 มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปี 1,181,151 ไร่ และพื้นที่ปลูกข้าวนาปรัง 669,433 ไร่

กล่าวโดยสรุป บริบทของพื้นที่จังหวัดชัยนาท พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พืชที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่ทำการปลูกข้าว รองลงมาเป็นพืชไร่ ซึ่งประเด็นดังกล่าวจึงนำมาศึกษาสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน โดยนำมาทำเป็นแบบสอบถามเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร แบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรประกอบด้วย ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร ขอบเขตของงานส่งเสริมการเกษตร และวิธีการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร

คำว่าส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension) มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์ (2561, น.17) ให้ความหมายการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนารายได้ เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกรอยู่พอดีกินพอดี และมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบท ให้มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540, น.28) ได้กล่าวว่าการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การนำความรู้ วิธีการ และเทคนิคใหม่ๆ ทางเกษตรไปแนะนำเผยแพร่ให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร แล้วติดตามให้คำแนะนำช่วยเหลือ จนเกิดผลสำเร็จ ขณะเดียวกันก็นำเอาปัญหาต่าง ๆ ทางเกษตรมาวิเคราะห์หาหนทางแก้ไข

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2527, น.7) การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กระบวนการให้การศึกษา นอกระบบ ซึ่งรวมไปถึงการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยให้บุคคลเป้าหมายเหล่านั้นเรียนรู้โดยการกระทำด้วยตนเอง และช่วยเหลือตนเอง

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การพัฒนาเกษตรกรโดยวิธีการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาตนเองและชุมชน โดยมีเป้าหมายให้เกษตรกรสามารถประสบความสำเร็จในอาชีพ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

2.1.1 ขอบเขตของงานส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตรนอกจากกิจกรรมการพัฒนาเกษตรกร โดยวิธีการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ แล้ว ยังมีกิจกรรมในด้านอื่นที่สำคัญ วิจิตร อาวะกุล (2535, น.93-95) กำหนดขอบเขตของงานส่งเสริมการเกษตร ไว้ดังนี้

1) การพัฒนาผลผลิตทางการเกษตร โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดผลกำไรจากการประกอบกิจกรรมเกษตร การใช้ภูมิปัญญาของเกษตรกรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการใช้ปัจจัยการผลิตเพื่อมุ่งที่จะพัฒนาการผลิตให้มีคุณภาพ รวมถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

2) การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติโดยการพัฒนาและการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างชาญฉลาดและประหยัด การแสวงหาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แหล่งน้ำ ดิน เป็นต้น การดำเนินการสงวนทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ใช้ได้นานรวมถึงการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นผลต่อการผลิตในอนาคตอย่างยั่งยืน

3) การตลาดและการดำเนินการอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตร ซึ่งการผลิตแบบเดิมเป็นการผลิตเพื่อบริโภค เมื่อมีการผลิตเพื่อเป็นรายได้ย่อมต้องมีการผลิตเป็นปริมาณมาก ดังนั้น การส่งเสริมในเชิงธุรกิจ และอุตสาหกรรมแปรรูป การขาย การตลาดผลผลิต การดำเนินการเตรียมแหล่งระบายสินค้า การตั้งราคาผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การรวมกลุ่มเพื่อการตลาด จึงมีความจำเป็นที่จะสามารถดำเนินการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพได้

4) การจัดการไร่นาและครัวเรือนเกษตร โดยดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร ครอบครัวและไร่นา ดังนั้น จำเป็นต้องดำเนินการในการถ่ายทอดความรู้ในการจัดการไร่นา และครัวเรือนเกษตรกรให้ดำเนินการไปในทางที่ดีที่สุด

5) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในชนบท โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรและครอบครัว มีชีวิตที่ดีทั้งในสิ่งแวดล้อมและความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว รวมไปถึงการพัฒนาชีวิตครอบครัวเกษตรกรให้มีคุณภาพ

6) การพัฒนาเยาวชน การพัฒนาเยาวชนทางการเกษตร หรือยุวเกษตรกร โดยส่งเสริมเยาวชนด้านกิจกรรมเกษตรให้เข้าใจต่องานเกษตร การผลิต การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยีและภูมิปัญญาเกษตร เพื่อพัฒนาผลผลิตในอนาคตอย่างชาญฉลาด

7) การพัฒนาผู้นำเกษตรกรและแม่บ้าน ผู้นำเกษตรกรและแม่บ้านเป็นกลุ่มบุคคลเป้าหมายในการมุ่งพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรและแม่บ้านได้นำไปพัฒนาขยายผลแก่กลุ่มอื่นต่อไป โดยจำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำแก่เกษตรกรและแม่บ้าน เพื่อจะสามารถนำการผลิตและจัดการผลผลิตได้อย่างมีคุณภาพ

8) การพัฒนาชุมชน ซึ่งการส่งเสริมการเกษตร เป็นการพัฒนาเกษตรเพื่อพัฒนาผลผลิตในชนบท ดังนั้น ต้องดำเนินการพัฒนาความเป็นอยู่ในชุมชนชนบทให้มีคุณภาพและสามารถสร้างสภาวะแวดล้อมให้เป็นที่น่าอยู่ ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน

9) การสังคมสงเคราะห์ เป็นการช่วยเหลือ สงเคราะห์อื่น ๆ นอกเหนือจากการเกษตร เป็นการช่วยเหลือแก้ปัญหาของหน่วยงานและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จะเห็นว่า ขอบเขตของการส่งเสริมการเกษตรมีภารกิจ และความรับผิดชอบที่หลากหลาย สิ่งสำคัญของการส่งเสริมการเกษตรจำเป็นต้องดำเนินการแบบองค์รวมทั้งการผลิตและชีวิตความเป็นอยู่ของครัวเรือนเกษตรกรในชุมชนชนบทเพื่อความเป็นอยู่ที่ดี

กล่าวโดยสรุปขอบเขตของการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง ภารกิจและความรับผิดชอบด้านส่งเสริมการเกษตรเพื่อให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2.1.2 วิธีการสื่อสารเพื่อการส่งเสริม และพัฒนาการเกษตร

1) ความหมายของการสื่อสาร

การสื่อสาร (Communication) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้ สมพร สุทัศน์ (2544, น.283) ได้ให้ความหมายการสื่อสารว่าเป็น กระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง ตลอดจนความต้องการ อารมณ์ ความรู้สึกจากผู้ส่งไปยังผู้รับเพื่อให้เข้าใจตรงกัน

คลอว์ด์ และคณะ (Claude et al., 1964: น.3) กล่าวว่า การสื่อสารจะครอบคลุมถึงกระบวนการทุกอย่างที่จิตใจของคนๆ หนึ่ง อาจมีผลต่อจิตใจของคนอีกคนหนึ่ง ดังนั้น การสื่อสารจึงไม่ได้หมายความว่าเพียงการเขียนและการพูดเท่านั้น หากแต่รวมถึงศิลปะต่าง ๆ การแสดงและทุกพฤติกรรมของมนุษย์

การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารในสังคมเกษตรกรรม ที่มีลักษณะเป็นสังคมในชนบทเป็นลักษณะครอบครัวใหญ่และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในลักษณะเครือญาติ ดังนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีความรัก ความสมถะ ดำรงตนแบบพอเพียง แต่ยังมีรายได้น้อย สังคมเกษตรกรรมที่อยู่ในชนบทจึงเป็นเป้าหมายหลักของการส่งเสริมและการพัฒนา (กรมส่งเสริมการเกษตรและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2556, น.12)

2) รูปแบบของการสื่อสาร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.24-25) กล่าวถึง วิธีการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้

(1) การสื่อสารรายบุคคล (Individual Communication) เป็นการสื่อสารแบบตัวต่อตัวทำให้มีปฏิสัมพันธ์กันได้เต็มที่ใช้เวลานานและใช้งบประมาณมาก การสื่อสารรายบุคคลมี 3 แบบ คือ การสื่อสารจากระดับบนลงล่าง การสื่อสารจากระดับล่างขึ้นไปสู่ระดับบน และการสื่อสารระดับเดียวกัน

(2) การสื่อสารแบบกลุ่ม (Group Communication) เป็นวิธีที่นิยมในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม เนื่องจากทำให้เปิดโอกาสและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนที่หลากหลาย การสื่อสารแบบกลุ่มมีหลายรูปแบบ ดังนี้

ก. การฝึกอบรม คือ การฝึกปฏิบัติเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะหรือทักษะความชำนาญ

ข. การบรรยาย คือ การอธิบายเนื้อหาให้แก่เกษตรกรซึ่งผู้บรรยายจะต้องมีความชำนาญในหัวข้อที่จะบรรยาย

ค. การสัมมนา คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนามีการอภิปรายประเด็นต่าง ๆ และสรุปประเด็นในตอนท้าย

ง. การระดมสมอง คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคล ผู้เข้าร่วมจะต้องมีความรู้ความสามารถในหัวข้อนั้น ๆ เป็นอย่างดี ข้อเสนอจากการระดมสมองจะถูกนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายต่อไป

จ. การประชุมกลุ่มย่อย คือ การพูดคุยเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็นของตนเองออกมา จากนั้นผู้ดำเนินการจะสรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

ฉ. การสาธิต คือ การทำให้เป็นตัวอย่างตามลำดับขั้นตอนเพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้และเห็นวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง

ช. ทัศนศึกษา คือ การเดินทางไปศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ ทำให้มี

โอกาสสอบถามและแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นได้

(3) การสื่อสารแบบมวลชน (Mass Communication) เป็นการสื่อสารผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ทำให้สามารถส่งข้อความไปได้อย่างกว้างขวาง แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

ก. วิทยุกระจายเสียง คือ การส่งข้อมูลผ่านเครื่องรับวิทยุ ซึ่งสามารถส่งผ่านข้อความเสียงไปได้ไกล

ข. วิทยุโทรทัศน์ คือ การกระจายภาพและเสียงไปสู่โทรทัศน์ โดยปัจจุบันได้พัฒนาเป็นสื่อออนไลน์ เคเบิลทีวี และทีวีดิจิทัล

ค. สื่อสิ่งพิมพ์ คือ การส่งข้อความและรูปภาพในรูปแบบเอกสาร มีหลายรูปแบบ เช่น จดหมายข่าว แผ่นปลิว แผ่นพับ นิตยสาร วารสาร เป็นต้น

(4) สื่อออนไลน์ คือ การใช้สื่อผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีหลายรูปแบบ เช่น วิกิทัศน์ออนไลน์ รายการวิทยุออนไลน์ เว็บไซต์ เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นต้น

3) การสื่อสารแบบผ่านผู้นำ ดังนี้

(1) ผู้นำทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองกิจการบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

(2) ผู้นำธรรมชาติ เช่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ท้องถิ่น พระภิกษุ เป็นต้น

(3) เจ้าหน้าที่พัฒนา เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พัฒนาการ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป วิธีการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทุกวิธีการ ไม่มีวิธีการใดที่ดีที่สุด การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมที่จะประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยและองค์ประกอบของกิจกรรมหลายอย่าง เช่น ตัวกิจกรรม ความต้องการ ความสนใจ ความรู้ ความสามารถ การคาดหวัง ระยะเวลา งบประมาณ อุปกรณ์ บุคลากรสนับสนุนและความสามารถของนักส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ทฤษฎีการเปิดรับข่าวสาร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 ทฤษฎีการเปิดรับข่าวสาร

การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกร มีผลต่อความสำเร็จของการส่งเสริมการเกษตร หากเกษตรกรเปิดรับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร กิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรก็มีโอกาสประสบความสำเร็จ ดังนั้น การเปิดรับข่าวสารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมการเกษตร (บุหลัน กุลวิจิตร, 2560, น.24-42)

1) ความหมายของการเปิดรับข่าวสาร (Media Exposure)

Atkin (1973, น.208) กล่าวว่า การเปิดรับข่าวสาร หมายถึง การที่บุคคลมีการเปิดรับข่าวสารมาก ยิ่งจะส่งผลให้มีหูตาที่กว้างไกลมาก มีความรู้มาก มีความเข้าใจใสภาพแวดล้อมและเป็นคนที่ทันต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมากกว่าบุคคลอื่น ๆ ที่เปิดรับข่าวสารน้อยกว่า

Rogers and Sevenning (1969, น.3) กล่าวว่า การเปิดรับข่าวสาร หมายถึง บุคคลที่เปิดรับสื่อมวลชนซึ่งมีความครอบคลุมสื่อมวลชนถึง 5 ประเภท คือ สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อภาพยนตร์ สื่อวิทยุ สื่อนิตยสารและสื่อโทรทัศน์

กล่าวโดยสรุป การเปิดรับข่าวสาร หมายถึง การเปิดรับข่าวสารของประชาชนจากสื่อต่าง ๆ เพื่อเป็นสื่อกลางสร้างความรู้ความเข้าใจและมุ่งเน้นเชิญชวนให้เริ่มลงมือปฏิบัติ

2) กระบวนการเลือกรับข่าวสาร

โจเซฟ ทีแคลปเปอร์ (Klapper, J.T., 1960, น.19-25) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเลือกรับข่าวสารหรือเปิดรับข่าวสารเปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วยการกั้นกรอง 4 ขั้นตอนตามลำดับต่อไปนี้

ก. การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) เป็นขั้นแรกในการเลือกช่องทางการสื่อสารบุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งสารที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง เช่น การเลือกซื้อหนังสือพิมพ์ฉบับใดฉบับหนึ่ง เลือกเปิดวิทยุกระจายเสียงสถานีใดสถานีหนึ่งตามความสนใจและความต้องการของตน อีกทั้งทักษะและความชำนาญในการรับรู้ข่าวสารของคนเรานั้นก็ต่างกัน บางคนถนัดที่จะฟังมากกว่าอ่านก็จะชอบฟังวิทยุโทรทัศน์มากกว่าอ่านหนังสือ เป็นต้น

ข. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) ผู้เปิดรับข่าวสารมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจข่าวจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งโดยมักเลือกตามความคิดเห็น ความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจหรือทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้วเพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือมีความไม่สบายใจ ที่เรียกว่า ความไม่สอดคล้องทางด้านความเข้าใจ (Cognitive Dissonance)

ค. การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข้อมูลข่าวสารแล้วก็เชื่อว่ารับรู้ข่าวสารทั้งหมดตามเจตนาารมณ์ของผู้ส่งสารเสมอไปเพราะคนเรามักเลือกรับรู้และตีความหมายสารแตกต่างกันไปตามความสนใจทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวังแรงจูงใจ สภาวะทางร่างกาย หรือสภาวะทางอารมณ์และจิตใจ ฉะนั้นแต่ละคนอาจตีความเฉพาะข่าวสารที่สอดคล้องกับลักษณะส่วนบุคคลดังกล่าว นอกจากจะทำให้ข่าวสารบางส่วนถูกตัดทิ้งไปยังมีการบิดเบือนข่าวสารให้มีทิศทางเป็นที่น่าพอใจของแต่ละบุคคลด้วย

ง. การเลือกจดจำ (Selective Retention) บุคคลจะเลือกจดจำข่าวสารในส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการทัศนคติ ฯลฯ ของตนเองและมักจะลืมหรือไม่นำไปถ่ายทอดในส่วนที่ตนเองไม่สนใจไม่เห็นด้วยหรือเรื่องที่ขัดแย้งค้ำกับความคิดของตนเอง ข่าวสารที่คนเราเลือกจดจำไว้นั้นมักมีเนื้อหาที่จะช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดทัศนคติค่านิยมหรือความเชื่อของแต่ละคนที่มีอยู่เดิมให้มีความมั่นคงชัดเจนยิ่งขึ้นและเปลี่ยนแปลงยากขึ้นเพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไป ส่วนหนึ่งอาจนำไปใช้เมื่อเกิดความรู้สึกขัดแย้งและมีสิ่งที่ไม่สบายใจขึ้น

กล่าวโดยสรุป บุคคลจะมีพฤติกรรมในกระบวนการเลือกรับข่าวสารวัตถุประสงค์ และความต้องการในการเปิดรับสารที่แตกต่างกัน

3) ปัจจัยการเปิดรับข่าวสาร ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีการเปิดรับข่าวสาร มีดังนี้ (จัญญ์เรื่อน กิติวัฒน์, 2531, 23-26)

(1) ปัจจัยด้านบุคลิกภาพและจิตวิทยาส่วนบุคคล คนแต่ละบุคคล มีความแตกต่างเฉพาะตัวบุคคลอย่างมากมาจากลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันส่งผลกระทบถึงระดับสติปัญญา ความคิด ทัศนคติ ตลอดจนกระบวนการของการรับรู้

(2) ปัจจัยด้านสภาพความสัมพันธ์ทางสังคม คนเรามักจะยึดติดกับกลุ่มสังคมที่ตนอยู่เป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) ในการตัดสินใจที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมใด ๆ ก็ตามนั่นคือ มักจะคล้อยตามกลุ่มในแง่ความคิด ทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

(3) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอก ระบบการสื่อสารเชื่อว่าลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ทำให้เกิดความคล้ายคลึงของการเปิดรับเนื้อหาของการสื่อสาร รวมถึงการตอบสนองต่อเนื้อหาดังกล่าวไม่แตกต่างกัน

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยและองค์ประกอบสำคัญในการประกอบการตัดสินใจของบุคคลในการเปิดรับข่าวสาร คือ ข้อมูลข่าวสารที่มาจากสื่อ หากบุคคลเกิดความไม่แน่ใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งบุคคลนั้นย่อมต้องการข้อมูลข่าวสารมากขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตามบุคคลจะทำการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเฉพาะเรื่องที่ตนให้ความสนใจเท่านั้น ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีเกณฑ์ในการเลือกรับที่แตกต่างกัน ตามลักษณะส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมในสังคมนั้น ๆ

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร จึงได้นำประเด็นที่น่าสนใจมาเป็นองค์ประกอบในการทำแบบสอบถามเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

3. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความต้องการ

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความต้องการแบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของเกษตรกร โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ

แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ ได้แก่ ความหมายของความต้องการและประเภทของความต้องการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 ความหมายของความต้องการ

พจนานุกรมในไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (2563, น.113) ให้ความหมายของความต้องการ หมายถึง ความประสงค์ที่จะได้และเมื่อเกิดความรู้สึกดังกล่าวจะทำให้มากกระตุ้น มีแรงขับภายในเกิดขึ้นและแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ๆ เมื่อได้รับการตอบสนองแล้วก็กลับสู่ภาวะสมดุลอีกครั้งหนึ่งและก็จะเกิดความต้องการใหม่ๆ เกิดขึ้นมาวนเวียนอยู่ไม่มีที่สิ้นสุด

วิจิตร อาวะกุล (2535, น.166) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง สภาวะที่บุคคลยังไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งและมีความต้องการที่จะมีหรือให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านั้น

วิรัช คงคะจันทร์ (2535, น.28) ให้ความหมายของความต้องการ หมายถึง สภาวะที่บุคคลยังขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งและมุ่งให้ได้มาซึ่งสิ่งนั้น สภาวะที่ยังขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็คือ สิ่งที่บุคคลยังไม่ได้ในสิ่งที่ตนปรารถนา บุคคลจะอยู่ในสภาวะที่พยายามขวนขวายให้ได้มาซึ่งสิ่งนั้น

กล่าวโดยสรุป ความต้องการ หมายถึง สภาวะที่บุคคลประสงค์สิ่งใดสิ่งหนึ่งและมุ่งที่จะกระทำเพื่อให้ได้สิ่งนั้นมาเป็นของตนเอง

3.1.2 ประเภทของความ ต้องการ

สำหรับประเภทของความ ต้องการ มีผู้แบ่งความต้องการออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2523, น.27) ได้แบ่งความต้องการออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย โดยเกิดขึ้นจากภายในร่างกาย ได้แก่ ความต้องการอาหาร ความต้องการอากาศ น้ำ ความต้องการทางเพศ
- 2) ความต้องการทางด้านจิตใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากสังคม ได้แก่ ความต้องการความรัก ความมีชื่อเสียง

กล่าวโดยสรุป ความต้องการ หมายถึง การที่มนุษย์มีความปรารถนาอยากได้อะไรหรืออยากเป็นในบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งบุคคลจะมีความต้องการในระดับที่แตกต่างกัน แม้จะมีสถานะหรือปัจจัยส่วนบุคคลที่เหมือนกันก็ตาม การให้หรือการสนองความต้องการจึงควรให้ในสิ่งที่ผู้รับต้องการจริง ๆ ซึ่งถ้าได้รับการตอบสนองแล้วบุคคลก็จะเกิดความสุขความพึงพอใจ

3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ ได้แก่ ทฤษฎีความต้องการของแมคเคลแลนด์ ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ และทฤษฎีความต้องการ อี. อาร์. จี. (ERG) ของแอลเดอร์เฟอร์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 ทฤษฎีความต้องการของแมคเคลแลนด์

ทฤษฎีความต้องการของแมคเคลแลนด์ (McClelland's Needs Theory) ทฤษฎีนี้ อธิบายการจูงใจของบุคคลที่กระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการความสำเร็จมิได้หวังรางวัลตอบแทนจากการกระทำของเขา ซึ่งความต้องการความสำเร็จในแง่ของการทำงาน เป็นความต้องการที่จะทำงานให้ดีที่สุด ความสำเร็จผลตามที่ตั้งใจไว้ เมื่อสำเร็จผลก็จะเป็นแรงกระตุ้น ให้ทำงานอื่นสำเร็จต่อไป ทฤษฎีความต้องการของแมคเคลแลนด์ มีดังนี้

- 1) ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) เป็นความต้องการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้เต็มที่เพื่อความสำเร็จ มีการวางเป้าหมายการปฏิบัติงานสูง ชัดเจนและท้าทายความสามารถ มุ่งความสำเร็จของงานมากกว่าผลตอบแทน
- 2) ความต้องการความผูกพัน (Need for Affiliation) เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ให้ ความสำคัญกับการรักษาสัมพันธภาพและมิตรภาพให้ยั่งยืน แสวงหาการมีส่วนร่วมกิจกรรมกับกลุ่ม

3) ความต้องการอำนาจ (Need for Power) เป็นความต้องการอำนาจ เพื่อมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับหรือยกย่องต้องการความเป็นผู้นำ ต้องการงานให้เหนือกว่าบุคคลอื่น

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีความต้องการของแมคเคลแลนค์ เน้นความสำคัญในเรื่องการใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความต้องการความสำเร็จ ความผูกพันและความต้องการอำนาจบารมี

3.2.2 ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์

มาสโลว์ (Maslow) ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการ (Needs Hierarchy Theory) ซึ่งนับว่าเป็นทฤษฎีหนึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เป็นทฤษฎีที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า “มนุษย์เรามีความต้องการอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด” เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการสิ่งอื่น ๆ ก็จะเกิดขึ้นมาอีก ความต้องการจะเป็นไปตามลำดับขั้น ดังนี้

1) ความต้องการทางร่างกาย (physiological needs) เป็นความต้องการลำดับต่ำสุดและเป็นพื้นฐานของชีวิต เป็นแรงผลักดันทางชีวภาพ เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย ตลอดจนทั้งมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม เช่น ความสะอาด ความสว่าง การระบายอากาศที่ดี การบริการสุขภาพ เป็นต้น

2) ความต้องการความปลอดภัย (need for safety) เป็นความต้องการที่จะเกิดขึ้นหลังจากที่ความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองอย่างไม่ขาดแคลนแล้ว หมายถึง ความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอันตรายทั้งทางกายและจิตใจ ความมั่นคงในงาน ในชีวิต และสุขภาพ การสนองในลักษณะนี้ทำได้หลายอย่าง เช่น การประกันชีวิตและสุขภาพ กฎระเบียบ ข้อบังคับที่ยุติธรรม การให้มีสภาพแรงงาน ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ฯลฯ

3) ความต้องการความรักและการยอมรับ (need for love and acceptance) เมื่อมีความปลอดภัยในชีวิตและมั่นคงในการทำงานแล้ว คนเราจะต้องการความรัก มิตรภาพ ความใกล้ชิด ผูกพัน ความต้องการเพื่อน การมีโอกาสเข้าสมาคมสังสรรค์กับผู้อื่น ได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม

4) ความต้องการนับถือตนเองและได้รับการเคารพจากผู้อื่น (need for self-esteem) เมื่อความต้องการความรักและการยอมรับได้รับการตอบสนองแล้ว คนเราจะต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงเด่น มีความภูมิใจและสร้างความนับถือตนเอง ชื่นชมในความสำเร็จของงานที่ทำ ความรู้สึกมั่นใจในตนเองและมีเกียรติ ความต้องการเหล่านี้เช่น ยศ ตำแหน่ง ระดับเงินเดือนที่สูง งานที่ท้าทาย ได้รับการยกย่องจากผู้อื่น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงาน โอกาสแห่งความก้าวหน้าในงานอาชีพ ฯลฯ

5) ความต้องการรู้และเข้าใจตนเอง (knowledge and understanding needs) ในด้านความสามารถ ความสนใจ สิ่งที่ชอบ สิ่งที่ทำแล้วเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมอย่างแท้จริง โดยไม่ยึดติดกับตำแหน่งหน้าที่ในการทำงาน แต่ทำทุกอย่างที่เป็นความสบายใจของตนเอง และเกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

6) ความต้องการเข้าถึงสุนทรียะ ความงดงามของชีวิต (need for aesthetics/beauty) มีความสามารถในการมองเห็นสิ่งสวยงามที่อยู่รอบตัวที่คนอื่นมองไม่เห็น เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งว่าตนเองและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก ทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนสวยงามและมีคุณค่าในตนเอง

7) ความต้องการเข้าถึงศักยภาพแห่งตน (self-actualization needs) คือต้องการจะเติมเต็มศักยภาพของตนเอง ต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาของตนเอง ความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาทักษะความสามารถให้ถึงขีดสุดยอด มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและคิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ การก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นในอาชีพและการงาน

8) ความต้องการเป็นบุคคลที่ยอดเยี่ยมในการอุทิศตนเพื่อมวลมนุษยชาติ (transcendence) เป็นอัจฉริยะบุคคลที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับมนุษยชาติอย่างถึงที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ มีชีวิตอยู่เพื่อผู้อื่น

ความต้องการทั้ง 8 อย่างเหล่านี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ความต้องการที่เกิดจากความขาดแคลน (deficiency needs) เป็นความต้องการระดับพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการทางกายและความต้องการความปลอดภัย ปัจจุบันนับว่าความต้องการใช้อินเทอร์เน็ต การเข้าถึงโซเชียลมีเดียน่าจะรวมอยู่ขั้นนี้ อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องการความก้าวหน้าและพัฒนาตนเอง (growth needs) ได้แก่ ความต้องการทางสังคม เกียรติยศ ชื่อเสียง และความต้องการเติมความสมบูรณ์ให้ชีวิต จัดเป็นความต้องการระดับสูง และอธิบายว่าความต้องการระดับต่ำจะได้รับการตอบสนองจากปัจจัยภายในตัวบุคคลเองในการอธิบายองค์ประกอบของแรงจูงใจซึ่งมีการพัฒนาในระยะหลังๆ จนถึงความต้องการเป็นบุคคลที่ยอดเยี่ยมในการอุทิศตนเพื่อมวลมนุษยชาติ

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์เป็นความต้องการที่มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอและไม่มีวันสิ้นสุด เมื่อความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วก็ยังมีความต้องการนั้นต่อไป แต่ความต้องการของมนุษย์มีลำดับของความสำคัญแตกต่างกัน ความต้องการมีหลายด้าน บุคคลมีการแบ่งระดับความสำคัญ ความเร่งด่วนต่อชีวิตแตกต่างกัน และจะแสดงพฤติกรรมที่นำไปสู่ความต้องการที่มีความสำคัญมากกว่าก่อนเสมอ

3.2.3 ทฤษฎีความต้องการ อี. อาร์. จี. (ERG) ของแอลเดอร์เฟอร์

ทฤษฎีความต้องการของ Alderfer เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยนำพื้นฐานความรู้จากทฤษฎีของมาส โลว์มาสร้างขึ้นมาใหม่ที่คล้ายคลึงกัน ทฤษฎีความต้องการของ Alderfer ไม่ได้คำนึงถึงขั้นความต้องการใดเกิดขึ้นก่อนหรือหลัง ซึ่งความต้องการอาจเกิดขึ้นหลายอย่างพร้อมกันได้ มีรายละเอียดดังนี้

1) ความต้องการอยู่รอด (E-existence needs) เป็นความต้องการทางร่างกาย เพื่อการดำรงชีวิตอยู่รอดปลอดภัย เป็นความต้องการในระดับต่ำสุดและมีลักษณะเป็นรูปธรรมสูงสุด

2) ความต้องการความสัมพันธ์ (R-relatedness needs) เป็นความต้องการความสัมพันธ์ที่มีต่อกันเป็นความต้องการที่จะให้และได้รับไม่ตรีจิตจากบุคคลที่แวดล้อมเป็นความต้องการทุกชนิดในเชิงมนุษย์สัมพันธ์กับผู้อื่นและความต้องการนี้มีลักษณะเป็นรูปธรรมน้อยลง

3) ความต้องการก้าวหน้าและเติบโต (G-growth needs) เป็นความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงสภาพและความเติบโตก้าวหน้า ความต้องการในข้อนี้จะเป็นความต้องการในระดับสูงสุดของบุคคลและมีความเป็นรูปธรรมต่ำสุด

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีความต้องการของแอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) เป็นความต้องการที่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรม อาจเกิดจากความต้องการรวมกันหลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ จึงได้นำประเด็นที่น่าสนใจมาเป็นองค์ประกอบในการทำแบบสอบถามเพื่อศึกษาความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

4. สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว แบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ประโยชน์ของเมล็ดพันธุ์ข้าวดี และกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของกรมการข้าว โดยมีประเด็น ดังนี้

เมล็ดพันธุ์ดีมีความสัมพันธ์ต่อการให้ผลผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเข้าใจในประโยชน์และความสำคัญของการใช้เมล็ดพันธุ์ดี ทั้งนี้เพราะการใช้เมล็ดพันธุ์ดีมีคุณภาพจะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นต้นทุนการผลิตลดลงและคุณภาพของผลผลิตดีขึ้น เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายผลผลิต(กรมการข้าว, 2557)

ประโยชน์ของเมล็ดพันธุ์ข้าวดี ประกอบด้วย 7 หัวข้อ ดังนี้

1. ตรงตามพันธุ์ (true to type) เป็นเมล็ดที่ได้ผ่านการรับรองว่าถูกต้องตามพันธุ์ โดยไม่มีเมล็ดพันธุ์อื่น ๆ ปะปนมาด้วย
2. ความงอกและความแข็งแรงสูง (high germination) เมล็ดมีเปอร์เซ็นต์การงอกสูง ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละชนิดของพืช เช่น ตั้งแต่ 40-98 เปอร์เซ็นต์
3. เมล็ดมีการเจริญเติบโตเร็วและสม่ำเสมอ ทำให้ต้นข้าวมีการเจริญเติบโตสม่ำเสมอ
4. ทนทานต่อสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงดีกว่าเมล็ดพันธุ์ทั่วไป
5. สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้สูง ซึ่งให้ผลผลิตสูงกว่าเมล็ดพันธุ์ทั่วไป 10-20%
6. ใช้เมล็ดพันธุ์ในการผลิตในอัตราที่ต่ำกว่าเมล็ดพันธุ์ทั่วไป ทำให้ประหยัดต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์
7. การใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพจะไม่มีพันธุ์ข้าวอื่นปนมาซึ่งเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดของข้าววัชพืชได้

กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของกรมการข้าว แบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

1. การคัดเลือกพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์
 - พื้นที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ติดต่อกันหรืออยู่ใกล้เคียงกัน สะดวกในการดูแลและติดตามงาน
 - ดินถนอม การคมนาคมสะดวก
 - มีแหล่งน้ำใช้พอเพียงตลอดฤดูการผลิต
 - ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ไม่อยู่ใกล้คอกสัตว์และบ่อเลี้ยงปลา
 - ไม่เป็นดินกรดจัด หรือด่างจัด
 - อยู่ใกล้แหล่งรับซื้อและโรงงานปรับปรุงสภาพ
2. การคัดเลือกเกษตรกร
 - มีความสนใจ ตั้งใจจริงและพร้อมที่จะปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์
 - ชยัน หมั่นตรวจถนอมพันธุ์ปนสม่ำเสมอ
 - ซื่อสัตย์ รักษาคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ ไม่ปลอมปน หรือลักจำหน่ายเมล็ดพันธุ์
 - มีการรวมกลุ่มช่วยกันถนอมพันธุ์ปน
 - มีพื้นที่ไม่มากเกินไป จะได้มีเวลาตรวจถนอมพันธุ์ปน

3. การคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่จะผลิต

- เหมาะสมกับพื้นที่ปลูกและระดับน้ำ
- เป็นพันธุ์ที่เกษตรกรสนใจและนิยมปลูก
- ต้านทานต่อโรคและแมลงที่สำคัญในพื้นที่
- หลีกเลี้ยงพันธุ์ที่ไม่ทนทานต่อสภาพอากาศในบางฤดู
- เป็นพันธุ์ข้าวที่ตลาดต้องการ

4. การวางแผนการปลูกข้าว

- หลีกเลี้ยงการปลูกข้าวต่างจากพันธุ์เดิม เพื่อลดปัญหาข้าวปนจากข้าวเรือ
- กำจัดข้าวเรือก่อนเปลี่ยนพันธุ์ใหม่
- ห้ามปลูกข้าวพันธุ์ที่อ่อนแอต่ออากาศหนาวเย็นในช่วงกันยายน-

พฤศจิกายน

- หลีกเลี้ยงการปลูกข้าวในเดือนที่ระยะเก็บเกี่ยวตรงกับช่วงฝนตกชุก

5. การเตรียมดิน

- กำจัดข้าวเรือก่อนเปลี่ยนพันธุ์ข้าว หรือเริ่มทำแปลงขยายพันธุ์ครั้งแรก

โดยตากหน้าดินหลังเก็บเกี่ยวข้าวอย่างน้อย 2 สัปดาห์ แล้วใช้โรตารีย่ำกลบตอซัง จากนั้นระบายน้ำออกให้หน้าดินแห้ง 2 สัปดาห์จนข้าวเรืองอก จึงใช้ขลุ่ยย่ำกลบข้าวเรือ หมักไว้ 1-2 สัปดาห์ก่อนคราด ทำเทือก ปลูก

- ปรับพื้นนาให้เรียบสม่ำเสมอ ทำร่องระบายน้ำทุก 4 เมตร

6. การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว

- ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้
- สุ่มเมล็ดพันธุ์เพื่อตรวจสอบข้าวปนและความงอกก่อนปลูก
- ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในอัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับปลูกแบบหว่านน้ำตม

และ 5 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับปลูกแบบปักดำด้วยคนและ 10 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับปักดำด้วยเครื่องปักดำ

7. วิธีการปลูกข้าว

7.1 หว่านน้ำตม เหมาะสำหรับพื้นที่อาศัยน้ำชลประทานที่ขาด

แคลนแรงงานทำนาหลายครั้งต่อปี ไม่มีการเปลี่ยนพันธุ์ โดยนำเมล็ดพันธุ์ข้าวแช่ในน้ำสะอาด นาน 1 - 2 ชั่วโมง นำขึ้นหุ้มอีก 36 - 48 ชั่วโมง จนเมล็ดงอกเป็นตุ่มตาค่อยนำไปหว่านในนาด้วยมือหรือเครื่องหว่านเมล็ด

7.2 ปักดำ เหมาะสำหรับพื้นที่อาศัยน้ำฝน หรือมีการเปลี่ยนพันธุ์ข้าวเพื่อป้องกันปัญหาข้าวเรือและกรณีที่มีเมล็ดพันธุ์จำกัด แต่ต้องการขยายปริมาณมาก

7.2.1 การตกกล้าในนาและปักดำด้วยคน ต้องกำจัดข้าวเรือในแปลงที่จะใช้ตกกล้า นำเมล็ดพันธุ์ข้าวแช่และหุ้มเช่นเดียวกับวิธีหว่านน้ำตมจนเมล็ดงอกเป็นคุ่มตาจึงนำเมล็ดไปหว่านในนา รอจนกล้าอายุ 20- 30 วัน ค่อยถอนกล้าแล้วนำไปปักดำในนาที่มีระดับน้ำไม่เกิน 10 เซนติเมตร

7.2.2 การตกกล้าและปักดำด้วยรถดำนา ต้องร้อนทำความสะอาดวัสดุเพาะกล้าก่อนนำมาใช้ เพื่อป้องกันเมล็ดข้าวที่ติดมากับวัสดุเพาะ (จี้เถ้าแกลบ) นำเมล็ดพันธุ์ข้าวแช่และหุ้มเช่นเดียวกับวิธีหว่านน้ำตม แต่ลดระยะเวลาหุ้มลงเหลือ 24 ชั่วโมง จึงนำเมล็ดข้าวออกไปโรยในกะบะอัตรา 200-250 กรัม (ข้าวแห้ง) ต่อถาด แล้วหุ้มเมล็ดต่ออีก 24 ชั่วโมง ค่อยนำกะบะไปเรียงในนา หรือลานเพาะกล้า คลุมกะบะด้วยซาแรนต่ออีก 3 วันจึงเปิดซาแรนออก พอกกล้าอายุได้ 15-22 วัน ค่อยนำกล้าออกจากถาดไปปักดำในนาที่ระบายน้ำออกหมด

8. การควบคุมหอยเชอรี่

- ปลอ่ยเปิดกินช่วงเตรียมแปลงและใช้ตาข่ายดักจับขณะสูบน้ำเข้านา
- ใช้สารกำจัดหอยเชอรี่ขณะหมักเทือกก่อนหว่านข้าว 1-2 วัน
 - * นิโคซามาย 50 กรัมต่อไร่
 - * เมทลดีไฮด์ 150 กรัมต่อไร่
 - * สมุนไพรกำจัดหอยเชอรี่ 3 กิโลกรัมต่อไร่
- ระดับน้ำในนาขณะใช้สารไม่เกิน 5 เซนติเมตร

9. การควบคุมวัชพืช

- ใช้สารเคมีควบคุมวัชพืชให้ถูกต้อง
 - * ถูกกับชนิดของวัชพืช (ใบแคบ ใบกว้าง กก)
 - * ถูกกับเวลาที่ใช้แล้วได้ผลดี (โดยนับจาก วันหว่านข้าว)
 - * ถูกอัตราที่สารนั้นกำหนด
- เปิดน้ำเข้านาหลังพ่นสารเคมี 3 วัน
- รักษาระดับน้ำ 5-10 เซนติเมตร หลังกำจัดวัชพืชเพื่อป้องกันวัชพืชงอก

อีกครั้ง

10. การจัดการน้ำในนาข้าว

- รักษาระดับน้ำให้เหมาะสมกับอายุข้าว
 - * ระยะกล้า 5 เซนติเมตร.

- * ระยะแตกกอ 5-10 เซนติเมตร
- * ระยะตั้งท้อง-ออกดอก 10 เซนติเมตร
- ระบายน้ำก่อนเก็บเกี่ยว
- * นาฉิมเหนียว 10-14 วัน
- * นาฉิมทราย 7 วัน

11. การใส่ปุ๋ยในนาข้าว

- กำจัดวัชพืชก่อนใส่ปุ๋ย
- ระดับน้ำขณะใส่ปุ๋ย 5-10 เซนติเมตร.
- ใส่ปุ๋ยให้เหมาะกับชนิดของดิน ชนิดและระยะการเจริญเติบโตข้าว
- ข้าวไม่ไวกต่อช่วงแสง(ต้นเตี้ย)

1. ดินเหนียว แบ่งใส่ 2 ครั้ง

- ครั้งแรก ปุ๋ยสูตร16-20-0 หรือ 18-22-0 หรือ 20-20-0 อัตรา 25-35 กิโลกรัม/ไร่
- ครั้งสอง ปุ๋ยยูเรีย อัตรา 10-15 กิโลกรัมต่อไร่ หรือแอมโมเนียมซัลเฟต อัตรา

20-30 กิโลกรัมต่อไร่

2. ดินร่วน และดินทราย แบ่งใส่ 2 ครั้ง

- ครั้งแรก ปุ๋ยสูตร16-16-8 หรือ 15-15-15 อัตรา 25-35 กิโลกรัม/ไร่
- ครั้งสอง ปุ๋ยยูเรีย อัตรา 10-15 กิโลกรัมต่อไร่ หรือแอมโมเนียมซัลเฟต อัตรา

20-30 กิโลกรัมต่อไร่

ข้าวไวกต่อช่วงแสง(ต้นสูง)

1. ดินเหนียว แบ่งใส่ 2 ครั้ง

- ครั้งแรก ปุ๋ยสูตร16-20-0 หรือ 18-22-0 หรือ 20-20-0 อัตรา 20-25 กิโลกรัมต่อ

ไร่

- ครั้งสอง ปุ๋ยยูเรียอัตรา 5-10 กิโลกรัมต่อไร่ หรือแอมโมเนียมซัลเฟต อัตรา 10

- 20 กิโลกรัมต่อไร่

2. ดินร่วนและดินทราย แบ่งใส่ 2 ครั้ง

- ครั้งแรก ปุ๋ยสูตร16-16-8 หรือ 15-15-15 อัตรา 20-25 กิโลกรัมต่อไร่
- ครั้งสอง ปุ๋ยยูเรียอัตรา 5-10 กิโลกรัมต่อไร่ หรือแอมโมเนียมซัลเฟตอัตรา

10-20 กิโลกรัมต่อไร่

12. การกำจัดข้าวปน

- ระยะแตกกอ
- ระยะออกดอก

- ระยะโน้มรวง
- ระยะพลับพลึง

13. การป้องกันกำจัดศัตรูข้าว

- โรคข้าว
- แมลงศัตรูข้าว
- สัตว์ศัตรูข้าว

14. การเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าว

- ระบายน้ำก่อนเก็บเกี่ยวอย่างน้อย 7-10 วัน
- เก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ระยะสุกแก่พอดีประมาณ 30 วันหลังข้าวออกดอก 80 %
- ทำความสะอาดรถเกี่ยวขนาดก่อนเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์
- เก็บข้าวขอบแปลงแยกออกเพื่อทำความสะอาดรถเกี่ยวอีกครั้งก่อนเก็บเกี่ยว
- ทำความสะอาดภาชนะบรรจุและรถบรรทุกก่อนเก็บเกี่ยวและชักลาก

เมล็ดพันธุ์

เมล็ดพันธุ์

กล่าวโดยสรุป ประโยชน์ของเมล็ดพันธุ์ข้าวดีทำให้เกษตรกรประหยัดต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากใช้ในปริมาณน้อยกว่าเมล็ดพันธุ์ทั่วไปทำให้ลดต้นทุนการผลิต นอกจากนี้ได้ผ่านการคัดเลือกวงที่สมบูรณ์แล้ว จึงสามารถลดเชื้อโรคและการใช้สารเคมีกำจัดโรค สำหรับในเรื่องกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพบว่า มี 14 ขั้นตอน ซึ่งนำประเด็นดังกล่าวจึงนำมาศึกษาสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน 10 ประเด็น เพื่อนำมาทำเป็นแบบสอบถามสำหรับเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อไป

5. ศูนย์ข้าวชุมชน

5.1 ความเป็นมาของศูนย์ข้าวชุมชน

ศูนย์ข้าวชุมชน เป็นองค์กรของชาวนาที่มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดทำกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนาข้าวของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีในชุมชนให้ทั่วถึงและต่อเนื่อง หลังจากที่มีการจัดตั้งกรมการข้าวขึ้นเป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมการข้าวได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการผลิตและการพัฒนาชาวนาตามยุทธศาสตร์ข้าวปี 2549-2551 ในการพัฒนาศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนให้เป็น “ศูนย์ข้าวชุมชน” โดยเน้นให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาการผลิตและกระจายพันธุ์ข้าวในชุมชน เป็น

ศูนย์กลางการพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพดีในชุมชนและเป็นศูนย์กลางการพัฒนาองค์กรชาวนาในชุมชน (เกษตรก้าวไกล, 2559)

5.2 องค์ประกอบของศูนย์ข้าวชุมชน

5.2.1 แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ เป็นแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในชุมชนและสาธิตเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม

5.2.2 สถานที่ตั้งศูนย์/อุปกรณ์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นพื้นที่บริเวณกว้างพอสมควร ใช้เป็นแหล่งรวบรวมผลผลิตและกระจายพันธุ์ข้าวจากแปลง 200 ไร่ อาจมีอุปกรณ์ผลิตเมล็ดพันธุ์อย่างง่าย ๆ เป็นสถานที่ทำงานของคณะกรรมการ สถานที่จัดประชุม หรือเป็นโรงเรียนเกษตรกร

5.2.3 ชุมชน/เกษตรกรสมาชิก เป็นเจ้าของศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนดำเนินงานร่วมกัน โดยจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีคณะกรรมการทำหน้าที่จัดการบริหาร/จัดการงานพัฒนาการผลิตและการตลาดเพื่อชุมชน

5.2.4 กองทุนการผลิต คือ เงินทุนที่ได้จากการบริหารงานการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว รวมทั้งที่เก็บคืนจากเกษตรกรสมาชิกในส่วนของปัจจัยการผลิตที่ได้รับจากทางราชการหรือที่ได้มาจากแหล่งอื่น ๆ

5.3 การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร

5.3.1 พิจารณาลงในพื้นที่ตำบล อันเป็นที่ตั้งของศูนย์ข้าวชุมชนเป็นอันดับแรกเพื่อสนับสนุนกิจกรรมศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

5.3.2 เป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญ มีพื้นที่ทำนาแปลงใหญ่ 3,000 - 4,000 ไร่ ติดต่อกัน ถ้าอยู่ในขอบเขตตำบลเดียวกันจะช่วยให้เป้าหมายมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5.3.3 ความเหมาะสมทางด้านพื้นที่ คือ สภาพดินดีและมีน้ำดีพอสมควร ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุผลได้ง่ายขึ้นในเบื้องต้น

5.3.4 ชุมชนหรือเกษตรกรต้องมีความเข้มแข็งพร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการ โดยเข้าใจในหลักวิธีการและเป้าหมายของศูนย์ข้าวชุมชนอย่างแท้จริง

5.3.5 ตัวแทนชุมชนหรือเกษตรกรซึ่งจะใช้พื้นที่เป็นจุดที่ตั้งศูนย์ฯ ควร มีบริเวณพื้นที่กว้างขวางพอที่จะเป็นสถานที่รวบรวมผลผลิต ปรับปรุงสภาพและเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ ตลอดจนเป็นสถานที่จัดประชุมบริหารจัดการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวแก่เกษตรกรเป้าหมาย นอกจากนี้อาจเตรียมไว้เพื่อการจัดหาวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ เพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ในอนาคต เช่น โรงเก็บเมล็ดพันธุ์เครื่องอบ เครื่องบรรจุเครื่องคัดแยกทำความสะอาด ฯลฯ

5.4 การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

กรมการข้าว (2551) ได้ระบุรายละเอียดและหลักการการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งสรุปได้ดังนี้ กรมการข้าวได้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชน การใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องการบริหารร่วมกันของชาวนา เพื่อให้ชาวนามีรายได้เพิ่มขึ้น สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของชาวนาในอนาคต จึงได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ที่จัดตั้งขึ้นโดยกรมส่งเสริมการเกษตรไว้แล้ว จำนวนกว่า 4,000 แห่ง และขยายการจัดตั้งให้ได้ 7,000 ศูนย์ในอนาคตเพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่การปลูกข้าว 56 ล้านไร่ โดยใช้ชื่อ “ศูนย์ข้าวชุมชน” เป็นชื่อที่เรียก “ศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน”

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรแบ่งเป็น 5 ประเด็น อันได้แก่ สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 สภาพทางสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรแบ่งเป็น 7 ประเด็น อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชน ประสบการณ์ในการปลูกข้าว ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์และจำนวนพื้นที่ที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1.1 เพศ

สุพัฒน์ ทองแก้ว (2546, น.34) ศึกษาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกสหกรณ์ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 82.4 ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของธัญวรรณ์ สุทธิวานานุรักษ์ (2548, น.37) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดลำพูน ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 76.7 และแตกต่างกับงานวิจัยของสุภูมิ สีหราช (2552, น.58) ศึกษาการผลิตพันธุ์ข้าวของเกษตรกรตำบลเมืองบัว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.1 และแตกต่างกับงานวิจัยของพินุช คำหล้า (2558, น.43) ศึกษาปัจจัย

ที่มีผลต่อความสำเร็จในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ลำปาง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 78.90 แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของนภาพร เวชกามา (2561, น37) ศึกษาาระบบและกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนใน จังหวัดมหาสารคาม ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 86.78

6.1.2 อายุ

สุพัฒน์ ทองแก้ว (2546, น.34) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 50 ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของธัญวรรณ์ สุทธิวนานุรักษ์ (2548, น.37) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 45-54 ปี ร้อยละ 44 และแตกต่างกับงานวิจัยของพีรณัฐ คำหล้า (2558, น.43) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 50.70 และงานวิจัยของนภาพร เวชกามา (2561, น37) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 69.20

6.1.3 ระดับการศึกษา

สุพัฒน์ ทองแก้ว (2546, น.35) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้น ประถมศึกษาปีที่4 มากที่สุด ร้อยละ 76.90 ซึ่งแตกต่างกับธัญวรรณ์ สุทธิวนานุรักษ์ (2548, น.38) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 84.70 แต่สอดคล้องกับพีรณัฐ คำ หล้า (2558, น.44) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 73.70 และ แตกต่างกับงานวิจัยของนภาพร เวชกามา (2561, น37) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้น ประถมศึกษา ร้อยละ 63.40

6.1.4 สถานภาพของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชน

ธัญวรรณ์ สุทธิวนานุรักษ์ (2548, น.39) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ใน สถานภาพการเป็นสมาชิก ร้อยละ 87.3 แตกต่างกับพีรณัฐ คำหล้า (2558, น.56) พบว่า เกษตรกร ส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพการเป็นสมาชิกมากที่สุด ร้อยละ 63.20

6.1.5 ประสบการณ์ในการปลูกข้าว

วิรุจน์ ทาดิ (2549, น68) ศึกษาสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชยันนาท 1 ของ สมาชิกผู้ร่วมโครงการแปลงขยายพันธุ์ของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครราชสีมา ในอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 21 ปี ร้อยละ 35.37 แต่วิยะดา สุทธิศักดิ์ (2560, น47) ศึกษาศักยภาพของเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำงาน 41-50 ปี ร้อยละ 34.69

6.1.6 ประสิทธิภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์

สุพัฒน์ ทองแก้ว (2546, น.36) พบว่า เกษตรกรมีประสิทธิภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 3-4 ปี ร้อยละ 33 แตกต่างกับชัยวัฒน์ สุทธิวานานุรักษ์ (2548, น.39) ที่พบว่า เกษตรกรมีประสิทธิภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 4 ปี ร้อยละ 58 และแตกต่างกับพิรณู คำหาล้า (2558, น.45) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ในช่วงต่ำกว่า 6 ปี ร้อยละ 29.20 และแตกต่างกับนภาพร เวชกามา (2561, น.42) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ ระหว่าง 6-15 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.86

6.1.7 จำนวนพื้นที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

สุขุม สิทราช (2552, น.60) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่การเกษตรไม่เกิน 30 ไร่ ร้อยละ 57.3 ซึ่งแตกต่างกับสุรียา เทพหนู (2557, น.35) ศึกษาเรื่องผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพัทลุง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 11-20 ไร่ ร้อยละ 38.04 และแตกต่างกับพิรณู คำหาล้า (2558, น.45) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวรวมอยู่ระหว่าง 10-19 ไร่ ร้อยละ 39.7 และแตกต่างกับนภาพร เวชกามา (2561, น.39) พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองระหว่าง 10-20 ไร่ ร้อยละ 49.64

6.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรแบ่งเป็น 4 ประเด็น อันได้แก่ อาชีพหลักของครัวเรือน รายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี รายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี และจำนวนแรงงานในครัวเรือน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.2.1 อาชีพหลักของครัวเรือน

สุขุม สิทราช (2552, น.60) พบว่า อาชีพหลักของครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 98.1 ซึ่งสอดคล้องกับนภาพร เวชกามา (2561, น.37) พบว่า อาชีพหลักของครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 93.12

6.2.2 รายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี

สุขุม สิทราช (2552, น.60) พบว่า เกษตรกรมีรายได้ไม่เกิน 50,000 บาท/ปี ร้อยละ 51.9 แตกต่างกับพิรณู คำหาล้า (2558, น.53) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 100,001 บาท/ครัวเรือน ร้อยละ 61.70 และแตกต่างกับนภาพร เวชกามา (2561, น.37) พบว่า เกษตรกรมีรายได้ของครัวเรือนทั้งหมดระหว่าง 80,000-120,000 บาท ร้อยละ 69.56

6.2.3 รายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี

สุขุม สิทราช (2552, น.61) พบว่า เกษตรกรมีเงินลงทุนในภาคเกษตรตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 72.2

6.2.4 จำนวนแรงงานในครัวเรือน

ทัศนีย์ ไกรภพ (2550, น.39) ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน อำเภอบางไทรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 65.1 ซึ่งสอดคล้องกับชัยวัฒน์ สุทธิวานานุรักษ์ (2548, น.40) พบว่า ส่วนใหญ่แรงงานการผลิตในครัวเรือน 2 คน ร้อยละ 62.7 แตกต่างสุขุม สีหราช (2552, น.60) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีแรงงานในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 56.3 และแตกต่างกับพิรณู คำหล้า (2558, น.48) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีแรงงานในครัวเรือน 2 คน ร้อยละ 81.80 แต่ใกล้เคียงนภาพร เวชกามา (2561, น.43) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ 2 คน ร้อยละ 66.0

6.3 สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

สุพัฒน์ ทองแก้ว (2546, น.68) พบว่า วิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปลูก สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่มีวิธีปฏิบัติถูกต้องมากที่สุดคือการแช่เมล็ดพันธุ์ข้าวก่อนปลูก ร้อยละ 99.1 แตกต่างกับสุขุม สีหราช (2552, น.66) พบว่า การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำใน ด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์ ด้านการเก็บเกี่ยว ด้านการปลูก ด้านการดูแลรักษา ด้านกำจัดพันธุ์ปน ด้านการเตรียมดินและด้านการใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน และนภาพร เวชกามา (2561, น.36) พบว่า สมาชิกจะให้ความสำคัญกับการงานตรวจแปลงพันธุ์ นอกจากนี้กลุ่มให้สมาชิกผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ต้องใช้พื้นที่แปลงพันธุ์เดิมเท่านั้นและเมล็ดพันธุ์ที่ใช้เพาะปลูกต้องเป็นเมล็ดพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเท่านั้น ต้องมีการตัด ถอนพันธุ์ปนในแปลงนา และการเก็บเกี่ยวต้องมีการล้างรถเกี่ยวการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์

6.4 ความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ศาสดา จันทร์ไตร (2557) ศึกษาการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดนครพนม พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีความต้องการการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีและการตลาดข้าวอินทรีย์ในระดับปานกลาง โดยในด้านเทคโนโลยีการผลิตสมาชิกมีความต้องการการส่งเสริมมากที่สุดในประเด็นการเลือกใช้พันธุ์ข้าว ด้านการตลาดสมาชิกมีความต้องการการส่งเสริมมากที่สุดในประเด็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์

6.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ศิริพร คงเจริญเขตร์ (2549, น.94) ศึกษาสภาพการผลิตและความต้องการการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 15 ของสมาชิกแปลงขยายพันธุ์ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครราชสีมา ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องเมล็ดพันธุ์มีราคาแพง

ไม่มีเงินสดจ่ายค่าเมล็ดพันธุ์ ข้อเสนอแนะ คือ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวควรจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ในราคาที่สูงแตกต่างกับบุงา เขียวขำ (2550, น.90) ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรผู้เข้าร่วม โครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตภัณฑ์ข้าวชุมชนในอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ ข้อเสนอแนะ คือ ภาครัฐควรมีการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ให้เกษตรกร แต่สอดคล้องกับสุวัตร์ ศรีโททุม (2550, น.115) ศึกษาสภาพและปัญหาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรภายใต้ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดอุดรธานี พบว่า เกษตรกรประสบปัญหา เมล็ดพันธุ์ข้าวราคาแพง ข้อเสนอแนะคือ ควรพัฒนาสภาพระบบการให้การสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดำเนินการ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยการวางแผนดำเนินงาน ติดตามให้คำปรึกษาแนะนำและการประเมินผลใกล้ชิดอย่างสม่ำเสมอ และแตกต่างกับนภาพร เวชกามา (2561, น.58) พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาคุณภาพเมล็ดมีเมล็ดพันธุ์ปนสูง ข้อเสนอแนะคือ มีแผนในการดำเนินงานและการผลิตเพื่อการจัดการคุณภาพและรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวจากสมาชิก

6.6 แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

กิตติชาติ ซาติยานนท์ (2550) ศึกษาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรให้ได้มาตรฐานตาม โครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท พบว่า แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรให้ได้มาตรฐาน ควรดำเนินการในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ การตลาด การบริหารจัดการศูนย์ข้าวชุมชน การสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การส่งเสริมการใช้ข้อมูลและเผยแพร่การประชาสัมพันธ์

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยได้พิจารณาหัวข้อและประเด็นต่าง ๆ จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาแนวทางการส่งเสริม อันได้แก่ หัวข้อสภาพทางสังคม มีประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชน ประสบการณ์ในการปลูกข้าว ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวนพื้นที่ที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ หัวข้อสภาพทางเศรษฐกิจ มีประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ อาชีพหลักของครัวเรือน รายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี รายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี จำนวนแรงงานในครัวเรือน หัวข้อสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน มีประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว การเตรียมพื้นที่ การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการเพาะกล้าถาด การปลูกข้าว การใส่ปุ๋ย ขั้นตอนการดูแลรักษา การกำจัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยวและการจัดการเมล็ดพันธุ์ข้าว หัวข้อความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มีประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ความต้องการปัจจัยการผลิต ความต้องการความรู้ในการผลิต ความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การส่งเสริมแบบรายบุคคล การส่งเสริมแบบกลุ่ม การส่งเสริมแบบมวลชน ความต้องการสนับสนุนจากภาครัฐ

หัวข้อปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มีประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาในการผลิตข้าว การเตรียมพื้นที่ การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า การดูแลรักษา การกำจัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว หัวข้อแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ผู้วิจัยได้รวบรวมหัวข้อและประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวไว้ในแบบสอบถามสำหรับงานวิจัยฉบับนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดชัยนาท การศึกษาในครั้งนี้จะใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ตามระเบียบวิธีวิจัย โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดมีดังนี้

1. ประชากร

ประชากร คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ที่มีการขึ้นทะเบียนกับกรมการข้าว ปี 2563 จำนวน 150 ราย เก็บจากประชากรทั้งหมด ตารางที่ 3.1 แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ศูนย์ข้าวชุมชน	ตำบล	จำนวนสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ราย)	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
บ้านโพธิ์เจริญ	ท่าชัย	33	33
บ้านดอนกอก	บ้านเข็ญ	39	39
บ้านหนองเคี่ยน	วังตะเคียน	25	25
บ้านป่อแร่	ป่อแร่	29	29
บ้านหนองระกำ	เนินขาม	24	22
	รวม	150	150

ที่มา : กรมการข้าว (2563, น.12)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจะใช้แบบสอบถาม มีลักษณะแบบสอบถามแบบปลายปิดและแบบสอบถามแบบปลายเปิด โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน กับกรมการข้าว ปีงบประมาณ 2563 จังหวัดชัยนาท ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชน ประสิทธิภาพในการปลูกข้าว ประสิทธิภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวนพื้นที่ที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ อาชีพหลักของครัวเรือน รายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี รายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี จำนวนแรงงานในครัวเรือน

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน กับกรมการข้าว ปีงบประมาณ 2563 จังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว การเตรียมพื้นที่ การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการเพาะกล้าถาด การปลูกข้าว การใส่ปุ๋ย ขั้นตอนการดูแลรักษา การกำจัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยวและการจัดการเมล็ดพันธุ์ข้าว

ตอนที่ 3 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน กับกรมการข้าว ปีงบประมาณ 2563 จังหวัดชัยนาท ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ ความต้องการปัจจัยการผลิต ความต้องการความรู้ในการผลิต ความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและความต้องการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยกำหนดข้อคำถามในลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ และกำหนดการให้คะแนน ดังนี้

ระดับความต้องการ

- 1 คะแนน = มีความต้องการน้อยที่สุด
- 2 คะแนน = มีความต้องการน้อย
- 3 คะแนน = มีความต้องการปานกลาง
- 4 คะแนน = มีความต้องการมาก
- 5 คะแนน = มีความต้องการมากที่สุด

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับปัญหาในการผลิตข้าว ประกอบด้วยหัวข้อ การเตรียมพื้นที่ การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า การดูแลรักษา การกำจัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ควรมีการติดต่อและประสานงานกับเกษตรกรโดยตรงหรือผ่านทางผู้นำกลุ่มเพื่อติดตามผลการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ควรจัดทำแปลงเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าไปศึกษาดูงาน ควรมีการบูรณาการเจ้าหน้าที่และผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปลูกข้าวมาให้คำแนะนำและเป็นพี่เลี้ยง ควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตข้าว หน่วยงานที่

เกี่ยวข้องกับควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยกำหนดข้อคำถามในลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ และกำหนดการให้คะแนน ดังนี้

ระดับของปัญหา

- 1 คะแนน = มีปัญหาน้อยที่สุด
- 2 คะแนน = มีปัญหาน้อย
- 3 คะแนน = มีปัญหาปานกลาง
- 4 คะแนน = มีปัญหามาก
- 5 คะแนน = มีปัญหามากที่สุด

ระดับความต้องการข้อเสนอแนะ

- 1 คะแนน = มีความต้องการน้อยที่สุด
- 2 คะแนน = มีความต้องการน้อย
- 3 คะแนน = มีความต้องการปานกลาง
- 4 คะแนน = มีความต้องการมาก
- 5 คะแนน = มีความต้องการมากที่สุด

ตอนที่ 5 : แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ ส่งเสริมการไม่เผาตอซังในแปลงนา ส่งเสริมการปรับพื้นที่ด้วยเลเซอร์ ส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้กับเกษตรกร ส่งเสริมการกำจัดศัตรูข้าวด้วยสารชีวภัณฑ์ ส่งเสริมเครื่องทุ่นแรงในการทำเกษตร ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดพันธุ์ปน สนับสนุนวัสดุการเกษตร เช่น กระจอบป่าน มุ้งไนลอน รัฐบาลสนับสนุนเงินทุนในการจัดทำลานตาก โดยกำหนดข้อคำถามในลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ และกำหนดการให้คะแนน ดังนี้

ระดับของความเห็นด้วย

- 1 คะแนน = มีความเห็นด้วยที่สุด
- 2 คะแนน = มีความเห็นด้วยน้อย
- 3 คะแนน = มีความเห็นด้วยปานกลาง
- 4 คะแนน = มีความเห็นด้วยมาก
- 5 คะแนน = มีความเห็นด้วยมากที่สุด

2.2 การสร้างเครื่องมือ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

2.2.1 ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 การสร้างแบบสอบถาม นำผลจากการค้นคว้าตามข้อ 2.2.1 มากำหนดในการสร้างแบบสอบถาม

2.2.3 ทดสอบแบบสอบถาม โดยการนำแบบสอบถามทำการทดสอบ (pretest) กับ สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 ราย แล้วนำ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดจากแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและนำมาวิเคราะห์วัดหาความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach's alpha) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สรุปภาพรวมของแบบสอบถามค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่า เท่ากับ 0.888 Carmines และ Zeller (1986, น.51) สำหรับค่าความเชื่อถือได้ที่เหมาะสมนั้น แนะนำโดยทั่วไปแล้ว ค่าความเชื่อถือได้ของเครื่องมือวัดควรจะมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.80 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาที่อยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าค่าที่เหมาะสมจึงสามารถนำไปใช้เก็บ ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการทำแบบสอบถามโดยการนำแบบสอบถามไปให้ประชากรที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน กับกรมการข่าว ปิงปิงประมาณ 2563 จำนวน 150 ราย มี 3 ชั้นตอน ตามแนวทางของ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2557, น. 68) ดังนี้

3.1 ชั้นเตรียมการ ผู้วิจัยเตรียมการก่อนออกภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1.1 จัดทำแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

3.1.2 การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการตอบแบบสอบถามและการเดินทาง โดยผู้วิจัยจัดเตรียม ดินสอ ปากกา แบบสอบถามและยานพาหนะ

3.1.3 ผู้วิจัยออกไปทำแบบสอบถามข้อมูลเกษตรกร ตามแผนที่กำหนดไว้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 150 ราย คิดเป็นร้อยละ 100

3.2 ชั้นออกสนามเพื่อแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างหรือประชากรที่ศึกษา โดยดำเนินการดังนี้

3.2.1 แนะนำตัวผู้เก็บ ข้อมูล ผู้วิจัยแนะนำตัวว่าเป็น นักศึกษา จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งการเก็บข้อมูลการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ของหลักสูตรปริญญาโทด้านการส่งเสริมการเกษตร และเน้นย้ำในการนำข้อมูลที่ได้

นำไปวิเคราะห์และนำเสนอในภาพรวม ไม่ได้นำเสนอข้อมูลของเกษตรกรแต่ละคน เพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจของเกษตรกร

3.2.2 ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดชัยนาทให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรและนำข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร

3.2.3 ดำเนินการทำแบบสอบถาม ตามแบบสอบถาม ตามลำดับคำถามที่ได้กำหนดไว้และบันทึกข้อมูลทุกข้อ

3.3 ขั้นตอนสุดท้ายของการทำแบบสอบถาม มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

3.3.1 การทบทวนความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยทบทวนความถูกต้องและทบทวนความสมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนสิ้นสุดการทำแบบสอบถาม

3.3.2 กล่าวขอบคุณ ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.2 ตอนที่ 2 สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.3 ตอนที่ 3 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) การจัดลำดับและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) แล้วนำมาจัดช่วง ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= \frac{4}{5} \\
 &= 0.80
 \end{aligned}$$

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำคะแนนรวมมาหาค่าเฉลี่ย แล้วจัดระดับความต้องการตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80	หมายถึง มีระดับความต้องการน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายถึง มีระดับความต้องการน้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40	หมายถึง มีระดับความต้องการปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20	หมายถึง มีระดับความต้องการมาก
คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00	หมายถึง มีระดับความต้องการมากที่สุด

4.4 ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) การจัดลำดับและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ปัญหาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำคะแนนรวมมาหาค่าเฉลี่ย แล้วจัดระดับปัญหาตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80	หมายถึง มีระดับของปัญหาน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายถึง มีระดับของปัญหาน้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40	หมายถึง มีระดับของปัญหาปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20	หมายถึง มีระดับของปัญหามาก
คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00	หมายถึง มีระดับของปัญหามากที่สุด

ข้อเสนอแนะการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

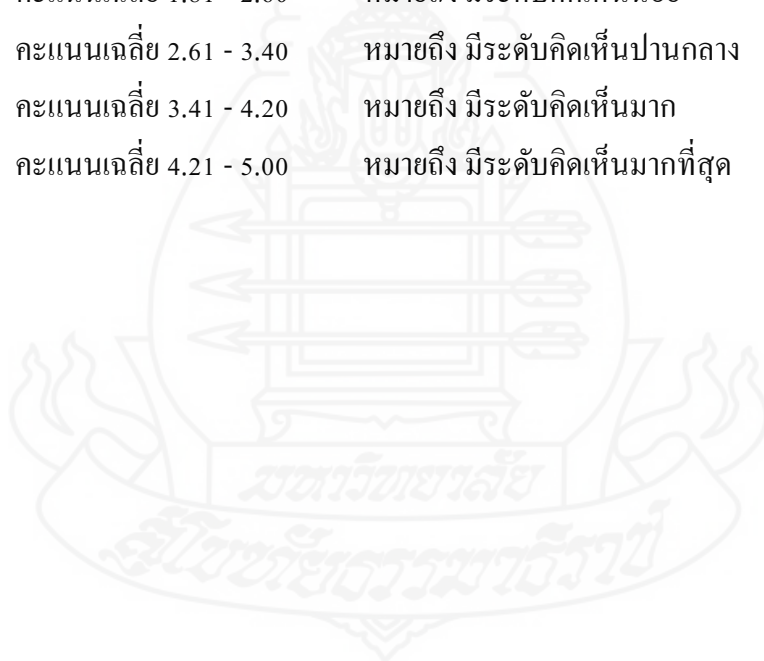
หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำคะแนนรวมมาหาค่าเฉลี่ย แล้วจัดระดับความต้องการตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80	หมายถึง มีระดับความต้องการน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายถึง มีระดับความต้องการน้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40	หมายถึง มีระดับความต้องการปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20	หมายถึง มีระดับความต้องการมาก
คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00	หมายถึง มีระดับความต้องการมากที่สุด

4.5 ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) การจัดลำดับและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) กำหนดการให้คะแนน ดังนี้

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำคะแนนรวมมาหาค่าเฉลี่ย แล้วจัดระดับความเห็นด้วยตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80	หมายถึง มีระดับความเห็นน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายถึง มีระดับความเห็นน้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40	หมายถึง มีระดับความเห็นปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20	หมายถึง มีระดับความเห็นมาก
คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00	หมายถึง มีระดับความเห็นมากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ประชากร จำนวน 150 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ตอนที่ 3 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าว

ชุมชน จังหวัดชัยนาทชัยนาท

1.1 สภาพทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพของเกษตรกรในชุมชน ประสิทธิภาพในการปลูกข้าว ประสิทธิภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวนพื้นที่ที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สภาพทางด้านสังคม

N = 150		
สภาพสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	78	52.0
หญิง	72	48.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N = 150

สภาพสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 45	16	10.7
46-50	15	10.0
51-55	30	20.0
56-60	37	24.6
มากกว่าหรือเท่ากับ 61	52	34.7
ค่าต่ำสุด = 32 ปี ค่าสูงสุด = 83 ปี		
ค่าเฉลี่ย = 56.92 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 8.722		
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	85	56.7
มัธยมศึกษา	54	36.0
อนุปริญญาหรือ ปวส.	5	3.3
ปริญญาตรี	5	3.3
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.7
สถานภาพของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชน		
ประธานศูนย์ข้าวชุมชน	41	27.3
กรรมการศูนย์ข้าวชุมชน	8	5.4
สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	95	63.3
อื่นๆ (สมาชิกนอกกลุ่มแปลงใหญ่)	6	4.0
ประสบการณ์ในการปลูกข้าว (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	13	8.7
11-20	35	23.3
21-30	32	21.3
31-40	49	32.7
มากกว่าหรือเท่ากับ 41	21	14.0
ต่ำสุด = 2 ปี สูงสุด = 57 ปี		
ค่าเฉลี่ย = 30.46 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 12.703		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N = 150

สภาพสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2	12	11.4
3-4	14	13.3
5-6	36	34.3
7-8	3	2.9
มากกว่าหรือเท่ากับ 9	40	38.1
ต่ำสุด = 1 ปี สูงสุด = 37 ปี		
ค่าเฉลี่ย = 7.69 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5.710		
จำนวนพื้นที่ที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	36	24.0
11-20	46	30.7
21-30	34	22.6
31-40	9	6.0
มากกว่าหรือเท่ากับ 41	25	16.7
ต่ำสุด = 5 ไร่ สูงสุด = 120 ไร่		
ค่าเฉลี่ย = 25.91 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 20.302		

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นถึงเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชน ประสบการณ์ในการปลูกข้าว ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวนพื้นที่ที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ของเกษตรกร ดังนี้

เพศ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 52.0 เป็นเพศชายและร้อยละ 48.0 เป็นเพศหญิง

อายุ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 59.3 มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 61 ปี รองลงมา ร้อยละ 24.6 มีอายุระหว่าง 56-60 ร้อยละ 20.0 มีอายุระหว่าง 51-55 ปี ร้อยละ 10.7 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 45 ปี และร้อยละ 10.0 มีอายุระหว่าง 46-50 ปี ตามลำดับ โดยมีอายุน้อยที่สุด 32 ปี และอายุมากที่สุด 83 ปี และมีอายุเฉลี่ย 56.92 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 56.7 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 36.0 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 3.3 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา

หรือ ปวส. และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และน้อยที่สุด ร้อยละ 0.7 จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ตามลำดับ

สถานภาพของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 63.3 เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน รองลงมา ร้อยละ 27.3 เป็นประธานศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 5.4 เป็นกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน และน้อยที่สุด ร้อยละ 4.0 เป็นสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตามลำดับ

ประสบการณ์ในการปลูกข้าว พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 32.7 มีประสบการณ์ในการปลูกข้าว 31-40 ปี รองลงมา ร้อยละ 23.3 มีประสบการณ์ในการปลูกข้าว 11-20 ปี ร้อยละ 21.3 มีประสบการณ์ในการปลูกข้าว 21-30 ปี ร้อยละ 14.0 มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวมากกว่า 40 ปี และน้อยที่สุด ร้อยละ 8.7 มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี ตามลำดับ โดยมีประสบการณ์ในการปลูกข้าวต่ำสุด 2 ปี สูงสุด 57 ปี และค่าเฉลี่ย 30.46 ปี

ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 38.1 มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มากกว่าหรือเท่ากับ 9 ปี รองลงมา ร้อยละ 34.3 มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 5-6 ปี ร้อยละ 13.3 มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 3-4 ปี ร้อยละ 11.4 มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 ปี และน้อยที่สุด ร้อยละ 2.9 มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 7-8 ปี ตามลำดับ โดยมีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 37 ปี และค่าเฉลี่ย 7.69 ปี

จำนวนพื้นที่ที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 30.6 มีจำนวนพื้นที่ 11-20 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 24.0 มีจำนวนพื้นที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 22.7 มีจำนวนพื้นที่ 21-30 ไร่ ร้อยละ 16.7 มีจำนวนพื้นที่มากกว่าหรือเท่ากับ 41 ไร่ และน้อยที่สุด ร้อยละ 6.0 มีจำนวนพื้นที่ 31-40 ไร่ ตามลำดับ โดยมีพื้นที่ต่ำสุด 5 ไร่ พื้นที่สูงสุด 120 ไร่ และค่าเฉลี่ย 25.91 ไร่

1.2 สภาพทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพหลักของครัวเรือน รายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี รายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี จำนวนแรงงานในครัวเรือน ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สภาพทางด้านเศรษฐกิจ

N = 150		
สภาพเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพหลักของครัวเรือน		
ทำนา	148	98.7
ทำสวน/ทำไร่	2	1.3

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

		N = 150	
สภาพเศรษฐกิจ		จำนวน	ร้อยละ
		(คน)	
รายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี (บาท)			
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000		19	12.7
50,001-100,000		49	32.7
100,001-150,000		32	21.3
150,001-200,000		19	12.7
มากกว่าหรือเท่ากับ 200,001		31	20.6
ต่ำสุด = 16,000 บาทต่อปี สูงสุด = 840,000 บาทต่อปี			
ค่าเฉลี่ย = 172,016.67 บาทต่อปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 155,344.741			
รายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี (บาท)			
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000		77	51.3
50,001-100,000		46	30.7
100,001-150,000		10	6.7
150,001-200,000		5	3.3
มากกว่าหรือเท่ากับ 200,001		12	8.0
ต่ำสุด = 4,000 บาทต่อปี สูงสุด = 600,000 บาทต่อปี			
ค่าเฉลี่ย = 82,878.66 บาทต่อปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 91,352.239			
จำนวนแรงงานในครัวเรือน(คน)			
1		28	18.7
2		101	67.3
3		14	9.3
4		6	4.0
5		1	0.7
ต่ำสุด = 1 คน สูงสุด = 5 คน			
ค่าเฉลี่ย = 2.01 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.709			

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นถึงอาชีพหลักของครัวเรือน รายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี รายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี และจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย ดังนี้

อาชีพหลักของครัวเรือน พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 98.7 มีอาชีพหลักทำนา รองลงมา ร้อยละ 1.3 มีอาชีพหลักทำสวน/ทำไร่ ตามลำดับ

รายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 32.7 มีรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 21.3 มีรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ระหว่าง 100,001-150,000 บาทต่อปี ร้อยละ 20.6 มีรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมากกว่าหรือเท่ากับ 200,001 บาทต่อปี และน้อยที่สุด ร้อยละ 12.7 มีรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาทต่อปี และอยู่ระหว่าง 150,001-200,000 บาทต่อปี ตามลำดับ โดยรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่ำสุด 16,000 บาทต่อปี รายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสูงสุด 840,00 บาทต่อปี และค่าเฉลี่ย 172,016.67 บาทต่อปี

รายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 51.3 มีรายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 30.7 มีรายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี ร้อยละ 8.0 มีรายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมากกว่าหรือเท่ากับ 200,001 บาทต่อปี ร้อยละ 6.7 มีรายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ระหว่าง 100,001-150,000 บาทต่อปี และน้อยที่สุด ร้อยละ 3.3 รายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ระหว่าง 150,001-200,000 บาทต่อปี ตามลำดับ โดยรายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่ำสุด 4,000 บาทต่อปี รายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสูงสุด 600,00 บาทต่อปี และค่าเฉลี่ย 82,878.66 บาทต่อปี

จำนวนแรงงานในครัวเรือน พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 67.3 มีแรงงานในครัวเรือน 2 คน รองลงมา ร้อยละ 18.7 มีแรงงานในครัวเรือน 1 คน ร้อยละ 9.3 มีแรงงานในครัวเรือน 3 คน ร้อยละ 4 มีแรงงานในครัวเรือน 4 คน และน้อยที่สุด ร้อยละ 0.7 มีแรงงานในครัวเรือน 1 คน ตามลำดับ โดยมีแรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน มีแรงงานในครัวเรือนสูงสุด 5 คน และค่าเฉลี่ย 2.01 คน

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

2.1 การศึกษาสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว การเตรียมพื้นที่ การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการเพาะกล้า ถาด การปลูก การใส่ปุ๋ย ขั้นตอนการดูแลรักษา การกำจัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยวและการจัดการเมล็ดพันธุ์ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

N=150		
ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก (ตอบมากกว่า 1)		
พันธุ์ปทุมธานี 1	51	34.0
พันธุ์มะลิ 105	22	14.7
พันธุ์กข 41	70	46.7
พันธุ์กข 79	19	12.7
อื่น ๆ	47	31.3
อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ (กิโลกรัมต่อไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 12	12	8.0
13-15	27	18.0
16-20	35	23.3
21-25	56	37.3
มากกว่า 25	20	13.4
ค่าต่ำสุด = 9 ค่าสูงสุด = 50		
ค่าเฉลี่ย = 21.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.047		
แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว (ตอบมากกว่า 1)		
เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้เอง	71	47.3
ได้รับปัจจัยจากศูนย์วิจัยข้าวชัยนาท	36	24.0
ร้านค้าชุมชน	32	21.3
อื่น ๆ	68	45.3
การเตรียมพื้นที่ (ตอบมากกว่า 1)		
ไม่เผาตอซังในแปลงนา	130	86.7
ปล่อยน้ำเข้านาพอให้ดินชุ่ม เพื่อล่อข้าวเรือและข้าววัชพืช	48	32.0
หลังจากไถตะทำการตากหน้าดินทิ้ง 2 สัปดาห์	91	60.7
หลังจากไถแปรทำการหมักหน้าดินทิ้งไว้ 2 สัปดาห์	84	56.0
ปรับพื้นนาให้สม่ำเสมอ	29	19.3
ปรับปรุงบำรุงดินปลูกพืชปุ๋ยสด/พืชหมุนเวียน	21	14.0
ไถตะ 1 ครั้ง ไถแปร 1 ครั้ง	133	88.7

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N=150		
ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไถตะ 1 ครั้ง ไถคราด 1 ครั้ง	103	68.7
อื่น ๆ	3	2.0
การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการเพาะกล้าถาด (ตอบมากกว่า 1)		
ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งผลิตที่น่าเชื่อถือได้	147	98.0
ลุ่มเมล็ดพันธุ์เพื่อตรวจสอบข้าวปนและความงอกก่อนปลูก	20	13.3
แช่เมล็ดพันธุ์ข้าวในน้ำ 12-24 ชั่วโมง แล้วนำมาหุ้มต่อ 24-36 ชั่วโมง	117	78.0
เว้นร่องกล้าถาด ขนาด 50 ซม. เพื่อสะดวกต่อการดูแลรักษา	5	3.3
การปลูก (ตอบมากกว่า 1)		
หว่านน้ำตม	118	78.7
หว่านข้าวแห้ง	20	13.3
ปักดำโดยใช้รถปักดำ	30	20.0
ใช้ข้าวพันธุ์ เดียวกันกับที่ปลูกในแปลงนา ในการปลูกซ่อมข้าว	16	10.7
โรยข้าวงอก	5	3.3
หยอดข้าวแห้ง	2	1.3
การใส่ปุ๋ย (ตอบมากกว่า 1)		
ปุ๋ยพืชสด	16	10.7
ปุ๋ยอินทรีย์	10	6.7
ปุ๋ยเคมี	146	97.3
กำจัดวัชพืชก่อนใส่ปุ๋ย	142	94.7
ระดับน้ำขณะใส่ปุ๋ย 5-10 เซนติเมตร	120	80.0
ขั้นตอนการดูแลรักษา (ตอบมากกว่า 1)		
ควบคุมวัชพืชโดยใช้สารเคมีตรงกับชนิดวัชพืช	98	65.3
เปิดน้ำเข้านาหลังพ่นสารเคมี 3 วัน	76	50.7
รักษาระดับน้ำช่วงที่ข้าวแตกกออยู่ที่ 5-10 ซม หลังกำจัดวัชพืช	103	68.7
รักษาระดับน้ำให้เหมาะสมกับอายุข้าว	88	58.7

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N=150

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กำจัดวัชพืชก่อนใส่ปุ๋ย	92	61.3
ใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน	21	14.0
สำรวจโรคและแมลงศัตรูข้าวในแปลงนาอย่างสม่ำเสมอ	144	96.0
การใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช	86	57.3
การกำจัดพันธุ์ปน (ตอบมากกว่า 1)		
มีการตัดพันธุ์ปนในแปลงนา	148	98.7
มีการถอนกำจัดต้นข้าวที่มีลักษณะผิดปกติไปจากต้นพันธุ์ข้าวที่ปลูก	73	48.7
มีการถอนกำจัดต้นข้าวที่มีลักษณะของเมล็ดผิดปกติจากเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูก	59	39.3
พันธุ์ปนที่ถอนออกไปทำลาย นอกแปลงขยายพันธุ์	62	41.3
มีการตัดพันธุ์ระยะกล้า ระยะแตกกอ ระยะออกดอก ระยะโน้มรวง ระยะเมล็ดสุก	46	30.7
การเก็บเกี่ยวและการจัดการเมล็ดพันธุ์ข้าว (ตอบมากกว่า 1)		
ระบายน้ำก่อนเก็บเกี่ยวอย่างน้อย 7-10 วัน	142	94.7
เก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ระยะสุกแก่พอดี ประมาณ 30 วันหลังข้าวออกดอก 80 %	146	97.3
ก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ควรทำความสะอาดเครื่องนวดและปรับความเร็วรอบเครื่องให้เหมาะสม	20	13.3
ตากเมล็ดพันธุ์ เพื่อลดความชื้น โดยวัสดุรองรับเมล็ดพันธุ์	42	28.0
การเกลี่ยและกลับเมล็ดพันธุ์ที่ตาก เพื่อให้เมล็ดพันธุ์แห้งอย่างทั่วถึง	40	26.7
การทำความสะอาดรถเกี่ยวนวดก่อนเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์	80	53.3
การทำความสะอาดบรรทุก่อนเก็บเกี่ยว	86	57.3
หลังการเก็บเกี่ยวใส่เมล็ดพันธุ์ในกระสอบเรียงไว้/เก็บในยุ้งฉาง	41	27.3
อื่น ๆ	1	0.7

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นถึง สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว การเตรียมพื้นที่ การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการเพาะกล้าถาด การปลูก การใส่ปุ๋ย ขั้นตอนการดูแลรักษา การกำจัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยวและการจัดการเมล็ดพันธุ์ข้าว ปรากฏผลการวิเคราะห์เป็นดังนี้

พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 46.7 ใช้พันธุ์ข้าว กข41 รองลงมา ร้อยละ 34 ใช้พันธุ์ข้าวปทุมธานี ร้อยละ 31.3 ใช้พันธุ์ข้าว กข57 และ กข31 ร้อยละ 14.7 ใช้พันธุ์ข้าว มะลิ 105 และน้อยที่สุด ร้อยละ 12.7 ใช้พันธุ์ข้าว กข79 ตามลำดับ

อัตราเมล็ดพันธุ์ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 37.3 ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์อยู่ระหว่าง 21-25 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมา ร้อยละ 23.3 ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์อยู่ระหว่าง 16-20 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 13.4 ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์มากกว่า 25 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 18.0 ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์อยู่ระหว่าง 13-15 กิโลกรัมต่อไร่ และน้อยที่สุด ร้อยละ 8.0 ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 12 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ

แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 47.3 เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง รองลงมา ร้อยละ 45.3 รับจากศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 24.0 ได้รับปัจจัยจากศูนย์วิจัยข้าวชัยนาท และน้อยที่สุด ร้อยละ 21.3 ได้รับจากร้านค้าชุมชน ตามลำดับ

การเตรียมพื้นที่ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 88.7 เตรียมพื้นที่โดยการไถ 1 ครั้ง ไถแปร 1 ครั้ง รองลงมา ร้อยละ 86.7 เตรียมพื้นที่โดยไม่เผาตอซังในแปลงนา ร้อยละ 68.7 เตรียมพื้นที่โดยไถ 1 ครั้ง ไถคราด 1 ครั้ง ร้อยละ 60.7 เตรียมพื้นที่หลังจากไถ 1 ครั้ง ทำการตากหน้าดินทิ้ง 2 สัปดาห์ ร้อยละ 56.0 เตรียมพื้นที่หลังจากไถแปรทำการหมักหน้าดินทิ้งไว้ 2 สัปดาห์ ร้อยละ 32.0 เตรียมพื้นที่โดยปล่อยน้ำเข้านาพอให้ดินชุ่ม เพื่อล่อข้าวเรือและข้าววัชพืช ร้อยละ 19.3 เตรียมพื้นที่โดยปรับพื้นนาให้สม่ำเสมอ ร้อยละ 14.0 เตรียมพื้นที่โดยปรับปรุงบำรุงดินปลูกพืชปุ๋ยสด/พืชหมุนเวียน และน้อยที่สุด ร้อยละ 2.0 เตรียมพื้นที่โดยใช้น้ำหมัก ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ตามลำดับ

การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการเพาะกล้าถาด พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 98.0 ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งผลิตที่น่าเชื่อถือได้ รองลงมา ร้อยละ 78.0 แช่เมล็ดพันธุ์ข้าวในน้ำ 12-24 ชั่วโมง แล้วนำมาหุ้มต่อ 24-36 ชั่วโมง ร้อยละ 13.3 สุ่มเมล็ดพันธุ์เพื่อตรวจสอบข้าวปนและความงอกก่อนปลูก และน้อยที่สุด ร้อยละ 3.3 เว้นร่องกล้าถาดขนาด 50 ซม. เพื่อสะดวกต่อการดูแลรักษา ตามลำดับ

การปลูก พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 78.7 ปลูกโดยหว่านน้ำตม รองลงมา ร้อยละ 20.0 ปลูกโดยปักดำโดยใช้รถปักดำ ร้อยละ 13.3 ปลูกโดยหว่านข้าวแห้ง ร้อยละ 10.7 ปลูกโดยใช้

ข้าวพันธุ์เดียวกันกับที่ปลูกในแปลงนา ในการปลูกซ่อมข้าว ร้อยละ 3.3 ปลูกโดยโรยข้าววงอก และน้อยที่สุด ร้อยละ 1.3 ปลูกโดยหยอดข้าวแห้ง ตามลำดับ

การใส่ปุ๋ย พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 97.3 ใส่ปุ๋ยเคมี รองลงมา ร้อยละ 94.7 กำจัดวัชพืชก่อนใส่ปุ๋ย ร้อยละ 80 รักษาระดับน้ำขณะใส่ปุ๋ย 5-10 เซนติเมตร ร้อยละ 10.7 ใส่ปุ๋ยพืชสด และน้อยที่สุด ร้อยละ 6.7 ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ตามลำดับ

การดูแลรักษา พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 96.0 ตำรวจโรคและแมลงศัตรูข้าวในแปลงนาอย่างสม่ำเสมอ รองลงมา ร้อยละ 68.7 รักษาระดับน้ำช่วงที่ข้าวแตกกออยู่ที่ 5-10 ซม หลังกำจัดวัชพืช ร้อยละ 65.3 ควบคุมวัชพืชโดยใช้สารเคมีตรงกับชนิดวัชพืช ร้อยละ 61.3 กำจัดวัชพืชก่อนใส่ปุ๋ย ร้อยละ 58.7 รักษาระดับน้ำให้เหมาะสมกับอายุข้าว ร้อยละ 57.3 การใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ร้อยละ 50.7 ให้น้ำเข้านาหลังฝนสารเคมี 3 วัน และน้อยที่สุด ร้อยละ 14.0 ใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ตามลำดับ

การกำจัดพันธุ์ปน พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 98.7 มีการตัดพันธุ์ปนในแปลงนา รองลงมา ร้อยละ 48.7 มีการถอนกำจัดต้นข้าวที่มีลักษณะผิดปกติไปจากต้นพันธุ์ข้าวที่ปลูก ร้อยละ 41.3 นำพันธุ์ปนที่ถอนออกไปทำลายนอกแปลงขยายพันธุ์ ร้อยละ 39.3 มีการถอนกำจัดต้นข้าวที่มีลักษณะของเมล็ดผิดปกติไปจากเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูก และน้อยที่สุด ร้อยละ 30.7 มีการตัดพันธุ์ปนระยะกล้า ระยะแตกกอ ระยะออกดอก ระยะโน้มรวง ระยะเมล็ดสุก ตามลำดับ

การเก็บเกี่ยวและการจัดการเมล็ดพันธุ์ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 97.3 เก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ระยะสุกแก่พอดี ประมาณ 30 วัน หลังข้าวออกดอก 80% และรองลงมา ร้อยละ 94.7 ระบายน้ำก่อนเก็บเกี่ยวอย่างน้อย 7-10 วัน ร้อยละ 57.3 การทำความสะอาดรถบรรทุกก่อนเก็บเกี่ยว ร้อยละ 53.3 การทำความสะอาดเกี่ยวนวดก่อนเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ ร้อยละ 28.0 ตากเมล็ดพันธุ์เพื่อลดความชื้นโดยวัสดุรองรับเมล็ดพันธุ์ ร้อยละ 27.3 หลังการเก็บเกี่ยวใส่เมล็ดพันธุ์ในกระสอบเรียงไว้/เก็บในตู้ฉาง ร้อยละ 26.7 การเกลี่ยและกลับเมล็ดพันธุ์ที่ตาก เพื่อให้เมล็ดพันธุ์แห้งอย่างทั่วถึง และน้อยที่สุด ร้อยละ 13.3 ก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ควรทำความสะอาดเครื่องนวดและปรับความเร็วรอบเครื่องให้เหมาะสม ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

3.1 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วยประเด็นความต้องการเรื่อง ปัจจัยการผลิต ความรู้ในการผลิต วิธีการส่งเสริมการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าว การสนับสนุนจากภาครัฐ ปรากฏผลดังตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

N=150

ประเด็น	ระดับความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
1. ปัจจัยการผลิต						3.91	มาก	3
						0.695		
1.1 เมล็ดพันธุ์ข้าว	97 (64.7)	44 (29.3)	9 (6.0)			4.59 (0.604)	มากที่สุด	2
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ดิน	17 (11.3)	46 (30.7)	87 (58)			3.53 (0.692)	มาก	5
1.3 ปริมาณน้ำ	136 (90.7)	7 (4.7)	6 (4.0)	1 (0.6)		4.85 (0.497)	มากที่สุด	1
1.4 ปุ๋ย	16 (10.7)	57 (38.0)	76 (50.7)	1 (0.6)		3.59 (0.687)	มาก	3
1.5 เครื่องทุ่นแรง เช่น รถ เกี่ยวนาวดข้าว	18 (12.0)	27 (18.0)	92 (61.3)	11 (7.3)	2 (1.4)	3.32 (0.830)	ปานกลาง	6
1.6 สารเคมีกำจัดวัชพืช และศัตรู	29 (19.3)	38 (25.3)	75 (50.0)	8 (5.4)		3.59 (0.861)	มาก	3
2. ความรู้ในการผลิต						4.15	มาก	2
						(0.849)		
2.1 การเตรียมพื้นที่ใน การปลูก	67 (44.7)	47 (31.2)	34 (22.7)	1 (0.7)	1 (0.7)	4.19 (0.854)	มาก	3
2.2 การเตรียมเมล็ดพันธุ์ และการตกกล้า	70 (46.7)	50 (33.3)	29 (19.3)		1 (0.7)	4.25 (0.813)	มากที่สุด	1
2.3 การปลูก	63 (42.0)	53 (35.3)	33 (22.0)		1 (0.7)	4.18 (0.820)	มาก	4

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N=150

ประเด็น	ระดับความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
2.4 การใส่ปุ๋ย	57 (38.0)	56 (37.3)	35 (23.3)	1 (0.7)	1 (0.7)	4.11 (0.832)	มาก	5
2.5 การดูแลรักษา	66 (44.0)	56 (37.3)	25 (16.7)	1 (0.7)	2 (1.3)	4.22 (0.842)	มากที่สุด	2
2.6 การกำจัดพันธุ์ปน	60 (40.0)	49 (32.7)	35 (23.3)	5 (3.3)	1 (0.7)	4.08 (0.909)	มาก	6
2.7 การเก็บเกี่ยวและการ จัดการหลังการเก็บเกี่ยว	49 (32.7)	59 (39.3)	36 (24.0)	5 (3.3)	1 (0.7)	4.00 (0.875)	มาก	7
3. วิธีการส่งเสริมการ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การส่งเสริมแบบ รายบุคคล						3.77 (0.746) 3.51 (0.717)	มาก	4
3.1 เจ้าหน้าที่แนะนำ ความรู้เกี่ยวกับการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าว	110 (73.3)	28 (18.7)	11 (7.3)		1 (0.7)	4.64 0.678	มากที่สุด	1
3.2 เจ้าหน้าที่ ติดต่อสื่อสารทาง โทรศัพท์เพื่อแนะนำ ความรู้เกี่ยวกับการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าว	14 (9.4)	59 (39.3)	71 (47.3)	6 (4.0)		3.54 (0.720)	มาก	2
3.3 เจ้าหน้าที่ ติดต่อสื่อสารทาง จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)เพื่อแนะนำ ความรู้เกี่ยวกับการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าว	2 (1.3)	10 (6.7)	37 (24.7)	92 (61.3)	9 (6.0)	2.36 (0.753)	น้อย	3

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N=150

ประเด็น	ระดับความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
การส่งเสริมแบบกลุ่ม						4.59 (0.715)	มากที่สุด	
3.4 การจัดอบรมเกี่ยวกับ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	111 (74.0)	28 (18.7)	11 (7.3)			4.67 (0.609)	มากที่สุด	1
3.5 การจัดทำแปลงเรียนรู้ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	108 (72.0)	34 (22.7)	8 (5.3)			4.67 (0.575)	มากที่สุด	1
3.6 การเข้าร่วมสัมมนา การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	101 (67.3)	26 (17.3)	18 (12.0)	5 (3.4)		4.49 (0.833)	มากที่สุด	4
3.7 การจัดกิจกรรมไป ศึกษาดูงานนอกสถานที่	105 (70.0)	23 (15.3)	16 (10.7)	6 (4)		4.51 (0.841)	มากที่สุด	3
การส่งเสริมแบบมวลชน						3.22 (0.807)	ปานกลาง	
3.8 การประชาสัมพันธ์ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว อย่างถูกวิธีทาง วิทยุกระจายเสียง	51 (34.0)	29 (19.3)	66 (44.0)	4 (2.7)		3.85 (0.932)	มาก	1
3.9 ความรู้การผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าวทางช่องทาง โทรทัศน์	18 (12)	52 (34.7)	73 (48.7)	7 (4.6)		3.54 (0.765)	มาก	2
3.10 ความรู้การผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าวทางอินเทอร์เน็ต	8 (5.3)	26 (17.3)	24 (16.1)	84 (56.0)	8 (5.3)	2.61 (1.01)	ปานกลาง	4
3.11 วารสารเกี่ยวกับการ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแต่ละ พันธุ์	6 (4.0)	21 (14.0)	75 (50.0)	46 (30.7)	2 (1.3)	2.89 (0.807)	ปานกลาง	3

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N=150

ประเด็น	ระดับความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
4. การสนับสนุนจาก ภาครัฐ						4.39	มากที่สุด	1
4.1 เมล็ดพันธุ์ข้าว คุณภาพดี	124 (82.7)	26 (17.3)				4.83 (0.380)	มากที่สุด	1
4.2 สารชีวภัณฑ์ในการ ป้องกันกำจัดโรคและ แมลง	112 (74.7)	30 (20.0)	8 (5.3)			4.69 (0.567)	มากที่สุด	3
4.3 ปุ๋ยพืชสด เช่น เมล็ด ปอเทือง พืชตระกูลถั่ว	79 (52.7)	30 (20.0)	38 (25.3)	3 (2.0)		4.23 (0.901)	มากที่สุด	4
4.4 แหล่งในการผลิต ได้แก่ สระน้ำ ระบบ ชลประทาน	125 (83.3)	19 (12.7)	6 (4.0)			4.79 (0.496)	มากที่สุด	2
4.5 เครื่องทุ่นแรง ได้แก่ รถไถ รถปลูกข้าว รถ เกี่ยวนวดข้าว	16 (10.6)	40 (26.7)	82 (54.7)	12 (8.0)		3.40 (0.786)	ปานกลาง	5

จากตารางที่ 4.4 แสดงความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดชัยนาท มีความต้องการการส่งเสริมปัจจัยการผลิต ความรู้ในการผลิต วิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งในการส่งเสริมแบบรายบุคคล การส่งเสริมแบบกลุ่ม การส่งเสริมแบบมวลชน และการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยมีพิจารณาแยกออกรายละเอียดแต่ละวิธีการส่งเสริม พบว่า

1. การส่งเสริมปัจจัยการผลิต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ ปริมาณน้ำ (ค่าเฉลี่ย 4.85) เมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.59) เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ ปุ๋ย (ค่าเฉลี่ย 3.59) สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.59) ความ

อุดมสมบูรณ์ดิน (ค่าเฉลี่ย 3.53) และเกษตรกรมีความต้องการในระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ เครื่องทุนแรง เช่นรถเกี่ยววนข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.32) ตามลำดับ

2. ความรู้ในการผลิต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า (ค่าเฉลี่ย 4.25) การดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย 4.22) และเกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ การเตรียมพื้นที่ในการปลูก (ค่าเฉลี่ย 4.19) การปลูก (ค่าเฉลี่ย 4.18) การใส่ปุ๋ย (ค่าเฉลี่ย 4.11) การกำจัดพันธุ์ปน (ค่าเฉลี่ย 4.08) และการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.00) ตามลำดับ

3. วิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมีความต้องการทั้งที่เป็นการส่งเสริมแบบรายบุคคล การส่งเสริมแบบกลุ่มและการส่งเสริมแบบมวลชน โดยเมื่อพิจารณาแยกออกรายละเอียดแต่ละวิธีการส่งเสริม พบว่า

3.1 การส่งเสริมแบบรายบุคคล พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่แนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.64) เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์เพื่อแนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 3.54) และเกษตรกรมีความต้องการในระดับน้อย 1 ประเด็น ได้แก่เจ้าหน้าที่ติดต่อสื่อสารทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) เพื่อแนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 2.36) ตามลำดับ

3.2 การส่งเสริมแบบกลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น ได้แก่ การจัดอบรมเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.67) การจัดทำแปลงเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.67) การจัดกิจกรรมไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ (ค่าเฉลี่ย 4.51) และการเข้าร่วมสัมมนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.49) ตามลำดับ

3.3 การส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การประชาสัมพันธ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างถูกวิธีทางวิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย 3.85) ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทางช่องทางโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.54) และเกษตรกรมีความต้องการในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ วารสารเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแต่ละพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 2.89) และความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทางอินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 2.61) ตามลำดับ

4. การสนับสนุนจากภาครัฐ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี (ค่าเฉลี่ย 4.83) แหล่งในการผลิต ได้แก่ สระน้ำ ระบบชลประทาน (ค่าเฉลี่ย 4.79) สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง (ค่าเฉลี่ย 4.69) ปุ๋ยพืชสด เช่น เมล็ดปอเทือง พืชตระกูลถั่ว (ค่าเฉลี่ย 4.23) และเกษตรกรมีความต้องการในระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ เครื่องทุนแรง ได้แก่ รถไถ รถปลูกข้าว รถเกี่ยววนข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.4) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ตารางสรุปภาพรวมความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

N=150

ความต้องการ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
1. ปัจจัยการผลิต	3.91	0.695	มาก	3
2. ความรู้ในการผลิต	4.15	0.849	มาก	2
3. วิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	3.77	0.746	มาก	4
4. การสนับสนุนจากภาครัฐ	4.89	0.626	มากที่สุด	1
ค่าเฉลี่ย	4.18	0.729	มาก	

จากตารางที่ 4.5 สรุปภาพรวมระดับความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก ต่อความต้องการการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.18) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อันดับ 1 เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด คือ ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.89) รองลงมา อันดับ 2 เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก คือ ด้านความรู้ในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.15) อันดับ 3 เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก คือ ด้านปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.91) และอันดับ 4 เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก คือ ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.77) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด คือ ปริมาณน้ำ (ค่าเฉลี่ย 4.85) เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี (ค่าเฉลี่ย 4.83) การจัดอบรมเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.67) การจัดทำแปลงเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.67) เจ้าหน้าที่แนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.64) การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า (ค่าเฉลี่ย 4.25) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ การเตรียมพื้นที่ การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า การดูแลรักษา การกำจัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ปรากฏผลการวิเคราะห์ เป็นดังนี้

4.1 ระดับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว รายละเอียดดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ระดับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ประเด็น ปัญหา	ระดับของปัญหา (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
ปัญหาในการผลิตข้าว						2.41	น้อย	
						(0.789)		
การเตรียมพื้นที่						2.47	น้อย	2
						(0.844)		
1.1 เผาตอซังในแปลงนา	2	5	44	79	20	2.27	น้อย	2
	(1.3)	(3.3)	(29.3)	(52.7)	(13.4)	(0.783)		
1.2 พื้นที่ไม่สม่ำเสมอ	5	23	44	72	6	2.66	ปานกลาง	1
	(3.4)	(15.3)	(29.3)	(48.0)	(4.0)	(0.904)		
การเตรียมเมล็ดพันธุ์และ การตกกล้า						2.32	น้อย	3
						(0.784)		
1.3 เมล็ดพันธุ์มีพันธุ์ปน มาก	2	13	24	102	9	2.31	น้อย	2
	(1.3)	(8.7)	(16.0)	(68.0)	(6.0)	(0.770)		
1.4 เมล็ดพันธุ์มีจำนวนไม่ เพียงพอ	6	14	20	106	4	2.41	น้อย	1
	(4.0)	(9.33)	(13.3)	(70.7)	(2.7)	(0.853)		
1.5 เมล็ดพันธุ์มีความงอก ต่ำ		15	16	108	11	2.23	น้อย	3
		(10.0)	(10.7)	(72.0)	(7.3)	(0.730)		
การดูแลรักษา						3.01	ปานกลาง	1
						(0.841)		
1.6 โรคและแมลงศัตรูข้าว ระบาด	21	24	87	16	2	3.31	ปานกลาง	1
	(14.0)	(16.0)	(58.0)	(10.7)	(1.3)	(0.890)		
1.7 สัตว์ศัตรูข้าวระบาดมาก	15	27	84	26	1	3.17	ปานกลาง	2
	(10.0)	(16.0)	(56.0)	(17.3)	(0.7)	(0.857)		
1.8 วัชพืชมีมาก	9	18	94	28	1	3.04	ปานกลาง	3
	(6.0)	(12.0)	(62.7)	(18.6)	(0.7)	(0.759)		

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็น ปัญหา	ระดับของปัญหา (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
1.9 ขาดแคลนเครื่องสูบน้ำ ในการดูแลรักษาระดับน้ำ	6 (4.0)	16 (10.7)	28 (18.7)	98 (65.3)	2 (1.3)	2.51 (0.857)	น้อย	4
การกำจัดพืชรูปร่าง						2.16 (0.707)	น้อย	6
1.10 ไม่มีเวลาในการตัด พืชรูปร่าง	4 (2.7)	8 (5.3)	14 (9.3)	116 (77.3)	8 (5.4)	2.23 (0.743)	น้อย	1
1.11 ขาดความรู้ในการตัด พืชรูปร่าง	2 (1.3)	6 (4.0)	10 (6.7)	116 (77.3)	16 (10.7)	2.08 (0.671)	น้อย	2
การเก็บเกี่ยว						2.19 (0.677)	น้อย	5
1.12 ขาดแคลนเครื่องเกี่ยว นวดข้าว	1 (0.7)	10 (6.7)	17 (11.3)	113 (75.3)	9 (6.0)	2.21 (0.678)	น้อย	2
1.13 เมล็ดพันธุ์ถูกฝน เสียหายช่วงเก็บเกี่ยว	1 (0.7)	15 (10.0)	12 (8.0)	111 (74.0)	11 (7.3)	2.23 (0.752)	น้อย	1
1.14 ขาดแคลนเครื่องนวด		7 (4.6)	16 (10.7)	115 (76.7)	12 (8.0)	2.12 (0.601)	น้อย	3
การจัดการหลังการเก็บ เกี่ยว						2.28 (0.881)	น้อย	4
1.15 สภาพอากาศไม่ อำนวยช่วงตากเมล็ดพันธุ์	4 (2.7)	9 (6.0)	19 (12.6)	103 (68.7)	15 (10.0)	2.23 (0.812)	น้อย	5
1.16 ขาดพื้นที่ในการตาก เมล็ดพันธุ์	5 (3.3)	15 (10.0)	12 (8.0)	104 (69.4)	14 (9.3)	2.29 (0.892)	น้อย	2
1.17 ขาดวัสดุรองตาก เมล็ดพันธุ์ข้าว	11 (7.3)	10 (6.7)	14 (9.3)	102 (68.0)	13 (8.7)	2.36 (0.992)	น้อย	1
1.18 ขาดกระสอบบรรจุ เมล็ดพันธุ์ที่สะอาด	6 (4.0)	9 (6.0)	16 (10.7)	104 (69.3)	15 (10.0)	2.25 (0.867)	น้อย	4
1.19 ขาดพื้นที่ในการ จัดเก็บเมล็ดพันธุ์เพื่อรอ จำหน่าย	5 (3.3)	11 (7.3)	16 (10.7)	106 (70.7)	12 (8.0)	2.27 (0.843)	น้อย	3

จากตารางที่ 4.6 แสดงระดับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ปრაกฏผลการวิเคราะห์ เป็นดังนี้

ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกรมีปัญหในระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ การดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย 3.01) และเกษตรกรมีปัญหในระดับน้อย 5 ประเด็น ได้แก่ การเตรียมพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 2.47) การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า (ค่าเฉลี่ย 2.32) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.28) การเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.19) และการกำจัดพันธุ์ปน (ค่าเฉลี่ย 2.16) และเมื่อนำแต่ละประเด็นหลักมาแยกเป็นประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรมีปัญหในระดับปานกลาง ได้แก่ โรคและแมลงศัตรูข้าวระบาด (ค่าเฉลี่ย 3.31) ปัญหาในระดับน้อย ได้แก่ พื้นที่ไม่สม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 2.66) เมล็ดพันธุ์มีจำนวนไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 2.41) ขาดวัสดุรองตากเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 2.36) เมล็ดพันธุ์ถูกฝนเสียหายช่วงเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.23) ไม่มีเวลาในการตัดพันธุ์ปน (ค่าเฉลี่ย 2.23) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ตารางสรุปภาพรวมปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

N=150

ปัญหา	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
1. การเตรียมพื้นที่	2.47	0.844	น้อย	2
2. การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า	2.32	0.784	น้อย	3
3. การดูแลรักษา	3.01	0.841	ปานกลาง	1
4. การกำจัดพันธุ์ปน	2.16	0.707	น้อย	6
5. การเก็บเกี่ยว	2.19	0.677	น้อย	5
6. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	2.28	0.881	น้อย	4
ค่าเฉลี่ย	2.40	0.789	มาก	

จากตารางที่ 4.7 สรุปภาพรวมระดับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหในระดับน้อยในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 2.40) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อันดับ 1 เกษตรกรมีปัญหในระดับปานกลาง คือ การดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย 3.01) รองลงมา อันดับ 2 เกษตรกรมีปัญหในระดับน้อย คือ การเตรียมพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 2.47) อันดับ 3 เกษตรกรมีปัญหในระดับน้อย คือ การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า (ค่าเฉลี่ย 2.32) อันดับ 4 เกษตรกรมีปัญหในระดับน้อย คือ การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.28) อันดับ 5 เกษตรกรมีปัญหในระดับน้อย คือ การเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.19) และอันดับ 6 เกษตรกรมีปัญหในระดับน้อย คือ การกำจัดพันธุ์ปน (ค่าเฉลี่ย 2.16) และเมื่อนำแต่ละประเด็นหลักมาแยกเป็นประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรมีปัญหในระดับปานกลาง ได้แก่ โรคและแมลงศัตรูข้าวระบาด (ค่าเฉลี่ย 3.31) ปัญหาใน

ระดับน้อย ได้แก่ พื้นที่ไม่สม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 2.66) เมล็ดพันธุ์มีจำนวนไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 2.41) ขาดวัสดุรองตากเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 2.36) เมล็ดพันธุ์ถูกฝนเสียหายช่วงเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.23) ไม่มีเวลาในการตัดพันธุ์ปน (ค่าเฉลี่ย 2.23) ตามลำดับ

4.2 ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมีระดับระดับความต้องการ รายละเอียดดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ระดับความต้องการข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ประเด็น ข้อเสนอแนะ	ระดับข้อเสนอแนะ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
ข้อเสนอแนะในการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าว						4.55	มากที่สุด	
1.1. เจ้าหน้าที่ที่มีการติดต่อ และประสานงานกับ เกษตรกรโดยตรงเพื่อ ติดตามผลการผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าว	118 (78.7)	21 (14.0)	11 (7.3)			4.71 (0.595)	มากที่สุด	1
1.2 จัดทำแปลงเรียนรู้ เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าไป ศึกษาดูงาน	109 (72.7)	29 (19.3)	10 (6.7)	2 (1.3)		4.63 (0.670)	มากที่สุด	3
1.3 มีการบูรณาการ เจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำ และเป็นพี่ปรึกษา	110 (73.3)	25 (16.7)	13 (8.7)	2 (1.3)		4.62 (0.702)	มากที่สุด	4
1.4 จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน	106 (70.7)	30 (20.0)	14 (9.3)			4.61 (0.653)	มากที่สุด	5
1.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ การลดต้นทุนการผลิตข้าว	28 (18.7)	104 (69.3)	17 (11.3)	1 (0.7)		4.06 (0.570)	มาก	6
1.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมี การสนับสนุนปัจจัยการ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	115 (76.6)	25 (16.7)	9 (6.0)	1 (0.7)		4.69 (0.612)	มากที่สุด	2
ค่าเฉลี่ย						4.55 (0.633)	มากที่สุด	

N=150

จากตารางที่ 4.8 แสดงระดับความต้องการข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ปรากฏผลการวิเคราะห์ เป็นดังนี้

ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด 5 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ควรมีการติดต่อและประสานงานกับเกษตรกรโดยตรงหรือผ่านทางผู้นำกลุ่มเพื่อติดตามผลการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.71) รองลงมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.69) ควรจัดทำแปลงเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าไปศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.63) ควรมีการบูรณาการเจ้าหน้าที่และผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปลูกข้าวมาให้คำแนะนำและเป็นพี่เลี้ยง (ค่าเฉลี่ย 4.62) และควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.61) และเกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.06) ตามลำดับ

สรุปภาพรวมระดับข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีข้อเสนอแนะในระดับมากที่สุดในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.55) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อันดับ 1 เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในระดับมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ควรมีการติดต่อและประสานงานกับเกษตรกรโดยตรงหรือผ่านทางผู้นำกลุ่มเพื่อติดตามผลการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.71) รองลงมา อันดับ 2 เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในระดับมากที่สุด คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.69) อันดับ 3 เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในระดับมากที่สุด คือ ควรจัดทำแปลงเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าไปศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.63) อันดับ 4 เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในระดับมากที่สุด คือ ควรมีการบูรณาการเจ้าหน้าที่และผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปลูกข้าวมาให้คำแนะนำและเป็นพี่เลี้ยง (ค่าเฉลี่ย 4.62) อันดับ 5 เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในระดับมากที่สุด คือ ควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และอันดับ 6 เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในระดับมากที่สุด คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.06) ตามลำดับ

ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ปรากฏผลการวิเคราะห์เป็นดังรายละเอียดตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

N=150

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
แนวทางการส่งเสริม การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว						3.72 (0.823)	มาก	
1.1 ส่งเสริมการไม่เผา ตอซังในแปลงนา	28 (18.7)	23 (15.3)	93 (62.0)	4 (2.7)	2 (1.3)	3.47 (0.872)	มาก	5
1.2 ส่งเสริมการปรับ พื้นที่ด้วยเลเซอร์	26 (17.3)	19 (12.7)	102 (68.0)	2 (1.3)	1 (0.7)	3.45 (0.815)	มาก	6
1.3 ส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ ข้าวคุณภาพดีให้กับ เกษตรกร	119 (79.4)	26 (17.3)	5 (3.3)			4.76 (0.501)	มากที่สุด	1
1.4 ส่งเสริมการกำจัด ศัตรูข้าวด้วยสารชีว ภัณฑ์	108 (72.0)	35 (23.3)	7 (4.7)			4.67 (0.562)	มากที่สุด	2
1.5 ส่งเสริมเครื่องทุ่น แรงในการทำการเกษตร	44 (29.3)	43 (28.7)	61 (40.7)	2 (1.3)		3.86 (0.859)	มาก	4
1.6 ส่งเสริมความรู้ เกี่ยวกับการกำจัดพันธุ์ ปน	38 (25.3)	57 (38.0)	52 (34.7)	3 (2.0)		3.87 (0.816)	มาก	3
1.7 สนับสนุนวัสดุ การเกษตร เช่น กระสอบป่าน มุ้ง ไนลอน	11 (7.3)	28 (18.7)	26 (17.3)	85 (56.7)		2.77 (0.999)	ปานกลาง	8
1.8 รัฐบาลสนับสนุน เงินทุนในการจัดทำลาน ตาก	24 (16.0)	19 (12.7)	20 (13.3)	87 (58.0)		2.87 (1.16)	ปานกลาง	7

จากตารางที่ 4.9 แสดงระดับความความคิดเห็นแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ปรากฏผลการวิเคราะห์ เป็นดังนี้

แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า ในภาพรวม เกษตรกรมีแนวทางการส่งเสริมในระดับมากในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.72) เพื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ ส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้กับเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.76) รองลงมาส่งเสริมการกำจัดศัตรูข้าวด้วยสารชีวภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 4.67) เกษตรกรมีความเห็นด้วยในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดพันธุ์ปน (ค่าเฉลี่ย 3.87) รองลงมาส่งเสริมเครื่องทุ่นแรงในการทำการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.86) ส่งเสริมการไม่เผาตอซังในแปลงนา (ค่าเฉลี่ย 3.47) ส่งเสริมการปรับพื้นที่ด้วยเลเซอร์ (ค่าเฉลี่ย 3.45) และเกษตรกรมีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ รัฐบาลสนับสนุนเงินลงทุนในการจัดทำลานตาก (ค่าเฉลี่ย 2.87) และสนับสนุนวัสดุการเกษตร เช่น กระจอบ ป่าน มุ้งไนลอน (ค่าเฉลี่ย 2.77) ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้เสนอประเด็น โดยจำแนก เป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ มีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดชัยนาท มีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัยและผลการวิจัย ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 2) สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน 3) ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน 5) แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ที่มีการขึ้นทะเบียนกับกรมการข้าว ปี 2563 จำนวน 150 ราย เก็บจากประชากรทั้งหมด

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมีโครงสร้างกำหนด คำถามคำตอบ ให้เลือกโดยเรียงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย คำถามเป็นแบบปลายเปิด และคำถามปลายปิด การทดสอบความน่าเชื่อถือกับเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 ราย โดยนำผลการสอบถามไปทดสอบหาค่าความเชื่อถือได้ (reliability statistics) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (cronbach's alpha) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการทดสอบภาพรวมของแบบสอบถามค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามี

ค่า เท่ากับ 0.888 สรุปผลการหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธี หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) มีค่าสูงกว่า 0.70 ผู้วิจัยสามารถนำแบบทดสอบฉบับร่าง จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ซึ่งประกอบด้วยคำชี้แจง เนื้อหาคำถาม เพื่อจะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการออกไปสอบถามเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดชัยนาท ในตำบลท่าชัย อำเภอเมือง ตำบลบ้านเขย่น อำเภอหันคา ตำบลวังตะเคียน อำเภอหนองมะโมง ตำบลบ่อแร่ อำเภอวัดสิงห์ ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท มีขั้นตอนดังนี้ ประสานงานกับผู้นำศูนย์ข้าวชุมชน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดำเนินการสอบถามและทบทวนความถูกต้องความสมบูรณ์ของข้อมูลและแบบสอบถาม โดยได้ดำเนินการสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 150 ราย

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการจัดอันดับ

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน กับกรมการข้าว ปีงบประมาณ 2563 จังหวัดชัยนาท

1) สภาพทางสังคมของเกษตรกร เกษตรกรร้อยละ 52.0 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 56.92 ปี เกษตรกรร้อยละ 56.7 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรร้อยละ 63.3 เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน มีประสบการณ์ในการปลูกข้าว เฉลี่ย 30.46 ปี มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 7.69 ปี มีจำนวนพื้นที่ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 25.91 ไร่

2) สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 98.7 มีอาชีพหลักทำนา เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี เฉลี่ย 172,016.67 บาท มีรายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี เฉลี่ย 82,878.66 บาท จำนวนแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 2.01 คน

1.3.2 สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

พบว่า เกษตรกรร้อยละ 46.7 ปลูกพันธุ์กข41 โดยอัตราเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้เฉลี่ยไร่ละ 21.59 กิโลกรัม เกษตรกรร้อยละ 47.3 เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้เอง การเตรียมพื้นที่ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 88.7 ไถดะ 1 ครั้ง ไถแปร 1 ครั้ง และเกษตรกรร้อยละ 86.7 ไม่เผาตอซังในแปลงนา เกษตรกรร้อยละ 98.0 ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งผลิตที่น่าเชื่อถือได้ เกษตรกรร้อยละ 78.7 ปลูกข้าวโดยหว่านน้ำตม การใส่ปุ๋ย พบว่า เกษตรกรร้อยละ 97.3 ใส่ปุ๋ยเคมี ร้อยละ 80.0 รักษาระดับน้ำ

ขณะใส่ปุ๋ย 5-10 เซนติเมตร ขั้นตอนการดูแลรักษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 96.0 ทำการสำรวจโรคและแมลงศัตรูข้าวในแปลงนาอย่างสม่ำเสมอ เกษตรกรร้อยละ 98.7 มีการตัดพันธุ์ปิ่นในแปลงนา การเก็บเกี่ยวและการจัดการเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกรร้อยละ 94.7 ระบายน้ำก่อนเก็บเกี่ยวอย่างน้อย 7-10 วันและร้อยละ 94.7 เก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ระยะสุกแก่พอดี ประมาณ 30 วันหลังข้าวออกดอก 80 %

1.3.3 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตารางที่ 5.1 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

N=150

ความต้องการ	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
1. ปัจจัยการผลิต	3.91	มาก	3
1.1 ปริมาณน้ำ	4.85	มากที่สุด	1
1.2 เมล็ดพันธุ์ข้าว	4.59	มากที่สุด	2
1.3 ปุ๋ย	3.59	มาก	3
1.4 สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรู	3.59	มาก	3
1.5 ความอุดมสมบูรณ์ดิน	3.53	มาก	5
1.6 เครื่องทุ่นแรง เช่น รถเกี่ยวนา	3.32	ปานกลาง	6
2. ความรู้ในการผลิต	4.15	มาก	2
2.1 การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า	4.25	มากที่สุด	1
2.2 การดูแลรักษา	4.22	มากที่สุด	2
2.3 การเตรียมพื้นที่ในการปลูก	4.19	มาก	3
2.4 การปลูก	4.18	มาก	4
2.5 การใส่ปุ๋ย	4.11	มาก	5
2.6 การกำจัดพันธุ์ปิ่น	4.08	มาก	6
2.7 การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	4.00	มาก	7
3. วิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	3.77	มาก	4
การส่งเสริมแบบกลุ่ม	4.59	มากที่สุด	
3.1 การจัดอบรมเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	4.67	มากที่สุด	1
3.2 การจัดทำแปลงเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	4.67	มากที่สุด	1

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

N=150			
ความต้องการ	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
3.3 การจัดกิจกรรมไปศึกษาดูงานนอกสถานที่	4.51	มากที่สุด	3
3.4 การเข้าร่วมสัมมนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	4.49	มากที่สุด	4
การส่งเสริมแบบรายบุคคล	4.59	มากที่สุด	
3.5 เจ้าหน้าที่แนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	4.64	มากที่สุด	1
3.6 เจ้าหน้าที่ติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์เพื่อแนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	3.54	มาก	2
3.7 เจ้าหน้าที่ติดต่อสื่อสารทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์(e-mail)เพื่อแนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	2.36	น้อย	3
การส่งเสริมแบบมวลชน	3.22	ปานกลาง	
3.8 การประชาสัมพันธ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างถูกวิธีทางวิทยุกระจายเสียง	3.85	มาก	1
3.9 ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทางช่องทางโทรทัศน์	3.54	มาก	2
3.10 วารสารเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแต่ละพันธุ์	2.89	ปานกลาง	3
3.11 ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทางอินเทอร์เน็ต	2.61	ปานกลาง	4
4. การสนับสนุนจากภาครัฐ	4.89	มากที่สุด	1
4.1 เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี	4.83	มากที่สุด	1
4.2 แหล่งในการผลิต ได้แก่ สระน้ำ ระบบชลประทาน	4.79	มากที่สุด	2
4.3 สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง	4.69	มากที่สุด	3
4.4 ปุ๋ยพืชสด เช่น เมล็ดปอเทือง พืชตระกูลถั่ว	4.23	มากที่สุด	4
4.5 เครื่องทุนแรง ได้แก่ รถไถ รถปลูกข้าว รถเกี่ยวนาข้าว	3.40	ปานกลาง	5

1) ปัจจัยการผลิต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด 2

ประเด็น ได้แก่ (1) ปริมาณน้ำ (2) เมล็ดพันธุ์ข้าว และเกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ปุ๋ย (2) สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรู (3) ความอุดมสมบูรณ์ดิน และอีก 1 ประเด็นเกษตรกรมีความต้องการในระดับปานกลาง คือ เครื่องทุนแรง เช่น รถเกี่ยวนวดข้าว

2) ด้านความรู้ในการผลิต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด

2 ประเด็น ได้แก่ (1) การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า (2) การดูแลรักษาและเกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ (1) การเตรียมพื้นที่ในการปลูก (2) การปลูก (3) การใส่ปุ๋ย (4) การกำจัดพันธุ์ปน (5) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

3) ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

(1) การส่งเสริมแบบรายบุคคล พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่แนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและเกษตรกรที่มีความต้องการอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์เพื่อแนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและเกษตรกรที่มีความต้องการอยู่ในระดับน้อย อีก 1 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ติดต่อสื่อสารทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) เพื่อแนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

(2) การส่งเสริมแบบกลุ่ม พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น ได้แก่ (1) การจัดอบรมเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (2) การจัดทำแปลงเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (3) การจัดกิจกรรมไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ (4) การเข้าร่วมสัมมนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

(3) การส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การประชาสัมพันธ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างถูกวิธีทางวิทยุกระจายเสียง (2) ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทางช่องทางโทรทัศน์และเกษตรกรที่มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ (1) วารสารเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแต่ละพันธุ์ (2) ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทางอินเทอร์เน็ต

4) ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีความต้องการในระดับมากที่สุด ทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ (1) เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี (2) แหล่งในการผลิต ได้แก่ สระน้ำ ระบบชลประทาน (3) สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง (4) ปุ๋ยพืชสด เช่น เมล็ดปอเทือง พืชตระกูลถั่วและเกษตรกรมีความต้องการในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ เครื่องทุนแรง ได้แก่ รถไถ รถปลูกข้าว รถเกี่ยวนวดข้าว

1.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

ตารางที่ 5.2 ปัญหาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

N=150

ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
การเตรียมพื้นที่			
1.1 พื้นที่ไม่สม่ำเสมอ	2.66	ปานกลาง	1
1.2 เปรตอซังในแปลงนา	2.27	น้อย	2
การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า			
1.3 เมล็ดพันธุ์มีจำนวนไม่เพียงพอ	2.41	น้อย	1
1.4 เมล็ดพันธุ์มีพันธุ์ปนมาก	2.31	น้อย	2
1.5 เมล็ดพันธุ์มีความงอกต่ำ	2.23	น้อย	3
การดูแลรักษา			
1.6 โรคและแมลงศัตรูข้าวระบาด	3.31	ปานกลาง	1
1.7 สัตว์ศัตรูข้าวระบาดมาก	3.17	ปานกลาง	2
1.8 วัชพืชมีมาก	3.04	ปานกลาง	3
1.9 ขาดแคลนเครื่องสูบน้ำในการดูแลรักษา ระดับน้ำ	2.51	น้อย	4
การกำจัดพันธุ์ปน			
1.10 ไม่มีเวลาในการตัดพันธุ์ปน	2.23	น้อย	1
1.11 ขาดความรู้ในการตัดพันธุ์ปน	2.08	น้อย	2
การเก็บเกี่ยว			
1.12 เมล็ดพันธุ์ถูกฝนเสียหายช่วงเก็บเกี่ยว	2.23	น้อย	1
1.13 ขาดแคลนเครื่องเกี่ยวขนาดข้าว	2.21	น้อย	2
1.14 ขาดแคลนเครื่องนวด	2.12	น้อย	3
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว			
1.15 ขาดวัสดุรองตากเมล็ดพันธุ์ข้าว	2.36	น้อย	1
1.16 ขาดพื้นที่ในการตากเมล็ดพันธุ์	2.29	น้อย	2
1.17 ขาดพื้นที่ในการจัดเก็บเมล็ดพันธุ์เพื่อรอ จำหน่าย	2.27	น้อย	3
1.18 ขาดกระสอบบรรจุเมล็ดพันธุ์ที่สะอาด	2.25	น้อย	4
1.19 สภาพอากาศไม่อำนวยช่วงตากเมล็ดพันธุ์	2.23	น้อย	5

1) ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า ระดับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรในภาพรวม เกษตรกรมีปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ในระดับน้อย ดังนี้

(1) ปัญหาด้านการเตรียมพื้นที่ พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ พื้นที่ไม่สม่ำเสมอและเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 1 ประเด็น ได้แก่ เผาต่อซังในแปลงนา

(2) ปัญหาด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า พบว่า เกษตรกรมีปัญหาโดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ (1) เมล็ดพันธุ์มีจำนวนไม่เพียงพอ (2) เมล็ดพันธุ์มีพันธุ์ปนมาก (3) เมล็ดพันธุ์มีความงอกต่ำ

(3) ปัญหาด้านการดูแล พบว่า เกษตรกรมีปัญหาโดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ (1) โรคและแมลงศัตรูข้าวระบาด (2) สัตว์ศัตรูข้าวระบาดมาก (3) วัชพืชมีมากและเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อยอยู่ 1 ประเด็น คือ ขาดแคลนเครื่องสูบน้ำในการดูแลรักษาระดับน้ำ

(4) ปัญหาด้านการกำจัดพันธุ์ปน พบว่า เกษตรกรมีปัญหาโดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ (1) ไม่มีเวลาในการตัดพันธุ์ปน (2) ขาดความรู้ในการตัดพันธุ์ปน

(5) ปัญหาด้านการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีปัญหาโดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย 3 ประเด็น ได้แก่ (1) เมล็ดพันธุ์ถูกฝนเสียหายช่วงเก็บเกี่ยว (2) ขาดแคลนเครื่องเกี่ยวนาดข้าว (3) ขาดแคลนเครื่องนวด

(6) ปัญหาด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีปัญหาโดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย 5 ประเด็น ได้แก่ (1) ขาดวัสดุรองตากเมล็ดพันธุ์ข้าว (2) ขาดพื้นที่ในการตากเมล็ดพันธุ์ (3) ขาดพื้นที่ในการจัดเก็บเมล็ดพันธุ์เพื่อรอจำหน่าย (4) ขาดกระสอบบรรจุเมล็ดพันธุ์ที่สะอาด (5) สภาพอากาศไม่อำนวยช่วงตากเมล็ดพันธุ์

2) ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ตารางที่ 5.3 ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

N=150

ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
1.1 เจ้าหน้าที่ที่มีการติดต่อและประสานงานกับเกษตรกรโดยตรงเพื่อติดตามผลการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	4.71	มากที่สุด	1
1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	4.69	มากที่สุด	2
1.3 จัดทำแปลงเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าไปศึกษาดูงาน	4.63	มากที่สุด	3
1.4 มีการบูรณาการเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำและเป็นพี่เลี้ยง	4.62	มากที่สุด	4
1.5 จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	4.61	มากที่สุด	5
1.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตข้าว	4.06	มาก	6

พบว่า ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรในภาพรวม เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ประเด็น ได้แก่ (1) เจ้าหน้าที่ควรมีการติดต่อและประสานงานกับเกษตรกรโดยตรงหรือผ่านทางผู้นำกลุ่มเพื่อติดตามผลการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (3) ควรจัดทำแปลงเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าไปศึกษาดูงาน (4) ควรมีการบูรณาการเจ้าหน้าที่และผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปลูกข้าวมาให้คำแนะนำและเป็นพี่เลี้ยง (5) ควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและเกษตรกรมีข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตข้าว

1.3.5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

ตารางที่ 5.4 แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

N=150

แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
1.1 ส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้กับเกษตรกร	4.76	มากที่สุด	1
1.2 ส่งเสริมการกำจัดศัตรูข้าวด้วยสารชีวภัณฑ์	4.67	มากที่สุด	2
1.3 ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดพันธุ์ปน	3.87	มาก	3
1.4 ส่งเสริมเครื่องทุ่นแรงในการทำการเกษตร	3.86	มาก	4
1.5 ส่งเสริมการไม่เผาตอซังในแปลงนา	3.47	มาก	5
1.6 ส่งเสริมการปรับพื้นที่ด้วยเลเซอร์	3.45	มาก	6
1.7 รัฐบาลสนับสนุนเงินทุนในการจัดทำลานตาก	2.87	ปานกลาง	7
1.8 สนับสนุนวัสดุการเกษตร เช่น กระจอบป่าน มุ้งในลอน	2.77	ปานกลาง	8

แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เกษตรกรมีแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ (1) ส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้กับเกษตรกร (2) ส่งเสริมการกำจัดศัตรูข้าวด้วยสารชีวภัณฑ์ เกษตรกรมีแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ (1) ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดพันธุ์ปน (2) ส่งเสริมเครื่องทุ่นแรงในการทำการเกษตร (3) ส่งเสริมการไม่เผาตอซังในแปลงนา (4) ส่งเสริมการปรับพื้นที่ด้วยเลเซอร์และเกษตรกรมีแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ (1) รัฐบาลสนับสนุนเงินทุนในการจัดทำลานตาก (2) สนับสนุนวัสดุการเกษตร เช่น กระจอบป่าน มุ้งในลอน

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดชัยนาทมี ประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

2.1.1 สภาพทางสังคม

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรร้อยละ 52.0 เป็นเพศชาย เนื่องจากเกษตรกรเพศชายส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครัวเรือน ที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนกับกรมการข้าว ปีงบประมาณ 2563 จังหวัดชัยนาท ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของพิรณูช คำหล้า (2558, น.43) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวลำปาง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 78.90 และงานวิจัยของนภาพร เวชกามา (2561, น37) ศึกษาาระบบและกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 86.78

เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 56.92 ปี เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำมานานหลายปี ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ สุพัฒน์ ทองแก้ว (2546, น.34) ศึกษาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกสหกรณ์ในอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 46.04 ปี แต่สอดคล้องกับนภาพร เวชกามา (2561, น37) พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 52.60 ปี เพราะว่าเกษตรกรกลุ่มนี้ไม่ได้ออกไปหางานทำที่อื่นๆ ต้องผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว

เกษตรกรส่วนมาก ร้อยละ 56.6 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เนื่องจากเกษตรกรอยู่ในพื้นที่ชนบทและเป็นคนสมัยเก่า ซึ่งสอดคล้องกับชราวิทย์ คำหล้า (2555, น.40) พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 58.5 จบระดับประถมศึกษา แต่แตกต่างกับงานวิจัยของพิรณูช คำหล้า (2558, น.44) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 73.70 และงานวิจัยของนภาพร เวชกามา (2561, น37) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 63.40 ประถมศึกษา

เกษตรกรส่วนมาก ร้อยละ 63.3 มีสถานภาพเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของธัญวรัตน์ สุทธิวนานุรักษ์ (2548, น.39) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดลำพูน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพการเป็นสมาชิก ร้อยละ 87.0 แต่ใกล้เคียงกับงานวิจัยของพิรณูช คำหล้า (2558, น.56) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพการเป็นสมาชิกมากที่สุด ร้อยละ 63.20

เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกข้าว เฉลี่ย 30.46 ปี เนื่องจากเกษตรกรทำเป็นอาชีพหลักตั้งแต่เด็กจึงทำให้มีประสบการณ์ในการปลูกข้าว

เกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 7.69 ปี เนื่องจากศูนย์ข้าวชุมชนที่เกษตรกรเป็นสมาชิกเริ่มมีความเข้มแข็งทำให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกได้รับความรู้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทำให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวออกจำหน่ายได้ ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัย

ของ พิรณู คำห้ำ (2558, น.45) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 11.91 ปี และงานวิจัยของนภาพร เวชกามา (2561, น.42) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ เฉลี่ย 10.20 ปี

เกษตรกรมีจำนวนพื้นที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 25.91 ไร่ มีทั้งพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองตั้งแต่บรรพบุรุษและซื้อเพิ่มเติมรวมทั้งพื้นที่ให้เช่า ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของพิรณู คำห้ำ (2558, น.45) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกข้าว เฉลี่ย 14.42 ไร่ และนภาพร เวชกามา (2561, น.39) พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 11.6 ไร่

2.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัย พบว่า ร้อยละ 98.7 อาชีพหลักของเกษตรกรทำนา ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของสุขุม สิงหราช (2552, น.60) ศึกษาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรตำบลเมืองบัว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า อาชีพหลักของครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 98.1 และสอดคล้องกับนภาพร เวชกามา (2561, น.37) พบว่าอาชีพหลักของครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 93.12

เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 172,016.67 บาทต่อปี เนื่องจากเกษตรกรมีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ได้รับการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหน่วยงานของรัฐ จึงทำให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ปริมาณที่สูง ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของนภาพร เวชกามา (2561, น.37) พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากภาคการเกษตร เฉลี่ย 72,936.89 บาท/ปี

เกษตรกรมีรายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 3,198.71 บาทต่อไร่ เนื่องจากเกษตรกรยังมีการใช้ต้นทุนการผลิตสูงจึงทำให้มีค่าใช้จ่ายในการผลิตที่สูงตามมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติชาติ ชาตียนนท์ (2550, น.62) ศึกษาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรให้ได้มาตรฐานตามโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท พบว่า เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อไร่ เฉลี่ย 2,976.26 บาท

เกษตรกรมีแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 2.01 คน แตกต่างกับงานวิจัยของพิรณู คำห้ำ (2558, น.48) พบว่า แรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 1.77 คน และนภาพร เวชกามา (2561, น.43) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 2.5 คน

2.2 สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 46.7 ปลูกพันธุ์ข้าว กข41 ส่วนใหญ่ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ต่อไร่ เฉลี่ย 21.59 กิโลกรัม เนื่องจากสภาพพื้นที่มีนกอมาทำลายหลังการหว่านจึงมีการหว่านในปริมาณมากเพื่อชดเชยความเสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยา เทพหนู (2550, น.72) ศึกษาผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพัทลุง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 20.15 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง

การเตรียมพื้นที่ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 88.7 ไถตะ 1 ครั้ง ไถแปร 1 ครั้งและ ร้อยละ 86.7 ไม่เผาตอซังในแปลงนา เกษตรกรร้อยละ 47.3 ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งผลิตที่ นำเชื่อถือได้ ซึ่งเกษตรกรปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เกษตรกรร้อยละ 78.7 ทำการปลูกโดยวิธีหว่านน้ำตมและร้อยละ 97.3 ไล่ปุ๋ยเคมี เกษตรกรร้อยละ 68.7 ทำการรักษาระดับน้ำขณะ ไล่ปุ๋ย 5-10 เซนติเมตร ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้ปุ๋ยเคมีเพราะให้ผลผลิตเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของสุริยา เทพหนู (2550, น.72) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไล่ปุ๋ยเคมี

ขั้นตอนการดูแลรักษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 96.0 สำรวจโรคและแมลงศัตรู ข้าวในแปลงนาอย่างสม่ำเสมอและมีการตัดพันธุ์ปนในแปลงนา เนื่องจากเกษตรกรต้องนำพันธุ์ข้าว ที่ปลูกไปจำหน่ายจึงต้องดูแลเรื่อง โรคและแมลงศัตรูข้าวและป้องกันไม่ให้มีการปนของพันธุ์ข้าว ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของสุชุม สีหราช (2552, น.65) พบว่า เกษตรกรทำการตัดพันธุ์ปนใน แปลงนา

เกษตรกรร้อยละ 97.3 เก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ระยะสุกแก่พอดี ประมาณ 30 วันหลังข้าวออกดอก 80 % และร้อยละ 94.7 ระบายน้ำก่อนเก็บเกี่ยวอย่างน้อย 7-10 วัน ซึ่งเป็นระยะ เก็บเกี่ยวที่เจ้าหน้าที่แนะนำ เพราะเป็นระยะที่ให้ผลผลิตข้าวดี สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญวรัตน์ สุทธิวานุรักษ์ (2548, น.61) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เก็บเกี่ยวข้าวระยะ 25-30 วัน หลังการออก ดอกหรือระยะพลับพลึง

2.3 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จาก การศึกษา พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก โดย เกษตรกรมีความต้องการด้านการสนับสนุนจากภาครัฐในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านความรู้ใน การผลิต ด้านปัจจัยการผลิต และด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มีความต้องการส่งเสริม การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก ตามลำดับ ในประเด็นความต้องการทั้งหมด พบว่า เกษตรกรมี ความต้องการปริมาณน้ำมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร เวชกามา (2561) พบว่า เกษตรกรต้องการการส่งเสริมและสนับสนุนแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาของเกษตรกรเพื่อเป็นแหล่ง น้ำสำรองสำหรับใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์

2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

2.4.1 ระดับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ในระดับน้อย โดยเกษตรกรมีปัญหาด้านการดูแล ในระดับปานกลาง รองลงมาด้านการเตรียมพื้นที่ ด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตากกล้า ด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ด้านการเก็บเกี่ยวและด้านการกำจัดพันธุ์ปน มีปัญหาในระดับน้อย ตามลำดับ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของสุริยาเทพหนู (2557, น.45) พบว่า ปัจจัยที่เป็นปัญหาหลักในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน คือ ปัญหาปุ๋ยเคมีและสารเคมีราคาแพง ขาดแคลนแรงงาน ค่าจ้างแรงงานสูง

2.4.2 ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีระดับข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเกษตรกรมีระดับข้อเสนอแนะด้านเจ้าหน้าที่ควรมีการติดต่อและประสานงานกับเกษตรกรโดยตรงหรือผ่านทางผู้นำกลุ่มเพื่อติดตามผลการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมากที่สุด ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ด้านควรจัดทำแปลงเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าไปศึกษาดูงาน ด้านควรมีการบูรณาการเจ้าหน้าที่และผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปลูกข้าวมาให้คำแนะนำและเป็นพี่เลี้ยง รองลงมาด้านควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตข้าว มีข้อเสนอแนะในระดับมาก ตามลำดับ ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของพิรุณ คำหล้า (2558, น.69) พบว่าปัญหาที่พบ คือ เกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวก่อนข้างสูง

2.5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีระดับความคิดเห็นแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ในระดับมาก โดยเกษตรกรมีระดับความคิดเห็นด้านส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้กับเกษตรกร และด้านส่งเสริมการกำจัดศัตรูข้าวด้วยสารชีวภัณฑ์ ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดพันธุ์ปน ด้านส่งเสริมเครื่องทุ่นแรงในการทำการเกษตร ด้านส่งเสริมการไม่เผาตอซังในแปลงนา ด้านส่งเสริมการปรับพื้นที่ด้วยเลเซอร์ มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก และด้านรัฐบาลสนับสนุนเงินทุนในการจัดทำลานตาก ด้านสนับสนุนวัสดุการเกษตร เช่น กระสอบป่าน มุ้งไนลอน มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง ตามลำดับ ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของนภาพร เวชกามา (2561, น.58) พบว่า แนวทางการส่งเสริมเกษตรกร ได้แก่ 1) ส่งเสริมและสนับสนุนแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาของเกษตรกรเพื่อเป็นแหล่งน้ำสำรองสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ 2) ส่งเสริมให้สมาชิกลดต้นทุนการผลิต เช่นระบบ

การผลิตเมล็ดพันธุ์แบบประณีต การปักดำด้วยมือ และผลิตเมล็ดพันธุ์แบบอินทรีย์ 3) พัฒนาเครือข่ายเกษตรกรและการสร้างตลาดข้าวคุณภาพในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ และ 4) มีแผนในการดำเนินงานและการผลิตเพื่อการจัดการคุณภาพและรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวจากสมาชิก

ตารางที่ 5.5 สรุปแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

วัตถุประสงค์และข้อค้นพบจากงานวิจัย	แนวทางส่งเสริม
<p>สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน</p> <p>1. ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 7.69 ปี และประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 30.46 ปี</p> <p>2. เกษตรกรร้อยละ 56.7 จบประถมศึกษา และมีอายุเฉลี่ย 56.92 ปี</p> <p>3. จำนวนพื้นที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 25.91 ไร่</p>	<p>1. ส่งเสริมเกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพิ่มขึ้น โดยสร้างองค์ความรู้ นำเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมากกว่า 8 ปี และประสบการณ์ในการปลูกข้าวมากมาเป็นปราชญ์ชาวบ้านและพัฒนาเทคนิคใหม่ๆ จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว</p> <p>2. เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากมีระดับ การศึกษาประถมศึกษา ส่งเสริมการอบรมให้ความรู้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น และพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young smart farmer) ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อทดแทนสมาชิกในปัจจุบันที่มีอายุมากขึ้น</p> <p>3. เกษตรกรมีจำนวนพื้นที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 25.91 ไร่ ควรส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาให้เกษตรกรมีประสิทธิภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และเป็นจุดสาธิตในการเรียนรู้ต่อไป</p>
<p>สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน</p> <p>1. อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ เฉลี่ย 21.59 กิโลกรัมต่อไร่</p> <p>2. ร้อยละ 97.3 ใส่ปุ๋ยเคมี</p> <p>3. ร้อยละ 78.7 ปลูกข้าวโดยหว่านน้ำตม</p> <p>4. ร้อยละ 96.0 ตำรวจโรคและแมลงศัตรูข้าวในแปลงนาอย่างสม่ำเสมอ</p>	<p>1. ส่งเสริมให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต เนื่องจากการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีถึงร้อยละ 97.3 และใช้เมล็ดพันธุ์ 21.59 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งใช้ในปริมาณที่มาก โดยทำการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่อง อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์และการตรวจค่าวิเคราะห์ดินเพื่อใช้ปุ๋ยสั่งตัด ส่งผลให้ใส่ปุ๋ยตามปริมาณที่พืชต้องการและใช้เมล็ดพันธุ์ตามที่แนะนำ ทำให้เกษตรกรลดค่าใช้จ่าย</p> <p>2. ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องการดูแลรักษาแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในรูปแบบการอบรมและการสาธิตวิธีการจำแนก</p>

ตารางที่ 5.5 (ต่อ)

วัตถุประสงค์และข้อค้นพบจากงานวิจัย	แนวทางส่งเสริม
5.ร้อยละ 98.7 มีการตัดพันธุ์ปนในแปลงนา	โรคและแมลงศัตรูข้าว การตัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว เพื่อพัฒนาคุณภาพการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ
6.ร้อยละ 97.3 เก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ระยะสุกแก่พอดี ประมาณ 30 วัน หลังข้าวออกดอก 80%	
ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	1.ส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในฤดูกาลถัดไป เนื่องจากการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการสนับสนุนจากภาครัฐด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวและด้านแหล่งน้ำ ปริมาณน้ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร เวชกามา (2561) พบว่า เกษตรกรต้องการการส่งเสริมและสนับสนุนแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาของเกษตรกรเพื่อเป็นแหล่งน้ำสำรองสำหรับการใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์
1.ต้องการปริมาณน้ำ ค่าเฉลี่ย 4.85	2.นำเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไปศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พร้อมทั้งมีแปลงสาธิตเพื่อเป็นแปลงเรียนรู้สำหรับเกษตรกร สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร เวชกามา (2561, น.58) ศึกษาาระบบและกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดมหาสารคามพบว่า สมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนผ่านการฝึกอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์จากการปฏิบัติจริง
2.ต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าว ค่าเฉลี่ย 4.83	1.การดำเนินงานวิจัยสู่การปฏิบัติจริงในแปลงเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจและยอมรับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ในเรื่องของการป้องกันการระบาดของโรคและแมลงศัตรูข้าว ขั้นตอนการตัดพันธุ์ปนพร้อมทั้งจัดทำแปลงสาธิตเกี่ยวกับการปรับพื้นที่ด้วยเลเซอร์ เพื่อนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ และเป็นแบบอย่างให้แก่เกษตรกรรายอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง ตลอดจนใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ต่อไป แตกต่างจากงานวิจัยของสุริยา เทพหนู
3.ต้องการจัดอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ค่าเฉลี่ย 4.67	
4.ต้องการจัดทำแปลงเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย4.67	
5.แนะนำความรู้ ค่าเฉลี่ย 4.64	
ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน	
1.โรคและแมลงศัตรูข้าวระบาด ค่าเฉลี่ย 3.31	
2.พื้นที่ไม่สม่ำเสมอ ค่าเฉลี่ย 2.66	
3.เมล็ดพันธุ์ไม่เพียงพอ ค่าเฉลี่ย 2.41	
4.ไม่มีเวลาในการตัดพันธุ์ปน ค่าเฉลี่ย 2.23	

ตารางที่ 5.5 (ต่อ)

วัตถุประสงค์และข้อค้นพบจากงานวิจัย	แนวทางส่งเสริม
1.เจ้าหน้าที่ติดต่อและประสานงานกับ ทางผู้นำ กลุ่มโดยตรง ค่าเฉลี่ย 4.71	(2557, น.45) พบว่า ปัจจัยที่เป็นปัญหาหลักในการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวใน โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ ข้าวชุมชน คือ ปัญหาปุ๋ยเคมีและสารเคมีราคาแพง ขาด แคลนแรงงาน ค่าจ้างแรงงานสูง
2.สนับสนุนปัจจัยการผลิต ค่าเฉลี่ย 4.69	2.ส่งเสริมการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เป็นพันธุ์หลัก เพื่อให้เกษตรกรสามารถที่จะทำเป็นพันธุ์ขยาย เพื่อความ ยั่งยืนในการผลิตเมล็ดพันธุ์
3.เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ ค่าเฉลี่ย 4.62	3.ส่งเสริมสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ควรมีการติดต่อและ ประสานงานกับเกษตรกรโดยตรงหรือผ่านทางผู้นำกลุ่ม เพื่อติดตามผลการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อให้เกิดความ ต่อเนื่องในการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพ
แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของ ศูนย์ข้าวชุมชน	4.ส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันบูรณา การปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
1.ส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ดี ค่าเฉลี่ย 4.76	5.ส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันบูรณา การเจ้าหน้าที่สร้างองค์ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการ ลดต้นทุนการผลิตข้าว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าว
2.การกำจัดศัตรูข้าวด้วยสารชีวภัณฑ์ ค่าเฉลี่ย 4.67	1.ส่งเสริมสนับสนุนด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้มาตรฐาน เพื่อ ให้เกษตรกรนำไปผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์และก่อให้เกิดความมั่นคง 2.ส่งเสริมการเรียนรู้และสนับสนุนสารชีวภัณฑ์และ ขั้นตอนการผลิตสารชีวภัณฑ์ เพื่อพัฒนาการผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าวและลดต้นทุนการผลิต

3. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดชัยนาท พบปัญหาหลายประเด็นที่จำเป็นต้องเสนอแนะตามเหตุที่ปรากฏและข้อค้นพบ เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน โดยนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้เหมาะสม สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของเกษตรกร ดังนี้

จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อควรพิจารณานำมาเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ด้านเกษตรกร

1) ประสิทธิภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรมีค่าเฉลี่ย 7.69 ปี และประสิทธิภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 30.46 ปี จึงควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพิ่มขึ้น โดยการสร้างองค์ความรู้และพัฒนาเทคนิคใหม่ๆจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ในปริมาณที่มากขึ้นและหันมาสนใจที่จะผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อความยั่งยืนต่อไป

2) ระดับการศึกษา เกษตรกรส่วนมาก ร้อยละ 56.6 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีอายุเฉลี่ย 56.92 ปี เนื่องจากเกษตรกรอยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกลความเจริญ ควรมีการส่งเสริมการอบรมให้ความรู้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น และพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young smart farmer) ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อทดแทนสมาชิกในปัจจุบันที่มีอายุมากขึ้น

3) ควรมีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาให้เกษตรกรสามารถเป็นต้นแบบ และเป็นจุดสาธิตในการเรียนรู้ต่อไป

3.1.2 ด้านเจ้าหน้าที่

1) ส่งเสริมให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต เนื่องจากการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีถึงร้อยละ 97.3 และใช้เมล็ดพันธุ์ 21.59 กิโลกรัมต่อไร่ โดยใช้ในปริมาณที่มาก โดยทำการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่อง อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์และการตรวจค่าวิเคราะห์ดินเพื่อใช้ปุ๋ยสั่งตัดส่งผลให้ใส่ปุ๋ยตามปริมาณที่พืชต้องการและใช้เมล็ดพันธุ์ตามที่แนะนำ ทำให้เกษตรกรลดค่าใช้จ่าย

2) จากการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ย 4.71 เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่ควรมีการติดต่อและประสานงานกับเกษตรกร โดยตรงหรือผ่านทางผู้นำกลุ่มเพื่อติดตามผลการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพ

3.1.3 ด้านหน่วยงานและองค์กร

1) ส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในฤดูกาลถัดไป เนื่องจากการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการสนับสนุนจากภาครัฐด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว และด้านแหล่งน้ำ ปริมาณน้ำ

2) นำเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไปศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พร้อมทั้งมีแปลงสาธิตเพื่อเป็นเป็นแปลงเรียนรู้สำหรับเกษตรกร

3.1.4 ด้านนโยบาย

1) ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องการดูแลรักษาแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในรูปแบบการอบรมและการสาธิตวิธีการจำแนกโรคและแมลงศัตรูข้าว การตัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว เพื่อพัฒนาคุณภาพการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การนำงานวิจัยสู่การปฏิบัติจริงในแปลงเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจและยอมรับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ในเรื่องของการป้องกันการระบาดของโรคและแมลงศัตรูข้าว ขั้นตอนการตัดพันธุ์ปนพร้อมทั้งจัดทำแปลงสาธิตเกี่ยวกับการปรับพื้นที่ด้วยเลเซอร์ เพื่อนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ และเป็นแบบอย่างให้แก่เกษตรกรรายอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง ตลอดจนใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ต่อไป

3.1.5 ด้านบูรณาการ

1) ส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันบูรณาการปัจจัยการผลิตและความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และร่วมกันจัดทำแปลงเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรเข้าไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

2) ส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันบูรณาการเจ้าหน้าที่สร้างองค์ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรถอดองค์ความรู้เกษตรกรต้นแบบ เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่เกษตรกรรายอื่น ๆ ในการพัฒนาการให้ดีขึ้นกว่าเดิม

3.2.2 ควรมีการศึกษาในประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสื่อสาร ที่มีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น

3.2.3 ควรมีการสอบถามประเด็นความรู้หรือประสบการณ์อื่น ๆ ของเกษตรกร เพื่อเป็นประโยชน์กับเกษตรกร และเครือข่ายในการส่งเสริมโดยเกษตรกรรายอื่นโดยตรง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการข้าว. (2551). *ศูนย์ข้าวชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. พิมพ์ครั้งที่ 2.
- เกษตรก้าวไกล. (2559). ชู “ศูนย์ข้าวชุมชน” 2,000 แห่ง...ขับเคลื่อนนาแปลงใหญ่สู่ความเข้มแข็ง
เกษตรก้าวไกล. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2564, จากเว็บไซต์
<https://www.kasetkaoklai.com/home/2016/10/ศูนย์ข้าวชุมชน>.
- กิตติชาติ ซาติยานนท์. (2550). *การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรให้ได้มาตรฐานตาม โครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, กรุงเทพมหานคร.
- ธัญวรรณ์ สุทธิวนานุกรณ์. (2548). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดลำพูน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ทัศนีย์ ไกรภพ. (2550). *ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- นภาพร เวชกามา. (2560). *การศึกษาระบบและกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม*. (งานวิจัยได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ปีงบประมาณ 2560). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- บุหงา เขียวจำ. (2550). *การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ประไพศรี จตุเทน. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ใน เขตทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ร้อยเอ็ด.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2564). *ส่งออกข้าวไทย 64 ตังเป้า 6 ล้านตัน เติมน้ำตลาดเชิงรุก หลังอยู่อันดับ 3 ของโลก*. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/economy/news-601082>
- พีรบุษ คำหาล้า. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวลำปาง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- วิรุจน์ ทาดิ. (2549). *สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชยันนาท 1 ของสมาชิกผู้ร่วมโครงการแปลงขยายพันธุ์ของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครราชสีมา ในอำเภอบึงขังชัย จังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ศิริพร คงเจริญเขตร. (2549). *สภาพการผลิตและความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 15 ของสมาชิกแปลงขยายพันธุ์ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครราชสีมาในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สุวัฒน์ ทองแก้ว. (2546). *การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกสหกรณ์ในอำเภอพรวัว จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สุวัตร ศรีโททุม. (2550). *สภาพและปัญหาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรภายใต้ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สุชุม สีหราช. (2552). *การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรตำบลเมืองบัว อำเภอกะหรัง จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ร้อยเอ็ด.
- สุวิทย์ เคนหงส์. (2562). *แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรนาแปลงใหญ่ในอำเภวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สุริยา เทพหนู. (2557). *ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพัทลุง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยทักษิณ, พัทลุง.
- สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว. (2562). *องค์ความรู้ เรื่องข้าว*. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2564, จากเว็บไซต์ <http://www.ricethailand.go.th>
- สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร. (2560). *การผลิตข้าวครบวงจร โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2564, จากเว็บไซต์ <https://www.arda.or.th/datas/file/POLICY4.pdf>
- สำนักแรงงานจังหวัดชยันนาท. (2561). *รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดชยันนาท ไตรมาส 3 ปี 2561*. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2564, จากเว็บไซต์ : <https://www.opsmoac.go.th>

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยนาท. (2564). ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของจังหวัดชัยนาท.

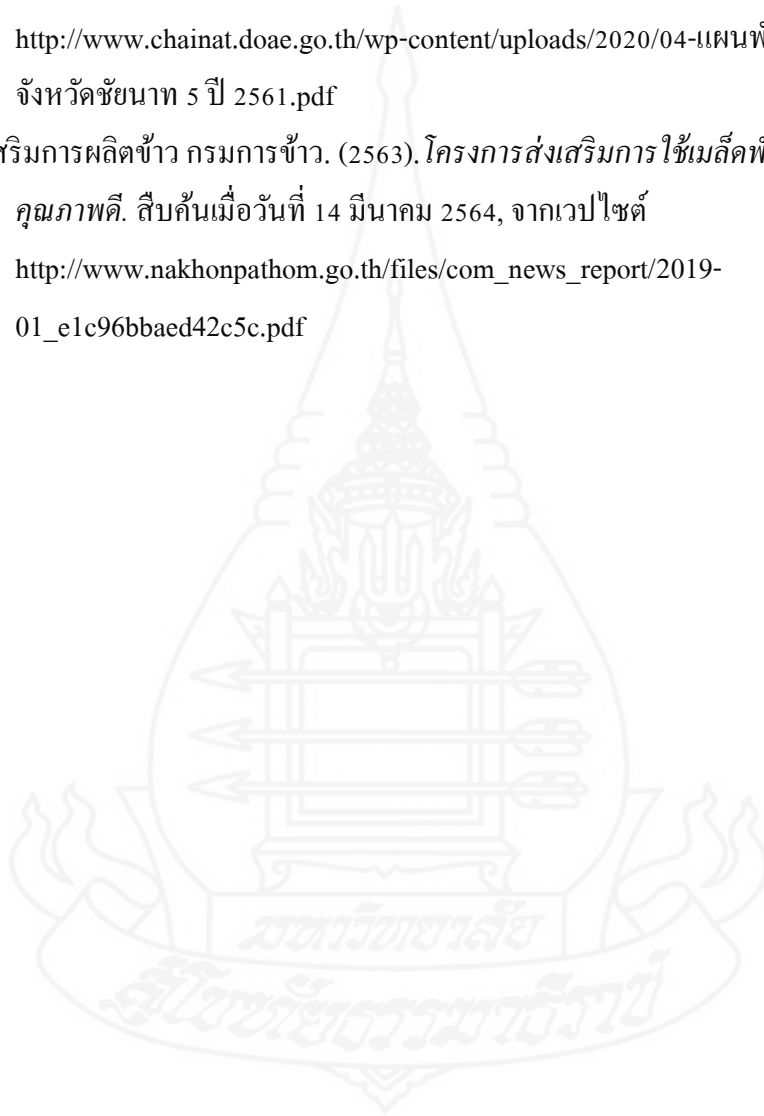
สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2564, จากเว็บไซต์ : <https://www.opsmoac.go.th>

สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท. (2563). แผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรจังหวัดชัยนาท 5 ปี (พ.ศ.2561-2565) และแผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 2563. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2564, จากเว็บไซต์

http://www.chainat.doae.go.th/wp-content/uploads/2020/04-แผนพัฒนาการเกษตรจังหวัดชัยนาท_5_ปี_2561.pdf

สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว. (2563). โครงการส่งเสริมการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิคุณภาพดี. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2564, จากเว็บไซต์

http://www.nakhonpathom.go.th/files/com_news_report/2019-01_e1c96bbaed42c5c.pdf

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

--	--	--

แบบสอบถามโครงการวิจัยวิจัย

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดชัยนาท

คำชี้แจง

1.แบบสอบถามชุดนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อประกอบการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดชัยนาท ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษา จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน

2.ข้อมูลที่ได้นำไปใช้เพื่อการจัดทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น

3.แบบสอบถามทั้งหมด 5 ตอน ดังนี้

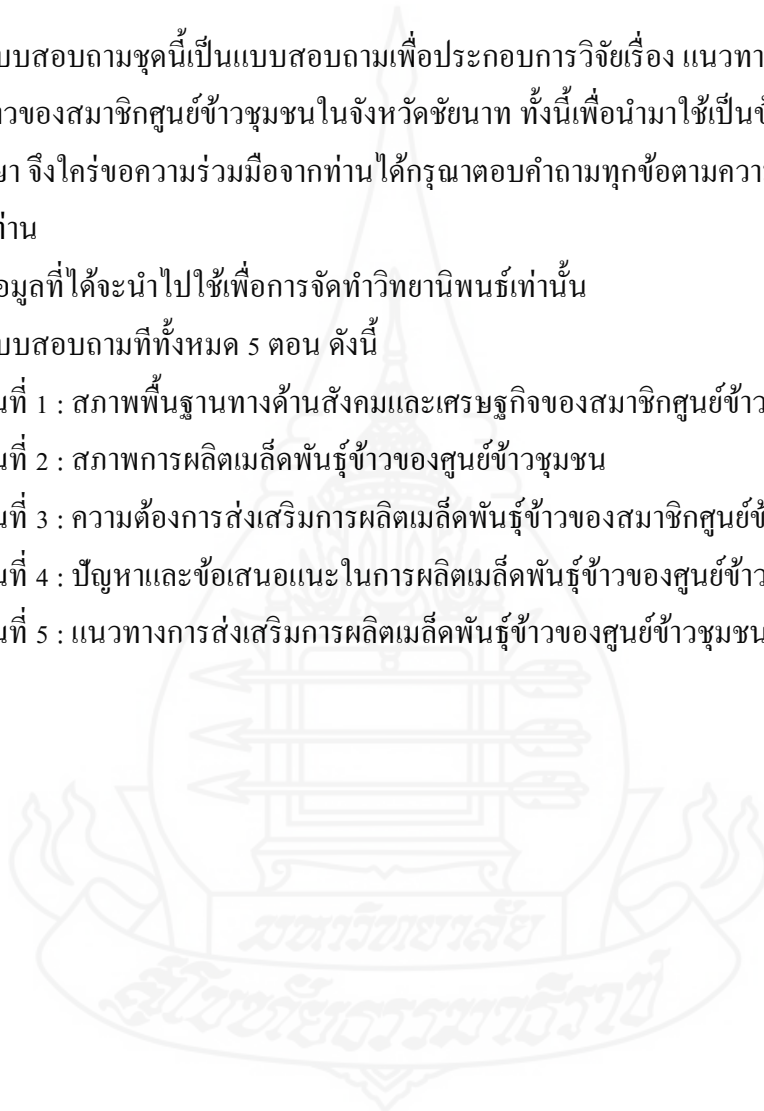
ตอนที่ 1 : สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 2 : สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 3 : ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 4 : ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 5 : แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

ส่วนที่ 1 : สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

1.1 สภาพทางสังคม

คำชี้แจง ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านคำถาม แล้วเขียนเครื่องหมาย ลงในช่อง () หน้าข้อความที่ต้องการ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนด

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
2. ปัจจุบันท่านมีอายุ ปี
3. ระดับการศึกษา

() 1. ประถมศึกษา	() 2. มัธยมศึกษา/ปวช.	() 3. อนุปริญญา/ปวส.
() 4.ปริญญาตรี	() 5. สูงกว่าปริญญาตรี	() 6. อื่น ๆ (ระบุ)
4. สถานภาพของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชน

() 1. ประธานศูนย์ข้าวชุมชน	() 2. กรรมการศูนย์ข้าวชุมชน
() 3. สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	() 4. อื่น ๆ (ระบุ)
5. ประสบการณ์ในการปลูกข้าว.....ปี
6. ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวปี
7. จำนวนพื้นที่ที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์.....ไร่

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

1. อาชีพหลักของครัวเรือน

() 1. ทำนา	() 2. ทำสวน/ทำไร่
() 3. เลี้ยงสัตว์	() 4. ค้าขาย
() 5. อื่นๆ	
2. รายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี.....บาท
3. รายจ่ายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อปี.....บาท
4. จำนวนแรงงานในครัวเรือน.....คน

ส่วนที่ 2 : สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

คำชี้แจง ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านคำถาม แล้วเขียนเครื่องหมาย ลงในช่อง () หน้าข้อความที่ต้องการ

1. พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก

() 1. พันธุ์ปทุมธานี 1	() 2. พันธุ์มะลิ 105
() 3. พันธุ์กข41	() 4. พันธุ์กข79
() 5. อื่น ๆ	
2. อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้.....กิโลกรัม/ไร่
3. แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว(ตอบมากกว่า 1)

() 1. เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง	() 2. ได้รับปัจจัยจากศูนย์วิจัยข้าวชยันนาท
---------------------------------	---

อื่น ๆกิโลกรัมต่อไร่ จำนวน.....ครั้ง

- () 4. กำจัดวัชพืชก่อนใส่ปุ๋ย
- () 5. ระดับน้ำขณะใส่ปุ๋ย 5-10 เซนติเมตร
- () 6. อื่น ๆ (ระบุ).....

8. ขั้นตอนการดูแลรักษา (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ควบคุมวัชพืชโดยใช้สารเคมีตรงกับชนิดวัชพืช
- () 2. เปิดน้ำเข้านาหลังพ่นสารเคมี 3 วัน
- () 3. รักษาระดับน้ำช่วงที่ข้าวแตกกออยู่ที่ 5-10 ซม หลังกำจัดวัชพืช
- () 4. รักษาระดับน้ำให้เหมาะสมกับอายุข้าว
- () 5. กำจัดวัชพืชก่อนใส่ปุ๋ย
- () 6. ใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน
- () 7. สำรวจโรคและแมลงศัตรูข้าวในแปลงนาอย่างสม่ำเสมอ
- () 8. การใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช
- () 9. อื่น ๆ (ระบุ)

9. การกำจัดพันธุ์ปน(ตอบมากกว่า 1)

- () 1. มีการตัดพันธุ์ปนในแปลงนา
- () 2. มีการถอนกำจัดต้นข้าวที่มีลักษณะผิดปกติไปจากต้นพันธุ์ข้าวที่ปลูก
- () 3. มีการถอนกำจัดต้นข้าวที่มีลักษณะของเมล็ดผิดไปจากเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูก
- () 4. พันธุ์ปนที่ถอนออกนำไปทำลาย นอกแปลงขยายพันธุ์
- () 5. มีการตัดพันธุ์ระยะกล้า ระยะแตกกอ ระยะออกดอก ระยะโน้มรวง ระยะเมล็ดสุก
- () 6. อื่น ๆ (ระบุ)

10. การเก็บเกี่ยวและการจัดการเมล็ดพันธุ์ข้าว (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ระบายน้ำก่อนเก็บเกี่ยวอย่างน้อย 7 - 10 วัน
- () 2. เก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ระยะสุกแก่พอดี ประมาณ 30 วันหลังข้าวออกดอก 80 %
- () 3. ก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ควรทำความสะอาดเครื่องนวดและปรับความเร็วรอบเครื่องให้เหมาะสม
- () 4. ตากเมล็ดพันธุ์ เพื่อลดความชื้น โดยวัสดุรองรับเมล็ดพันธุ์
- () 5. การเกลี่ยและกลับเมล็ดพันธุ์ที่ตาก เพื่อให้เมล็ดพันธุ์แห้งอย่างทั่วถึง
- () 6. การทำความสะอาดรถเกี่ยวนวดก่อนเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์
- () 7. การทำความสะอาดรถบรรทุกก่อนเก็บเกี่ยว
- () 8. หลังการเก็บเกี่ยวใส่เมล็ดพันธุ์ในกระสอบเรียงไว้/เก็บในยุ้งฉาง
- () 9. อื่น ๆ.....

ส่วนที่ 3 : ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

คำชี้แจง : ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านคำถามแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางให้ตรงกับระดับความต้องการของผู้ตอบ โดยมี 5 ระดับ ดังนี้

5 = มีความต้องการมากที่สุด, 4 = มีความต้องการมาก, 3 = มีความต้องการปานกลาง, 2 = มีความต้องการน้อย, 1 = มีความต้องการน้อยที่สุด

หัวข้อ	ระดับความต้องการ				
	5	4	3	2	1
3.1 ปัจจัยการผลิต					
1. เมล็ดพันธุ์ข้าว					
2. ความอุดมสมบูรณ์ดิน					
3. ปริมาณน้ำ					
4. ปุ๋ย					
5. เครื่องทุ่นแรง เช่น รถเกี่ยวนาข้าว					
6. สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูข้าว					
3.2 ความรู้ในการผลิต					
1. การเตรียมพื้นที่ในการปลูก					
2. การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า					
3. การปลูก					
4. การใส่ปุ๋ย					
5. การดูแลรักษา					
6. การกำจัดพันธุ์ปน					
7. การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว					
3.3 วิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว					
การส่งเสริมแบบรายบุคคล					
1. เจ้าหน้าที่แนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว					
2. เจ้าหน้าที่ติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์เพื่อแนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว					

หัวข้อ	ระดับความต้องการ				
	5	4	3	2	1
3.เจ้าหน้าที่ติดต่อสื่อสารทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์(e-mail)เพื่อแนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว					
การส่งเสริมแบบกลุ่ม					
1.การจัดอบรมเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว					
2.การจัดทำแปลงเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว					
3.การเข้าร่วมสัมมนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว					
4.การจัดกิจกรรมไปศึกษาดูงานนอกสถานที่					
การส่งเสริมแบบมวลชน					
1.การประชาสัมพันธ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างถูกวิธีทางวิทยุกระจายเสียง					
2.ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทางช่องทางโทรทัศน์					
3.ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทางอินเทอร์เน็ต					
4.วารสารเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแต่ละพันธุ์					
3.4 การสนับสนุนจากภาครัฐ					
1.เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี					
2.สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง					
3.ปุ๋ยพืชสด เช่น เมล็ดปอเทือง พืชตระกูลถั่ว					
4.แหล่งในการผลิต ได้แก่ สระน้ำ ระบบชลประทาน					
5.เครื่องทุ่นแรง ได้แก่ รถไถ รถปลูกข้าว รถเกี่ยวนวดข้าว					

ส่วนที่ 4 : ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

คำชี้แจง : ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านคำถามแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางให้ตรงกับระดับของปัญหาของผู้ตอบ โดยมี 5 ระดับ ดังนี้

5 = มีปัญหามากที่สุด, 4 = มีปัญหามาก, 3 = มีปัญหาปานกลาง, 2 = มีปัญหาน้อย, 1 = มีปัญหาน้อยที่สุด

หัวข้อ	ระดับของปัญหา				
	5	4	3	2	1
4.1 ปัญหาในการผลิตข้าว					
การเตรียมพื้นที่					
1.เผาต่อซังในแปลงนา					
2.พื้นที่ไม่สม่ำเสมอ					
การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า					
3.เมล็ดพันธุ์มีพันธุ์ปนมาก					
4.เมล็ดพันธุ์มีจำนวนไม่เพียงพอ					
5.เมล็ดพันธุ์มีความงอกต่ำ					
การดูแลรักษา					
6.โรคและแมลงศัตรูข้าวระบาด					
7.สัตว์ศัตรูข้าวระบาดมาก					
8.วัชพืชมีมาก					
9.ขาดแคลนเครื่องสูบน้ำในการดูแลรักษาในระดับน้ำ					
การกำจัดพันธุ์ปน					
10.ไม่มีเวลาในการตัดพันธุ์ปน					
11.ขาดความรู้ในการตัดพันธุ์ปน					
การเก็บเกี่ยว					
12.ขาดแคลนเครื่องเกี่ยวนวดข้าว					
13.เมล็ดพันธุ์ถูกฝนเสียหายช่วงเก็บเกี่ยว					
14.ขาดแคลนเครื่องนวด					
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว					
15 .สภาพอากาศไม่อำนวยช่วงตากเมล็ดพันธุ์					
16. ขาดพื้นที่ในการตากเมล็ดพันธุ์					
17.ขาดวัสดุรองตากเมล็ดพันธุ์ข้าว					
18. ขาดกระสอบบรรจุเมล็ดพันธุ์ที่สะอาด					
19.ขาดพื้นที่ในการจัดเก็บเมล็ดพันธุ์เพื่อรอจำหน่าย					

ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

คำชี้แจง : ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านคำถามแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางให้ตรงกับระดับความต้องการของผู้ตอบ โดยมี 5 ระดับ ดังนี้

5 = มีความต้องการมากที่สุด, 4 = มีความต้องการมาก, 3 = มีความต้องการปานกลาง, 2 = มีความต้องการน้อย, 1 = มีความต้องการน้อยที่สุด

หัวข้อ	ระดับความต้องการ				
	5	4	3	2	1
4.2 ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว					
1. เจ้าหน้าที่ควรมีการติดต่อและประสานงานกับเกษตรกรโดยตรงหรือผ่านทางผู้นำกลุ่มเพื่อติดตามผลการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว					
2. ควรจัดทำแปลงเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าไปศึกษาดูงาน					
3. ควรมีการบูรณาการเจ้าหน้าที่และผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปลูกข้าวมาให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษา					
4. ควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตข้าว					
6. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1.ด้านเกษตรกร

.....

.....

.....

2.ด้านเจ้าหน้าที่

.....

.....

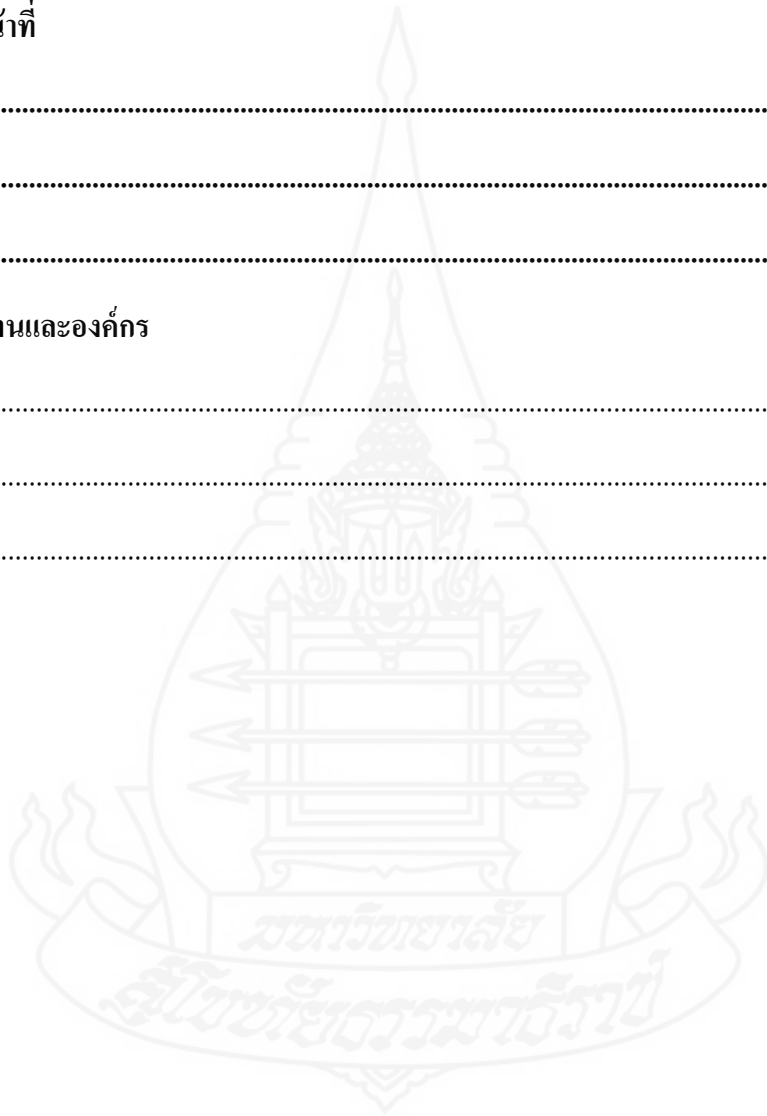
.....

ด้านหน่วยงานและองค์กร

.....

.....

.....

ส่วนที่ 5 : แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

คำชี้แจง : ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านคำถามแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางให้ตรงกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบ โดยมี 5 ระดับ ดังนี้

5 = เห็นด้วยมากที่สุด, 4 = เห็นด้วยมาก, 3 = เห็นด้วยปานกลาง, 2 = เห็นด้วยน้อย, 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว					
1.ส่งเสริมการไม่เผาตอซังในแปลงนา					
2.ส่งเสริมการปรับพื้นที่ด้วยเลเซอร์					
3.ส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้กับเกษตรกร					
4.ส่งเสริมการกำจัดศัตรูข้าวด้วยสารชีวภัณฑ์					
5.ส่งเสริมเครื่องทุ่นแรงในการทำ การเกษตร					
6.ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกำจัด พันธุ์ปน					
7.สนับสนุนวัสดุการเกษตร เช่น กระจอบป่าน มุ้งไนลอน					
8.รัฐบาลสนับสนุนเงินทุนในการจัดทำลานตาก					

ภาคผนวก ข

คำสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบสอบถาม

ตารางภาคผนวกที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ ตอนที่ 3 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตัวแปร	หัวข้อ	Alpha if item deleted
1. ปัจจัยการผลิต		
C1	เมล็ดพันธุ์ข้าว	0.604
C2	ความอุดมสมบูรณ์ดิน	0.692
C3	ปริมาณน้ำ	0.497
C4	ปุ๋ย	0.687
C5	เครื่องทุ่นแรง เช่น รถเกี่ยวนา	0.830
C6	สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูข้าว	0.861
2. ด้านความรู้ในการผลิต		
C7	การเตรียมพื้นที่ในการปลูก	0.854
C8	การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า	0.813
C9	การปลูก	0.820
C10	การใส่ปุ๋ย	0.832
C11	การดูแลรักษา	0.842
C12	การกำจัดพันธุ์ปน	0.909
C13	การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	0.875
3. วิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว		
3.1 การส่งเสริมแบบรายบุคคล		
C14	เจ้าหน้าที่แนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	0.678
C15	เจ้าหน้าที่ติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์เพื่อแนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	0.720
C16	เจ้าหน้าที่ติดต่อสื่อสารทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) เพื่อแนะนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	0.753

ตารางภาคผนวกที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ ตอนที่ 4 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์
ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

ตัวแปร	หัวข้อ	Alpha if item deleted
3.2 การส่งเสริมแบบกลุ่ม		
C17	การจัดอบรมเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	0.609
C18	การจัดทำแปลงเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	0.575
C19	การเข้าร่วมสัมมนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	0.833
C20	การจัดกิจกรรมไปศึกษาดูงานนอกสถานที่	0.841
3.3 การส่งเสริมแบบมวลชน		
C21	การประชาสัมพันธ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างถูกวิธีทางวิทยุกระจายเสียง	0.932
C22	ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทางช่องทางโทรทัศน์	0.765
C23	ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทางอินเทอร์เน็ต	1.01
C24	วารสารเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแต่ละพันธุ์	0.807
4. ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ		
C25	เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี	0.380
C26	สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง	0.567
C27	ปุ๋ยพืชสด เช่น เมล็ดปอเทือง พืชตระกูลถั่ว	0.901
C28	แหล่งในการผลิต ได้แก่ สระน้ำ ระบบชลประทาน	0.496
C29	เครื่องทุ่นแรง ได้แก่ รถไถ รถปลูกข้าว รถเกี่ยวนาข้าว	0.786
Cronbach's Alpha = 0.892		

ตารางภาคผนวกที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ ตอนที่ 4.1 ระดับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
ของศูนย์ข้าวชุมชน

ตัวแปร	หัวข้อ	Alpha if item deleted
4.1 ปัญหาในการผลิตข้าว		
การเตรียมพื้นที่		
D1	เผาตอซังในแปลงนา	0.783
D2	พื้นที่ไม่สม่ำเสมอ	0.904
การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า		
D3	เมล็ดพันธุ์มีพันธุ์ปนมาก	0.770
D4	เมล็ดพันธุ์มีจำนวนไม่เพียงพอ	0.853
D5	เมล็ดพันธุ์มีความงอกต่ำ	0.730
การดูแลรักษา		
D6	โรคและแมลงศัตรูข้าวระบาด	0.890
D7	สัตว์ศัตรูข้าวระบาดมาก	0.857
D8	วัชพืชมีมาก	0.759
D9	ขาดแคลนเครื่องสูบน้ำในการดูแลรักษาในระดับน้ำ	0.857
การกำจัดพันธุ์ปน		
D10	ไม่มีเวลาในการตัดพันธุ์ปน	0.743
D11	ขาดความรู้ในการตัดพันธุ์ปน	0.671
การเก็บเกี่ยว		
D12	ขาดแคลนเครื่องเกี่ยวนวดข้าว	0.678
D13	เมล็ดพันธุ์ถูกฝนเสียหายช่วงเก็บเกี่ยว	0.752
D14	ขาดแคลนเครื่องนวด	0.601
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว		
D15	สภาพอากาศไม่อำนวยช่วงตากเมล็ดพันธุ์	0.812
D16	ขาดพื้นที่ในการตากเมล็ดพันธุ์	0.892

ตารางภาคผนวกที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ ตอนที่ 4.1 ระดับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
ของศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

ตัวแปร	หัวข้อ	Alpha if item deleted
D17	ขาดวัสดุรองตากเมล็ดพันธุ์ข้าว	0.992
D18	ขาดกระสอบบรรจุเมล็ดพันธุ์ที่สะอาด	0.867
D19	ขาดพื้นที่ในการจัดเก็บเมล็ดพันธุ์เพื่อรอจำหน่าย	0.843

ตารางภาคผนวกที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ ตอนที่ 4.2 ระดับความต้องการข้อเสนอแนะในการ
ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

ตัวแปร	หัวข้อ	Alpha if item deleted
4.2 ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว		
D20	เจ้าหน้าที่ควรมีการติดต่อและประสานงานกับเกษตรกรโดยตรงหรือผ่าน ทางผู้นำกลุ่มเพื่อติดตามผลการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	0.595
D21	ควรจัดทำแปลงเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าไปศึกษาดูงาน	0.670
D22	ควรมีการบูรณาการเจ้าหน้าที่และผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปลูกข้าว มาให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษา	0.702
D23	ควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	0.653
D24	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตข้าว	0.570
D25	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	0.612
Cronbach's Alpha = 0.877		

ตารางภาคผนวกที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ ตอนที่ 5 ระดับความคิดเห็นแนวทางการส่งเสริม
การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

ตัวแปร	หัวข้อ	Alpha if item deleted
แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว		
E1	ส่งเสริมการไม่เผาตอซังในแปลงนา	0.872
E2	ส่งเสริมการปรับพื้นที่ด้วยเลเซอร์	0.815
E3	ส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้กับเกษตรกร	0.501
E4	ส่งเสริมการกำจัดศัตรูข้าวด้วยสารชีวภัณฑ์	0.562
E5	ส่งเสริมเครื่องทุ่นแรงในการทำการเกษตร	0.859
E6	ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดพันธุ์ปน	0.816
E7	สนับสนุนวัสดุการเกษตร เช่น กระจอบป่าน มุ้งไนลอน	0.999
E8	รัฐบาลสนับสนุนเงินทุนในการจัดทำลานตาก	1.16
Cronbach's Alpha = 0.901		

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาววิมลลักษณ์ พุ่มพิกุล
วัน เดือน ปีเกิด	19 ธันวาคม 2522
สถานที่เกิด	อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (ชีววิทยาประยุกต์) มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2545
สถานที่ทำงาน	ศูนย์วิจัยข้าวชัยนาท อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ตำแหน่ง	นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ

